COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXII. PARS IV.

LIPSIAE MDCCLXXIX.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam
Lugduni Batauor. apud Fratres Luchtmann, Londini apud Fr. Elmsly
Venetiis apud I. B. Pascali, Romae apud St. Richard, Aug.
Taurinor. apud Giraud et Gravier.

I.

Obſervations & Mémoires ſur la Phyſique, ſur l'Hiſtoire naturelle & ſur les Arts & Mêtiers. Avec des Planches en Taille-Douce. Par Mr. l'Abbé ROZIER, à Paris, Hôtel de Thou, Rue des Poitevins. Tom. I. pagg. 504. Tom. II. pagg. 523. MDCCLXXIII. 4.

i. e.

Obſeruationes, quae ad phyſicam, hiſtoriamque naturalem et artes ſpectant, collectae a Cl. ROZIER.

Operis huius continuati ratione iam ſupra *) a nobis data, pergimus eos tractatus, qui ad nos pertinent, cum Lectoribus breuiter communicare, praemiſſis quibusdam adnotationibus. Annus 1773.

Scilicet ante hos tres vel quatuor annos controuerſiam inter eruditos nonnullos de norma grauitatis corporum, quam a Cl. NEWTONO demonſtratam, nouimus, exortam eſſe, quae excitabatur a Cl. COULTAUD, qui, experimentis in ſummis Alpibus factis, ſe reperiſſe putabat: grauitatem corporum non in ratione eorum diſtantiae quadratae a terrae centro imminui, ſed potius eo maiorem fieri, quo ſublimius ferrentur corpora. Obſeruationibus his, in Commentariis Eruditorum diuulgatis, primum tantum Cl. LE SAGE ſurrexit, vt

 hanc

*) Vid. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 272.

hanc nouam experientiam labefactaret. Sed postea etiam multi alii accedebant, qui partim NEWTONI sententiam, partim Cl. COULTAUD opinionem defenderent, eamque nouis experimentis stabilire conarentur. Atque quamquam Academia Duodunensis doctores in hac doctrina peritos, ad hanc litem componendam, eligebat, nec non ipsi istas reprehensiones, quibus Newtoniana sententia deprimi crederetur, felicissimis et firmissimis argumentis refutarent: tamen non poterant pace et otio residere aduersarii NEWTONI; nam singulus fere fasciculus huius operis continet tractationem de hac controuersia. Igitur, cum nemo dubitet, qui naturam grauitatis ipsam considerat, quin NEWTONI sententia firma et experimentis, caute institutis, consentanea sit: nos horum tractatuum nullam omnino mentionem facturi sumus.

Deinde etiam aliquis Auctor anonymus multas dissertationes de natura radiorum solis huic operi inseruit. Egit enim de coloribus luminis qui inter duas laminas vitreas, a radiis solaribus existunt; de apparentia, quam vesiculae aëreae in laminis vitreis efficiunt; de caussis refractionis propriis; de coloribus per specula concaua contractis; de natura atmosphaerarum opticarum circa quaedam corpora, radios inflectentia; de extremitatibus luminosis circa vmbras quorundam corporum; de reflexione radiorum a corporibus pellucidis; de argumentis, quibus negatur, lumen immediate a superficiebus corporum repercuti etc. Sed in his omnibus dissertationibus nihil noui nec experimenta alia inuenies, quam quae in NEWTONI libro de optica vberius explicata legimus. Atque cum Nostri Anonymi explicationes istorum phaeno-

phaenomenorum non modo multis et magnis difficultatibus subditae sint; sed etiam idem nonnúmquam per idem illustrent, vti, quum dicit ad refringendos radios necesse esse, vt aliquod fluidum refringens in spatiolis, a propria materia vitri aut aquae vacuis, contineatur: nos etiam de his nihil commemorabimus. Reperimus autem notatu digna haec:

Mense Ianuarii: Tom. I.

Obseruationes super attractione et repulsione, quam sales exserunt, cum ipsi in crystallos coguntur. Auctore Cl. BAVME'. Cum salis GLAVBERI solutionem, ad crystallisationem vsque inspissatam et vitrea cucurbita exceptam, contra aliud vas vitreum, sale eiusdem generis plenum, poneret; crystallos in eo tantum latere cucurbitae cogi se vidisse dicit, quod aduersus alterum vas vitreum spectaret eique velut accubaret, ad auersum autem latus nullas omnino crystallos extitisse testatur. Vbi autem illud vas, quod antea salem GLAVBERI continebat, sale tartari impleuerat, solutionem in cucurbita ad auersum latus coiuisse et crystallos formasse affirmat. Inde autem sequi existimat, non modo affines materias ab affinibus viciſſim attrahi, sed etiam dissimiles a dissimilibus manifeste repelli. Nouum autem hoc assertum ad explicandas multas in arte chemica occurrentes rerum proprietates adhiberi posse ratur. Sed totum hoc experimentum Cl. LAVOISIER sequenti dissertatione iam refutare conatus est. p. 8.

Animaduersiones in quasdam obseruationes super crystallisatione salium. Iam Cl. Auctor experimentum, modo commemoratum ita repetiit, vt p. 10.

ſalis GLAVBERI libras ſex, in ſufficiente aquae fontanae copia liquefactas et ad cuticulam vſque euaporatas, per tot pocula vitrea diſtribueret, quot ſalis libras adhibuiſſet, atque prope ſingula pocula, quae per conclaue, circumpoſita atque ſatis longis interuallis inuicem diremta eſſent, alia vaſa vitrea, ſalibus, natura ſua multum diuerſis, repleta collocaret: primo enim vaſi immiſit cryſtallorum ſalis Glauberiani libras quatuor; ſecundo magnam copiam cinerum clauellatorum, tertio cineres clauellatos liquidos etc: atque, rebus ita coordinatis, per quinque horas omnia quieti reliquit: quibus praeterlapſis cryſtallos ſalis GLAVBERI in ſingulis poculis pari ratione ad latera coactas reperiebat. Nam adhaerebant non modo ad fundum poculorum vitreorum omnium cryſtalli, ſed etiam circa eorum latera. Iam, cum hoc experimentum ſaepius repeteret, eiusque exitum ſemper eodem modo euenire animaduerteret: hoc experimento Cl. BAVME' valde illuſum eſſe concludit.

p. 13. *De praeſentia alcali mineralis in plantis quibusdam. Auctore Cl.* ROVELLE. Salem ſodae aut omnino ſalem alcalinum mineralem abſque combuſtione aut incineratione e plantis quorundam generum obtineri, ſequentibus experimentis probatur. Scilicet, cum ſufficientem copiam plantarum, e quibus ſalem ſodae per incinerationem parare ſolent, in acido vitriolico, magna vi aquae diluto, digereret liquoremque litratum et ad cuticulam vſque euaporatum, quieti relinqueret: cryſtallos obtinuit tales, quales ex combinatione ſalis ſodae cum eodem acido vitriolico exiſtere nouimus. Ex quo confici putat, illud alcali, quod ad efficiendum hunc ſalem medium neceſſario requirebatur, haud dubie ex ipſis plan-

plantis adhibitis eſſe eductum. Conſentit itaque cum Ill. MARGGRAFIO, qui hos ſáles alcalinos in ipſis plantis eſſe; neque eos ab ipſis plantis e ſolo vna cum nutrimento ſugi, nec vi ignis produci, probare conatus eſt.

De acidis vegetabilibus, cicutae antidotis. Auctore Cl. HARAM. Loquitur Cl. Auctor de *Conio maculato* LINN. ſiue de cicuta maiori BAVH. et asſerit, ſe huius plantae ſucci menſuras cochleares duas feli infudiſſe, quae paullo poſt valde conuulſionibus torqueretur: ſed mox feli exhibita ſucci citri recenter expreſſi menſura cochlearis, animal priſtinam ſanitatem recuperaſſe. Ceterum putat Cl. Auctor conium eadem efficere in corporibus animalium, quae opium: vtrumque nempe humores animalium coagulare. p. 20.

De inoculatione variolarum iſtarum, quae apud Iamaicos pians *appellantur. Auctore Cl.* MACGRVDAN *Medico Iamaico.* Hunc morbum quodammodo ei ſimilem eſſe, qui apud nos interdum ſub nomine variolarum regnat: ſed in eo multum diſcrepare, quod per duo, tres, quatuorue annos eadem ſaeuitia graſſetur magnamque ſtragem nonnumquam edat. Puſtulae ſe manifeſtant inprimis ſub axillis, tum etiam circa inguina et partes genitales, easque dolor acerbus articulationum comitatur. Aegri quidam hoc morbo affecti etiam ſuperuenientibus vomendi conatibus et lienteria opprimuntur. Vlcera nonnunquam late ſerpunt et ipſas venas arrodunt, vt ſaepe haemorrhagiae periculoſae efficiantur. Homines habitu debiliori omnia ſymptomata huius morbi citius experiuntur, quam robuſtiores puſtulisque quidem copioſioribus, ſed exilioribus obſidentur. Deinde p. 37.

 perdunt

perdunt naturalem colorem et fuſcum magis induunt; nec non appetitu deprauato afficiuntur, ita vt terram, carbones, cretam et praeſertim cineres herbae nicotianae comedant; hydrope denique atque hydrophobia moriuntur. Huic morbo medendi ratio haec eſt: ſtatu eruptionis incolae ſuis aegris menſuram cochlearem florum ſulphuris matutino tempore ſingulis diebus praebent balneisque lauant; ſtatu autem deſquamationis in locis calidis detinent, aegrisque mercurium dulcem in tanta copia porrigunt, vt ſaliuatio excitetur, quae ſexta, plerumque ſeptima die ſubueniat; ſequenti tempore decoctis ſudoriferis vtuntur. Quidam medici etiam aethiopem mineralem loco mercurii dulcis adhibuerunt. Verum cum Cl. Auctor vidiſſet, multos miſeros hac ratione medendi opprimi, aliam viam ingreſſus eſt. Fecit enim initium purgando, adhibita ialappa cum paucis granis calomellis; deinde electuarium ex theriaca Edimburgenſi, floribus ſulphuris, ſulphure aurato et ſyrupo aurantiorum aegris porrexit: initio autem ſtatus deſquamationis ſaliuationem leuem excitauit aegrosque conualeſcentes decoctis oryzae et hordei nutriuit. Morbum hunc, inoculatione propagatum, mitiorem euaſiſſe dicit Cl. Auctor. Monet praeterea mixturam Switenianam in iſtis calidis regionibus magno cum detrimento incolarum adhibitam eſſe: depelli quidem ea morbum cito poſſe, ſed renaſci eum etiam et intolerabiles dolores ventriculi inteſtinorumque ab eius vſu relinquere.

p. 62. *Deſcriptio Conyzae, cuius ſemina ex inſula Franciae Pariſium miſſa ſunt.* Conyza arboreſcens, caule multiplici, foliis lanceolatis acute dentatis, floribus in tribus capitibus acumine congeſtis: nomine

mine *triuiali, conyza viſcoſa,* appellatur et icone illuſtratur.

De *Moſcho moſchifero* LINN. Viuum hoc animal Verſaliae in horto ducis DE LA VRILLIERE nutritur. Exteriori forma ſimile eſt caprae aut hirco: magna cum celeritate curſitat et dentibus laniaribus maxillae ſuperioris, per duo digitos prominentibus, munitum, ſed caudae expers eſt: caeterum odorem ſpirat acerbum. Ipſum autem animal tabula aenea excuſum eſt. p. 63.

Menſe Februarii.

De effectibus funeſtis miaſmatis cuiusdam venenati. Auctore Cl. COTTA. Humatorem cadauer quoddam, putredine paene conſumtum, bipalio, ex improuiſo confodiſſe, quod vaporem ſpirauiſſet, qui humatori primum capillum criſparet, atque eum continuo humi proſterneret mortuum, Auctor aſſerit. Venam ſtatim ſectam ſanguinem nigrum et corruptum reddidiſſe, qui autem humatori ad manus fuerant famuli, odorem tantum foetidum grauantemque ſentiebant. p. 109.

De monſtro humano. Auctore Cl. HYACINTHO FABRI. Huius monſtri oſſa bregmatis temporumque et frontis erant cartilaginea tantum, quae ad ipſam cranii baſin adhaerebant ita, vt hae cartilagines cum oſſe occipitis et pterygoideo aliquod planum excauatum, nullo cerebro intercedente, formarent: neque haec oſſa integumentis communibus veſtita, atque oculorum bulbi extra orbitas poſiti deprehendebantur. Femina robuſta et ſatis firma valetudine fruens hunc fortaſſe caſu quodam obtritum fetum prope Bononiam in lucem edidit. Caeterum de natura mon- p. 110.

ſtrorum naeuisque maternis Cl. Auctor diſputat.

p. 119. *Analyſis aquae mineralis, quae Montecenis in Burgundia ſcaturit. Auctore Cl.* DE MORVEAV. Experimentis conſuetis, Cl. Auctor docet, hanc aquam ſalem marinum, crocum martis et ſulphur ſiue phlogiſton continere.

Menſe Martii.

p. 150. et 460. *De attractione et repulſione aquae et olei. Auctore Cl.* DE MORVEAV. Negat Cl. Auctor corpora pinguia ab aquoſis repelli ſuamque ſententiam ſequentibus experimentis ſtabilit. Primum per tubulos capillares oleum ſugebat, vt illinerentur, eoſque continuo aquae immittebat: quo facto ſe vidiſſe ait, aquam vtique paullulum ſupra ſummam aquam externam aſcendere. Ex his autem colligit: attractionem inter aquam et oleum omnino negari non poſſe: hoc autem concedit, eam minus validam inter aquam et oleum, quam inter homogeneas materias reperiri. Igitur vt horum diuerſorum corporum actionem metiretur, laminam vitream ſeuo illinebat, eamque filo de libra ſuſpendit in ſummam aquam, oleum tartari, oleum oliuarum, et ſpiritum vini: cum autem ad ſuperandam cohaeſionem in oppoſitam lancem librae pondus apponere oportebat 334; 294; 280; 226 granorum: vbi autem nudam laminam vitream ad idem experimentum adhibuerat, ipſe ad tollendam vitri cohaerentiam cum iisdem quatuor materiis diuerſis pondus 756; 250; 240; 192; 162 granorum ſuper imponebat. Pondus ipſius vitreae laminae e calculo exiiſſe monet Noſter. Experimentum praeterea ſub campana, aëre vacua eundem exitum habuit.

Animad-

Animaduerſiones in tabulas affinitatum chemicarum. Auctore Cl. DE FOVRCY. Loquitur primum Cl. Auctor de iis, qui antea huic rei explicandae ſuum ſtudium impendere. Scilicet Cl. GEOFFROY, GROSSIVM, RÜDIGERVM, GELLERTVM, DE LIMBVRG et DE MACHY, tabulas ſuas edidiſſe: ſed hos viros omnes non ſatis perſpicue locutos eſſe ait. Neque ſufficere putat, vt quis corpora chemica analyſi tantum inueſtiget: ſyntheſin enim nonnumquam etiam opus eſſe. Nam analyſi numquam poſſe intelligi affinitatem ſalium cum oleo; atque ſyntheſi v. c. non poſſe effici, vt intelligatur ſulphur acido vitriolico et materia inflammabili conſtare. Aſſerit praeterea Cl. Auctor acidum pingue ſolum et vnum eſſe medium, quod diuerſas et diſſimiles materias vniat aut affines reddat: quod quidem argumentis ſequentibus fulcit. Scilicet metalla auro et argento ignobiliora in acidis mineralibus citius diſſolui; calcem autem argenti et auri aeque facile, quam aurum et argentum ipſum liquefieri: calcibus enim metallorum plus acidi pinguis, quam metallis ipſis, praeſertim autem nobilioribus, contineri. Quae cum ita ſint, ſequi etiam ait, metalla et ſemimetalla ratione ſuarum partium terrenarum tantum differre, quae aut maiorem aut minorem copiam phlogiſti ſuſcipere poſſint. Quod autem partes terrenae metallorum diuerſorum reapſe differant, ex eo intelligi exiſtimat, quia quaedam calces metallorum in aceto ſolubiles ſint, aliae autem in eodem acido inſolubiles maneant. Stabilitis his fundamentis ad explicationem ſuae tabulae affinitatum, quoad copiam phlogiſti, redactae, progreditur. Conſtat ea columnis principalibus triginta ſex, et apud COLLARDVM ſculptorem Pariſiis venditur. Caeterum Cl. Auctor eas obiectiones reprehendit, quae

p. 197.

a

a Cl. IACQVIN contra acidum pingue MEYERI ſecundum BLACKII et MACBRIDII doctrinam de aëre fixo publici iuris factae ſunt. Sed quamquam Cl. Auctor Cl. IACQVINI reprehenſiones ſtudioſiſſime reprimere conatur, nos tamen ei hoc largiri non poſſumus, quod putet, radiis ſolaribus arcte coactis neque aurum neque lapidem calcareum in calcem commutari poſſe. Sunt enim experimenta poſterioris generis bono cum ſucceſſu a Cl. BVCHHOLZIO facta. Ignorat praeterea experimenta Pariſiis ipſis cum auro mediante illius ſpeculi cauſtici magni et famoſi inſtituta.

p. 223. *De excreſcentia ſingulari in capite cuiusdam apis. Auctore Cl.* LE CAT. Diuiſa erat haec excreſcentia in quatuor pedunculos, quorum ſingulo capitulum inſiſteret: haec capitula ſtaminibus berberis ſimilia videbantur. Sed putat Cl. Auctor hanc excreſcentiam nouum genus muſcarum vegetabilium efficere. Caeterum icone haec obſeruatio illuſtratur.

p. 326. *De herba theae. Auctore* Cl. FOVGEROVX DE BONDAROI. Regnum Sinae foliis huius fruticis ſingulo anno duo et viginti milliones librarum lucrari, Anglosque ſolos tres milliones nummorum aureorum per annum huic merci impendere, et Batauos eam e Iaponia aduehere Cl. Auctor affirmat. Deinde de indole et natura huius plantae loquitur; denique eius culturae, meſſis et rationis praeparandi mentionem facit. Fruticem hunc in quibusdam Sinae regionibus *theh*, in aliis *thea* appellari; Iaponiae autem *tſia* vocari dicit. Vſum eius infuſi anno praeteriti ſaeculi ſexageſimo inter Europaeos inualuiſſe et ipſam plantam primum deſcriptam eſſe a BAVHINO, deinde a

PLVKE-

PLVKENETIO, poſtea a KAEMPFERO, DV HALDE et BOCCONIO, et poſtremo a LINNAEO. Iam Noſter ipſum fruticem definit, et ſuam deſcriptionem figuris pulchris, aeneis tabulis excuſis, illuſtrat. Meſſis foliorum inſtituitur menſe Martii, vbi folia progerminare incipiunt. Tenerrima germina Imperatori aſſeruantur et maxima cum diligentia colliguntur. Serotina autem folia nobis Europaeis venduntur. Quae diligentiſſime colliguntur et exſiccantur, thea Imperialis, *ſteo theh*, appellantur; quae autem minoris pretii aeſtimantur, thea *bhout*, thea *pecko*, thea *viridis*, thea *heyſuan*, thea *ſaotchaou* etc. nominantur: ſed haec genera omnia non niſi ratione colligendi et exſiccandi, de qua plura adhuc Cl. Auctor dicit, differunt. Monet etiam Franco-Gallos, qui Americam incolunt, loco infuſi theae, decoctum *Caprariae biſlorae*, Hiſpanos autem, *Chenopodii ambroſioidis* Mexicani, infuſum bibere.

Menſe Maii et Iunii.

Methodus aërem, vaporibus peſtiferis infectum, breui tempore exactiſſime purificandi. Auctore Cl. de MORVEAV. Duoduno aedem S. *Metardi* anno cIↃIↃCCLXXIII, menſe Februarii vaporibus putridis, a cadaueribus ibi ſepultis, totam infectam impletamque fuiſſe ait. Igitur, vt hi vapores peſtiferi ſtatim diſſiparentur, diuerſis vicibus magna vis nitri exploſa eſt: herbae odoriferae, ſtorax, benzoe etc. comburebantur; aceti vaporibus aër implebatur; pauimentum adſpergebatur aceto antipeſtilentiali: quae tamen omnia nihil profecerunt. Verum, vbi ſalis marini humectati libras ſex cum oleo vitrioli vaſi vitreo infunderet, idque prunis ſuperimponeret Cl. Auctor, iſtos vapores putridos p. 436.

dos breui tempore mitiores redditos aut plane diſſipatos animaduertit.

p. 450. *De aëre fixo. Auctore Cl.* RVTHERFORD. Putat Cl. Auctor grauitatem ſpecificam aëris fixi ad eandem grauitatem aëris liberi eſſe vt 16: 9; igitur ob ſuam grauitatem hunc aërem non poſſe in ſublime ferri: ſed ſummae terrae ſemper incumbere debere. Ait porro hunc aërem ex combinatione aëris atmoſphaerici et phlogiſti oriri, idque propterea, quod aëri, qui ſe metallis deflagrantibus immiſcet partemque eorum phlogiſti inſorbet, eandem indolem contrahat. Ex his autem ſequi exiſtimat; aërem fixum partim in terris calcareis generari, partim in animalium ſpiritibus gigni, partim per ipſam diſſolutionem corporum quorundam obtineri. Vapores autem, qui a diſſolutionibus metallorum formantur, non abſorberi a terris calcareis: neque eos, qui a fermentantibus acidis proueniunt. Ex quo ſequi putat: hos vapores nullo aëre fixo impraegnatos eſſe. Sed haec argumenta fere omnia ex BLACKII libro, de aëre fixo, deſumta ſunt.

p. 468. Quaedam de *Pelecani* LINN. ſpecie quadam *Auctore S. R. Abbate* VINCENTIO. BRISSONIVS eandem Sulam maiorem appellat, et a *Pelecano Sula* LINN. diſtinguit, ex ſynonymis tamen Briſſonianis apparet, LINNAEVM hanc ſpeciem pro varietate habere. Deſcriptionem BRISSONII aut non accuratam eſſe, aut diuerſas formas vel varietates huius auis dari: nam hanc, e Florida in Galliam migratam et ab incolis oppidi *Eu* captam, auem albis vnguibus, ſtriisque albis pedum, et cinereis maculis pectoris abdominisque a BRISSONII *Sula maiore* diſtingui. Species ipſius auis pulchre expreſſa eſt tabula aenea.

Aetherem

Aetherem nitrosum destillatione obtinendi ratio, Auctore Cl. BOGVES. Acidi nitrosi diluti libram vnam cum eadem copia spiritus vini commiscuit Cl. Auctor, mixturamque retortae spatiosae infudit, cui recipiens sic adaptatum erat, vt igne expanso, aëri per calami fistulam, commissurae vasorum interiectam, exitus pateret. Deinde ab initio ignem lenem administrauit et elapsis tribus horis vncias sex liquoris citrini coloris obtinuit, quem aetherem nitrosum appellabat. Deinceps spiritus nitri dulcis destillabat, et, peracto labore, acidum nitri purum cum exigua parte spiritus vini in retorta remanebat. p. 478.

Mense Iulii. T. II.

De epidermidis morbo quodam singulari Auctore Cl. DE LA MOTTE. Rustico cuidam ad partem anteriorem auriculae callus, ab intio exiguus, enascebatur: sed breui tempore malum ita proserpit, vt faciem, pectusque et totam corporis superficiem occuparet. Existebant squamae, quae subinde defluerent. Tum etiam vesiculae aquosae enascebantur totumque corpus rubebat, quasi erysipelate afflictum esset. Vtebatur primum aeger mercurio dulci, ptisanis et gelatinis antiscorbuticis: sed omnia nihil perficiebant. Igitur cum ipsa cutis postea multis in locis finderetur caroque fungosa enasceretur, balneis ex aqua pluuiali per totum mensem Iunii, iussu Cl. Auctoris, vsus est: atque hoc quidem singulis diebus per septem horas fecit. His balneis quidem efficebatur hoc, vt tota cuticula desquamaretur: sed morbus tamen eadem saeuitia reuertebatur. Adhibebat propterea balnea ex decocto hepatis sulphuris; porrigebat aegro ptisanam ex ligno guaiaci et baccis p. 22.

iuniperi; praescribebat deinceps opium cum sassaparilla, antimonium crudum et millepedes: sed morbus eadem saeuitia semper progrediebatur. Putat Cl. Auctor hunc morbum similem esse leprae ichthyoseos SAUVAGESII. Caeterum descriptio huius morbi ad dissertationem sequentem alii Auctori occasionem praebuit.

p. 24. *De structura cuticulae et cutis. Auctore Cl.* BANAVD. Cuticulam suam originem non a corpore mucoso aut reticulari MALPIGHII, vti recentiores credunt, ducere, sed potius meris squamis conflatam ipsam esse Cl. Auctor asserit: atque hoc non solum e natura modo commemorati morbi, sed etiam e squamis, quibus pisces aliaque animalia munita sunt, intelligi, idque ipsum iam a BOERHAAVIO et LEUWENHOEKIO demonstratum esse. Ait porro, hoc assumto, facile explicari posse, quo modo cuticula tam celeriter, vt modo dictum est, restituta sit: viscidum scilicet tenax per ostiola vasorum, in totius corporis extremo habitu hiantium, excretum esse atque continuo inspissatum sic, vt cuticula aut squamae heri formatae, ab iis, quae postero die apparebant, continuo propellerentur. Vngues, crines, pilos, lanam, plumas etc. eadem natura esse putat Cl. Auctor: cutim autem talibus squamis intertextis fibris carnosis vasculisque cutaneis et neruis conflatam eamque transudatis humoribus condensatam asserit.

Mense Augusti.

p. 104. *Remedium specificum contra pestem inueniendi ratio. Auctore Cl.* MAVDVIT. Ad cognoscendum contra pestem medicamentum, haec facienda praecipit Cl. Auctor: Scilicet animali cuidam

dam domeſtico ſecetur vena, eique iniiciatur miaſma peſtilentiale; alii autem animali inſpergatur miaſma idem cum acido quodam commixtum: nam miaſma peſtilentiale alcalinae indolis eſſe, eique neceſſario contrariam materiam opponi debere, ſatis notum eſſe putat: iam, ſi prius animal peſte afficiatur, poſterius autem ſymptomata mitiora experiatur, adhibitum acidum contra peſtem vtique valere, aſſerit; ſi autem grauia ſymptomata ſe adhuc exſerant, experimentum repetendum eſſe adhibito acido alius generis. Suadet porro, vt initium faciant medici cum acido ſulphuris, deinde autem ad alia acida vegetabilia et mineralia progrediantur. Sic enim facillime medicamentum ſpecificum contra peſtem inueniri exiſtimat.

Deſcriptio auis cuiusdam. Garrulus Sinenſis, ſuperne pallide coeruleus, inferne albicans, collo et gutture nigris, roſtro pedibusque rubris. Hanc auem eam eſſe, quam nos ſaepe in tapetibus Sinenſibus depictam videmus, hic aſſeritur. Apud BRISSONIVM eius deſcriptio deſideratur. Pertinet autem ad *Corui* LINN. genus; caeterum in aenea tabula haec auis excuſa eſt. p. 146.

Menſe Septembris.

De diuerſis ſpeciebus frumenti, quibus Sinici populi maxime veſcuntur. Inter nationes decem Sinicas ſeptem tantum Oryzam colunt, reliquae tres autem Melicam. Oryzae diuerſa genera coluntur: nam quoddam genus viſcoſum eſt, alterum non item; barbatum deinde quoddam, alterum imberbe; denique etiam ratione coloris et formae ipſa grana oryzae valde diſcrepant: quaedam enim magis oblonga et alba ſunt, alia autem rotunda et ſubrubra. Eſt etiam quoddam genus, ex p. 209.

quo potus, quem vinum appellant, praeparatur. Iſtud autem, quod *ma*, aut *tchyma* dicitur, optimum eſt: nam exprimitur ex eo oleum, quod, cum crines eo inunguntur, iis ſplendorem conciliat, atque iis, qui eo veſcuntur, ſanitatem affert. Sed vermes quosdam et ventos pernicioſos laetiſſimam frugem nonnumquam omnem conſumere Cl. Auctor aſſerit: tum etiam igne quodam fatuo, qui noctu circa ſpicas appareat et ab incolis *ignis daemonum* appelletur, hanc frugem ſaepe comburi. Denique Sinenſes diuerſa genera leguminum colunt, quae omnia ſub nomine *chou* comprehenduntur.

p. 218. *Reſponſum Cl.* DE FOVRCY *ad diſſertationem Cl.* IACQVINII *de aëre fixo contra doctrinam de acido pingui.* Commentatur Cl. Auctor in diſſertationem modo nominatam Cl. IACQVINII, *) eamque totam refutare conatur et ſingulos locos eius inveſtigat.

Menſe Octobris.

p. 261. *De cauſſis quibus argentum viuum in tubis Torricellianis modo attollitur, modo deprimitur. Auctore Cl.* DE LA MONTAGNE. Genera cauſarum huius apparentiae ſex eſſe putat Cl. Auctor: primo generi annumerat planetarum, praeſertim autem lunae, modo maiorem, modo minorem a terra diſtantiam, tum etiam eius tranſitum per meridianum; ſecundo adſcribit locorum, vbi obſeruationes cum barometro inſtituuntur, diuerſam latitudinem; tertio, accumulationem aëris, quae interdum

*) v. comm. noſtr. Vol. XVIII. p. 481. Ibidem et alia huc pertinentia ſcripta WIEGLEBII, CRANTZII cet. reperiuntur.

terdum per ventos, ſibi ex aduerſo oppoſitos, efficitur; quarto obſtructionem vulcanorum et ventorum ſubterraneorum; quinto, fermentationem et putredinem diuerſarum materiarum, quae magnam aëris copiam exhalant et ipſi atmoſphaerae ſuppeditant; ſexto denique generi viciſſitudinem caloris et frigoris atmoſphaerici attribuit. Singula haec genera diligenter et perſpicue Noſter explicat.

De ſale acetoſellae eſſentiali obſeruatio. Auctore Cl. BAYEV. Cum drachmis duabus ſalis puri, ex Acetoſa rotundifolia hortenſi paratis atque in ſedecim vnciis aquae deſtillatae calidae ſolutis, ſolutionem argenti viui per acidum nitri factam, commiſcuit Noſter et praecipitatum album obtinuit: liquore ſupernatante decantato et euaporato, praecipitatum ei ſalem acetoſellae cum mercurio commiſtum ſuppeditauit. Liquor autem decantatus per cryſtalliſationem ei tres et quinquaginta grana cryſtallorum acuformium nitri exhibuit. Eundem ſucceſſum expertus eſt Cl. Auctor, cum ſalem Acetoſellae aut Oxytriphylli Germanici ad experimentum adhibuerat. p. 324.

Animaduerſio in definitionem lapidis cornei, quam Cl. BAVMERVS *exhibuit. Auctore Cl.* MONNET. Definitionem, a BAVMERO exhibitam, lapidi corneo propterea non conuenire dicit, quia ipſa non ab eius definitione ſilicis igniarii diſcrepet: Lapidem enim corneum ſilice minus durum eſſe, neque cum alcalino ſale in vitrum fuſione conuerti poſſe: tum etiam eo pro coticula nonnullos vti aſſerit. p. 331.

Menſe Nouembris.

p. 384. *De electricitate, quae aurum fundit et purpuram mineralem ſuppeditat. Auctore Cl.* SIGAVD DE LA FOND. Putat Cl. Auctor machinam, electricitatis cucurbitis oblongis vitreis inſtructam, validiores effectus edere, quam laminae vitreae circulares. Vt autem frictio augeatur, puluinar aut ipſas cucurbitas amalgamate ex ſtanno et argento viuo inungi iubet. Deſcribit primo totum apparatum ſuae machinae, et poſtea ad experimentum ipſum enarrandum progreditur. Scilicet inter binas laminas vitreas auri lamellati binas ſtrias decuſſatim poſuit ita, vt earum extrema pars paullulum vltra laminas vitreas promineret; hunc apparatum deinde prelo aeneo arcte preſſit: atque, cum ſuam machinam, electricitate fartam, verſus prominentem auri extremam ſtriam exploſiſſet, totam laminam auream, inter iſtas laminas coactam, fundi ſe vidiſſe dicit; ſed in purpuram mineralem tum demum conuerti aurum, cum electricitatis machina validiſſime agat. Caeterum eorum opinionem reprehendit, qui putant, hanc purpuram mineralem praeparandi rationem ei eſſe praeferendam, quam chemici ſequuntur: quod hac arte peritus quisque ei haud dubie facile concedet.

p. 390. *Animalia in Muſeis conſeruandi ratio. Auctore Cl.* MAVDVIT. Reprehendit Cl. Auctor primum eorum opinionem, qui mercurium ſublimatum aliaque venena contra inſecta conſeruandis animalibus noxia, adhibenda putent: nam vnguenta talia non modo inſectis necandis, ſed etiam hominibus peſtifera eſſe: tum formae et ſplendori praeparatorum conſeruandorum nocere, atque

hoc

hoc etiam metuendum eſſe, ſi quis talia praeparata decoctis herbarum lauare velit. Igitur, vt aliam meliorem, inſecta noxia auertendi, rationem exhibeat, haec facienda commendat Cl. Auctor: primum ſcilicet docet, opus eſſe, vt ad mores rationemque viuendi ſinguli generis eorum reſpiciatur, eorumque propagatio caute impediatur. Ad talia inſecta pertinere dicit *Ptinum Furem* LINN. *Byrrhum*, *Dermeſtem tomentoſum maculatum*, *Tineam* et *Termetes*. Quaedam genera horum inſectorum lucem aduerſari: igitur ad haec auertenda hoc tantum opus eſſe, vt praeparata in loca illuſtria collocentur, aſſerit Noſter. Alia autem quietem amare: atque vt haec aufugiant, muſeum interdum concuti oportere dicit; ſed nonnumquam tamen opus eſſe, vt praeparata vaporibus ſulphureis mundentur idque ſequenti modo faciendum eſſe ait: Diuidatur ſcrinium ex aſſeribus in diuerſos loculos mediantibus ſeptis ligneis ſic, vt inter ipſos loculos communicatio per fiſſuras nonnullas ſeruetur; deinde in loculos ſuperiores ponantur ipſa mundanda praeparata et in infimo loculo adaptetur vaſculum cum floribus ſulphuris, clauſa ianua, iam comburendis: ita enim vapores ſulphureos circumire per iſtos loculos, et inſecta ſuffocatione necari dicit; idque variis vicibus propterea faciendum eſſe, vt, cum hi vapores ouulis inſectorum non officiant, animalcula certe recenter excluſa ſuffocentur totaque eorum proles extinguatur. Caeterum monet hanc operationem praeſertim menſe Decembris inſtitui debere*).

Naturam montium diſcendi rationis proluſio. p. 416. *Auctore* M. D. F. L. G. Q. MONTEADAMARI. Negari non poteſt, Cl. Auctorem de hac re ornate locu-

*) vid. comm. noſtr. decad. II. Suppl. II. p. 326.

locutum eſſe conſiderationemque naturae montium diligenter commendaſſe, atque etiam viam aperuiſſe, qua hoc ſtudium proſequendum eſſet: cum autem eius praecepta breuiter recenſeri nequeant, ipſius commentarii lectionem commendamus.

Menſe Decembris.

p. 437. *De figura conductorum ad fulmen ab aedificiis auertendum aptiſſima. Auctore Cl.* LE ROY. Diſſentiunt phyſici in eo, an iſta perdica ferrea, quae, in ſummis aedificiis prominens, conductor electricitatis atmoſphaerae appellari conſueuit, in ſua extrema parte acuta, aut obtuſa, ſiue potius globulo terminata eſſe debeat? Noſter praefert obtuſae acutam, idque propterea, quia obtuſi conductores electricitatem non niſi e nubibus propinquis attrahunt atque, hoc facto, omnem electricitatis vim, quae in quadam nube continetur, ſimul magno cum fragore experiuntur ita, vt etiam nonnumquam catena et ipſe conductor diffulminentur. Putat e contrario acutos conductores electricitatem e longinquo ſenſim ſenſimque abſorbere, nec eos, vbi nubes propius accedant, ſcintillam magnam allicere poſſe. Haec omnia experimentis probare conatur diligentiſſimis et explicationem ipſam deſcriptionibus linearibus illuſtrat.

p. 445. *Analyſis lithanthracum, qui prope montem Cenis in Burgundia effodiuntur. Auctore Cl.* DE MORVEAV. Deſtillatione primum obtinuit flauum aliquod phlegma, quod vino commiſcibile eſſet; aucto autem igne, oleum ſubnigrum deſtillauit, quod valde acre eſſet, odoremque bituminoſum ſpiraret, et chartam coeruleam redderet viridem; validiſ-

validiſſimo demum igne adhibito, oleum nigrum ſpiſſum in vas recipiens deſcendit, quod odorem intolerabilem exhalaret, chartamque coeruleam in flauam conuerteret. Hoc vltimum oleum priori in forma guttularum coagulatarum ſupernatabat.

De optima animalia, in muſeis aſſeruanda, capiendi et praeparandi ratione. Auctore Cl. MAVDVIT. Longum ſane foret, hic omnia recenſere, quae Cl. Auctor monet: nam ample ſatis loquitur de omnibus cautionibus adhibendis, quae praeſertim tum diligenter notandae ſunt, cum talia animalia ſuper mare ad longiſſimas regiones vehi debent *). Digna eſt, quae ipſa legatur, haec diſſertatio. p. 473.

II.

Campi Phlegraei. Obſervations on the Volcanos of the two Sicilies, as they have been communicated to the Royal Society of London by Sir WILLIAM HAMILTON K. B. F. R. S. His Britannic Majeſty's Envoy extraordinary, and plenipotentiary at the Court of Naples. To which, in Order to convey the moſt preciſe idea of each remarck, a new and accurate Map is annexed. with 54 Plates illuminated, from Drawings taken and colour'd after Nature, under de Inſpection of the Author, by the Editor Mr. PETER FABRIS. Naples 1776.

*) Vid. ſupra p. 596.

Obſervations ſur les Volcans des deux Siciles, telles qu'elles ont été communiquées à la Societé Royale de Londres par le Chevalier HAMILTON. Aux quelles pour donner une idée plus preciſe de chaque Obſervation on a ajouté une Carte nouvelle & très exacte avec 54 planches enluminées d'apres les Deſſeins faits & coloriés ſur la nature même, ſous l'inſpection de l'Auteur par l'Editeur le Sieur PIERRE FABRIS. Naples 1776. pagg. 94. in folio.

i. e.

Campi Phlegraei ſ. obſeruationes ſuper Vulcanis duorum Siciliorum communicatae cum Societate Regia Londinenſi a GVILIELMO HAMILTON: quibus adnexa ſunt mappa geographica et 54 tabulae aeneae viuis coloribus illuſtratae, pictae ab Editore PETRO FABRIS.

Splendidiſſimus atque pretioſiſſimus eſt liber, euius indicandi copiam nacti ſumus, cum ex laudabili litterarum et bonarum artium amore Viri Illuſtris, qui publicae bibliothecae Lipſienſi curandae praeeſt, factum ſit, vt haec ipſa bibliotheca pretioſiſſimo hoc libro augeretur. Curioſiſſima atque miratu digniſſima ſpectacula, magno ſane vitae periculo obſeruata, nec minori cum diligentia et arte delineata ſunt, atque adeo viuis coloribus picta a Cl. FABRIS concinne, vt naturae imaginem, quantum fieri poteſt, proxime aemulentur; etſi fatendum eſt, artifices nonnullos non eam

eam penicilli ſubtilitatem, neque colorum nitorem animaduerſuros eſſe, quas in nitidis quibusdam Gallorum et Germanorum picturis plerumque videre licet: interim eam ipſam nimiam, vt ita dicamus, artem et ſubtilitatem, a naturae imagine ſaepiſſime iconem alienam reddere putamus, atque magnam admiramur artem, naturae effigiem talem repraeſentare, qualis ſe nobis ipſa offert.

Exhibentur igitur tabulis his aeneis: Varia *Veſuuii* montis facies externa, eiuſque augmentum; proſpectus, quos Neapolis a diuerſis partibus praebet; eruptio lauae, hyeme quondam circiter 22 annis abhinc a Cl. FABRIS obſeruata; magna Veſuuii eruptio, quae 1767 d. 22 Oct. accidebat, et plures eruptiones eiuſque facies, variaque lauae ſtrata, a variis partibus, mons S. Angeli, minores montes, ex eruptionibus Veſuuii orti, mons ſummus (*monte Somma*) variae eius partes, introitus in ſpecum *Pauſilippi;* varii lacus, in cratere montium quondam igniuomorum enati, e. g. lacus *Agnani*, in cratere montis *Aſtruni;* thermae, *Piſciarelli* dictae, in monte *Solfatara* ſcaturientes; exterior et interior Solfatarae effigies, vrbis *Puzzoli* proſpectus, montis noui (*monte nuovo*) crater in ipſo fundo; proſpectus a monte Barbaro (*monte Gauro or barbaro*) in eius craterem, vbi lacus *Auerni* et *Fuſaro*, qui veterum eſt *Acheron*, ſimul conſpiciuntur; inſulae *Iſchiae* proſpectus; regio ex eruptionibus Vulcanorum nata, a veteribus nomine *Campi Phlegraei* appellata; Promontorii, *Capo dell' Arco* dicti, *Pandataria* veteribus, quod etiam a Vulcanorum exploſione ortum eſt, effigies: inſula *Stromboli*, quae vna eſt inſularum *Eolienſium* apud veteres. Vltimis tabulis ſingula nonnulla fruſta Lauae, Sulphuris, variorum petrefactorum, et Scoriarum delineata

 ſunt.

ſunt. Sane non ſine ſumma admiratione atque horrore maieſtatis atque potentiae virium naturae contemplamur tabulam *ſextam*, vbi eruptio Veſuuii anno 1767 d. 20 Oct. facta; tab. *nonam*, vbi crater Veſuuii, qualis ante hanc eruptionem fuerat; tab. *decimam*, vbi crater Veſuuii delineatur, qualis fuit 1756. ipſius eruptionis tempore; tab. *duodecimam*, quae eruptionis 1760 d. 23 Decembris inchoatae, et quinto Ianuarii finitae effigiem tradit: et tab. *trigeſimam octauam*, in qua eruptio Veſuuii d. 11 Maii 1771. facta, qualem noctu ſe offerebat, ſumma arte imitata eſt. Quanta debeat eſſe admiratio illius, qui ipſa haec naturae ſpectacula viderit, ex iconibus his facillime colligere licuit! neque nos audemus animi noſtri ſenſum verbis exprimere, neque amplius in ipſas imagines quaſi commentari; ſed Lectoribus, quibus datum eſt, vt ipſas has tabulas aeneas intueantur, contemplentur, et admirentur, commendamus. Haec de tabulis aeneis, quibus ſingulis breuis adiuncta eſt explicatio.

Altero in volumine mappa Geographica atque nonnulli proſpectus montium igniuomorum, procul viſorum, ac deinde epiſtolae Ill. HAMILTONI, ad Cl. IOANN. PRINGLE datae, continentur; ex quibus nonnulla referamus.

BUFFONII opinio refutatur, qui non, niſi
p. 7. paruos monticulos, a Vulcanis eleuari poſſe, eorumque ſedem ſ. focum in ſuperficie montium primaeuorum eſſe dixerit. Etenim montis *Veſuuii* altitudo ſupra horizontem eſt 3659½ pedum, atque circumferentia propemodum triginta milliarium: mons *Aetna* autem ſuper mare 10036 pedes eleuatur, atque circuitu 180 milliaria implet. Prope a lacu *Bolſena*, inter Romam et lacum *Radico-*

dicofani ſito, obſeruatur laua columnaris, quamquam non adeo ſit regularis ac Baſaltes Irlandicus *viae*, quae dicitur, *giganteae*. Cl. LATAPIE, nobilis Gallus, omnem montoſam regionem a monte *Fiaſcone* vſque ad *Bolſena* eſſe ait compoſitam ex terris lapidibuſque Vulcanicis, ad horizontem ſitis, quorum notatu digniſſimus ſit Baſaltes: eſt enim quaſi ſemiuitrificatus, obſcure griſei coloris, formae columnaris pentaëdrae plerumque regularis, quae columnae inſtar cellularum apiarium ſecum nexae ſunt: obtectus cruſta albeſcente: non ad perpendiculum ſitae ſunt columnae, ſed angulum 45 graduum formant. Similis laua Baſaltica ex Veſuuio fluxit in lacum, qui intra *Reſinam* et *Torre del Greco* poſitus eſt. Antiquitus facta exploſione ex monte Aetna, in mare prope a *Catania*, inſula formata eſt, compoſita ex diſtinctis Baſaltis columnis, quae vel recta, vel ad horizontem, vel oblique ſitae ſunt, ſimiles iis, quas in *Staffa* deſcripſit Cl. PENNANT; in itinere ſuo in *Hebrides*.

A Cl. SAUSSURE communicatas obſeruationes ſuper terrarum ſolique natura circa Romam inſerit Ill. Auctor. Vbique ibi ſunt veſtigia Vulcanorum, miratu tamen eſt dignum oſſa Balaenarum aliaque corpora marina ibi eſſe inuenta. Exiſtimat etiam plures terrae tractus magnae ſatis extenſionis, exploſione ignium ſubterraneorum eſſe formatos: vbicunque enim laua ſeu materia vitrificata inueniatur, ibi etiam certiſſime adfuiſſe vulcanos; ex obſeruationibus autem in regno Neapolitano inſtitutis perſuaſus eſt Ill. Auctor, hanc vulcanorum productorum ſpeciem, ſi cum aliis ignium ſubterraneorum productis comparetur, admodum raram inueniri. Decem annorum ſpatio montes hos igniuomos diſquiſiuit Ill. Auctor, atque exin- p. 8.

exinde apparuit, omnibus iisdem conos aut perfectos aut truncatos formari.

p. 14. Refertur hic eruptio montis Vesuuii anno 1767 facta, quae relatio etiam inserta est Philosophicis Transactionibus *), ex qua tamen haec notare placet: fumus in hoc monte multo maior erat humida in tempestate atque internae eius explosiones ipsa in vrbe Neapoli, quae sex milliarium spatio ab illa distat, audiebantur. Fumus erat albus, valde humidus, atque sanitati minus noxius exhalationibus sulphureis, quae ex rimis in montis superficie euaporabant. Septembri fumus copiosior ipsa etiam serena tempestate continuabat, atque Octobri niger fumus intra album erumpebat, quod quidem eruptionem proxime instare significabat. Paucos ante eruptionem dies vidit Ill. Auctor fumum formam arboris *Pini* aemulari, quemadmodum PLINIVS iam obseruauit, cum deinde erruptio die 28 Martii insequebatur, laua latitudine decem pedum ex Vulcani cratere effluebat; quo longius autem a cratere fluebat, eo latius etiam expandebatur. Quod phaenomenon explosio antecedebat, qua terrae motus maximus excitabatur. Hoc facto, explosionum sonitus minus fortis erat, quam ante eruptionem fuerat, etsi lapides flagrantes maxima in copia eiiciebantur. Laua horae tempore spatium milliaris transfluebat, atque tum duo lauae fluuii in fossam satis magnam, quae in quodam montis latere aderat, vniebantur, neque vltra progrediebantur. Proxime ad ipsum Vulcani gurgitem, quantum prudentia permittebat, accedens Ill. Auctor, vidit lauam metalli rubri fluentis faciem habere, supra quam cineres semiflagrantes natabant atque

*) vid. comm. nost. Vol. XVII. p. 387.

atque vndarum inſtar ſupra latera montis praecipitando ſeſe cataractam quaſi ſatis miraculoſam formabant. Primo veſpere ignis pallidior erat, deinde autem obſcure rubro colore fulgebat; diuturno vero tempore praeter fumum denſum albumque ignis non conſpicitur, niſi admodum prope ad ipſum locum accedas. Vidit deinde Ill. Auctor lapidis 2000 librarum pondere per altitudinem perpendicularem ducentorum pedum ignis vi eiici atque in ipſum vulcani iurgitem vel proxime ab eo relabi.

Eruptio altera, quam deſcribit Ill. Auctor, ma- p. 21.
ior, ac, cum eo ipſo tempore, quo eadem eueniebat, in monte verſaretur, Ipſi periculoſior, tanto terrae motu atque ſonitu exploſionum ſociata, vt maximum toti Neapolitanae regioni periculum minaretur. Fluuius, quem laua formabat, ſexaginta vel ſeptuaginta pedum erat altitudine, et latitudine duo milliaria aequabat. Cauſam nimii ſonitus et rumoris hanc eſſe putat, vt aquae pluuiales igni admixtae eundem augerent. Cineres, qui vltimo eruptionis die eiicebantur, inſtar niuis albi erant.

In Inſula Iſchia mons, cui a *St. Nicolao* no- p. 34.
men eſt, ex laua conſtat atque eiuſdem fere eſt cum Veſuuio altitudinis. In regione circa Veſuuium inventum eſt ſtratum lauae viginti quinque pedes ſub maris ſuperficie; Omne ſolum ex laua in terram mutata fertiliſſima conſtat. Montem Solfatara dictum, olim vulcanum fuiſſe ex veſtigiis lauae illic conſpiciendis certum eſt; ſed ex abundantia ſulphuris et defectu particularum metallicarum eruptiones deſierunt. Mons nouus prope vrbem *Puzzoli* etiam igniuomus fuit.

In epiſtola quarta obſeruationes circa mon- p. 37.
tem Aetnam inſtitutae enarrantur, quarum ſummam,

mam, cum iam philoſophicis Tranſactionibus inſertae ſint, alio tempore *), indicauimus.

P. 53. In epiſtola quinta circa naturam ſoli Neapolitani et regionis vicinae obſeruationes enarrantur; quae quidem eo redeunt, vt ipſum ignibus ſubterraneis productum eſſe oſtendant: veroſimile eſt etiam, mare baſin horum montium, qui pone Capuam et Caſertam ſiti, atque montium Apenninorum continuatio ſunt, inundaſſe Herculaneum, quod olim in ſuperficie terrae inſtructum erat, iam ſaltem 70-120 pedes ſub ea laua tectum et ſepultum eſt: idem etiam valet de Pompeio, quod pumice aliiſque cineribus atque humo fertili tectum reperitur. Veſtigia vidit, ſex ſaltem eruptiones ſupra Herculaneum eſſe effuſas. Putat Ill. Auctor, montem, qui nunc *ſummus* dicitur eundem eſſe cum veterum Veſuuio; Veſuuium vero hodiernum ſucceſſiuis eruptionibus eſſe formatum. *Campaniae* ſolum fertile ſtratis quatuor ſeu quinque pedum conſtat, quibus ſubiacent pumex, laua aliaque Vulcani producta. Montes poſt *Caſertam* poſiti ſunt calcarei. Solum, in quo aedificata eſt Neapolis, vti et circumiacens regio exploſionibus vulcanicis producta eſt. Mons nouus ab vrbe *Puteoli* recentiori tempore enatus eſt, formam conicam perfectam habet atque vegetationi nondum conuenit. Crater eius fere eandem cum cono habet altitudinem, id eſt quartam milliaris partem. Sabulum in baſi huius montis in litore maris adeo calet, vt manu nuda attingi nequeat. Hunc montem vna exploſione ſpatio 48 horarum formatum eſſe ait. Hiſtoriam huius montis tradit ex libro Italico **). Exinde patet ignem ſubter-

*) Vid. Comment. noſtr. Vol. XX. p. 469.
**) Dell'incendio di Pozzuolo MARCO ANTONIO DELLI

ſubterraneum ex intima terrae altitudine prorupiſſe. Etiam lacus, quorum imagines in tabulis dedit atque inſula *Procida* et *Iſchia* Vulcanorum vi producta ſunt. In poſteriore thermae repeririuntur, quae valetudini multorum aegrotorum conueniunt. Plura praeterimus, quorum plura FERBERVS, BRYDONE et RECVPERO retulerunt.

III.

Specimen Zoologiae Geographicae, Quadrupedum domicilia et migrationes ſiſtens. Dedit tabulamque mundi Zoographicam adiunxit EBERH. AVG. GVILIELM. ZIMMERMANN, Profeſſor Matheſ. et Phyſ. Collegii Carolini Brunsvicenſis. Lugduni Batauorum, Apud Theodorum Haak et Socios. MDCCLXXVII. 4. 3 Alph. 19 plagg. *)

In conſideratione Quadrupedum, quoad domicilia, et dilatationem eorum, tres quaeſtiones fundamenti loco ponendas eſſe Cl. Auctor putauit. Primo, qui fiat, vt omnia ac ſingula quadrupedum genera vnam eandemque regionem inhabitare nequeant

DELLI FALCONI all'Illuſtriſſima Signora MARCHESA DELLA PADUBA nel MDXXXVIII. Et Ragionamento del Terremoto del Nuovo Monte, dell' aprimento di terra in Pozzuolo nell'anno 1538, e della Significazione di eſſi per PIETRO GIACOMO DA TOLEDO, ſtampada in Napeli per Giovanni Sulzbach Alemano a 22 di Gennaro 1539.

*) Indicamus ſimul Cl. Auctorem ſuper hac materie iam edere librum Germanicum, multis locis emendatum et auctum, cuius prima pars iam prodiit *Lipſiae* ex officina Weigandiana.

queant? Deinde, quaenam illorum per totum orbem diſſeminata inueniantur? Porro, ſi quibusdam terris aliqua ipſorum genera vel adeſſe, vel deeſſe obſeruantur, annon exinde, quibus fatis telluris ſuperficies olim vſa fuerit, probabili ſaltim ratione coniectari poſſit? In tres igitur claſſes omnes quadrupedes diuiſit, quarum prima eos continet, qui vel per integram telluris ſuperficiem diffuſi ſunt, vel ingentes ex vtroque aequatoris latere tractus occupant. Secundae illos tribuit, qui primis quidem minora, magna tamen ſatis terrae ſpatia inhabitant. Ad tertiam retulit, qui exiguis tantum regionum finibus circumſcribuntur. Vt itaque omnia loca, quae haec vel illa animantia inhabitarent, cognoſceret, itineraria aliosque multos libros hac ex cauſſa perſcrutatus eſt. In tabula ſ. mappa Zoologica domicilia animantium quadrupedum ad oculum demonſtrantur. Temporis ſucceſſu pollicetur ſpecialiores mappas, in quibus ſimul cuiusuis terrae tractus meteorologia exhibebitur, ſeu media Barometri et Thermometri menſura, venti, qui certis anni temporibus in hac vel illa regione flare ſoleant, acus magneticae inclinatio et declinatio.

p. 1. In proluſione de ſapienti rerum ordine et nexu hac in terrarum orbe, non fortuitis, ſed diuina mente inſtitutis et gubernatis, atque de animantium multitudine, plantarum et mineralium copiam longe ſuperante, et ſexcenta millia genera complectente, ample et docte exponitur. Has rerum conditarum claſſes conſtituendas putat, vt infimo loco *informes* planeque *rudes*, ſecundo *ardeſiae* cum cryſtallis, ſemimetallis, aliisque eius generis formae lapidibus ponantur. Sequentem *Salia* occupent; *lycoperdum ſubterraneum* ea excipiat, cui deinde *plantae* ſuccedant, quae per *polypos*

pos animantium classi adnectantur. Animalem naturam infusoriorum animalculorum contra repugnantes argumentis Cl. SPALLANZANI confirmat, atque ex eorum multitudine ipsum etiam animantium numerum mirifice augeri ostendit. Quem quidem omnibus computatis, praesertim addita marinorum animantium multitudine, *quinque millionibus et quadringentis millibus* confici autumat. Probabile etiam esse addit in aëre, quin forte in igne, animalcula viuere.

Capite primo de animalibus per totum pene terrarum orbem dispersis; eorumque degenerationibus agitur. *Hominem* solum esse, qui per orbis terrarum omnes regiones dispersus sit, donec intolerabile octuagesimi secundi, tertii reliquorumque graduum frigus sanguinis circulum spiritumque prorsus intercludat. Mirandum est sane, idem corpus et aestui, qui ad Senegalli ripas vini spiritum bullientem reddit, et frigori, quod spiritum vini rectificatissimum, et hydrargyrum gelu constringit, resistere, motumque cum vita seruare posse. *Ieniseae* *) a. 1735 summum frigus homines perpessi sunt, cum interim aues volantes, quae tamen natura sua hominibus calidiores sunt, repente moriuntur. Extremus caloris feruor, in quo homines sine mortis metu viuere possunt, is est, qui FAHRENHEITHII Thermometrum ad centesimum vsque gradum extollit. Aëris etiam vel tenuissimi, vel spissioris, vicissitudines homo perfert: sic homo plerumque 32235 librarum onere comprimitur; vrinator vero decuplo, quod 322350 pondo efficit: et qui in summis montibus degit 17160 librarum pondere tantum vrgetur. Deinde homines

p. 37.
p. 43.

*) GMELINS Flor. Sibir. in praefatione.

nes vbicunque inueniunt, ex quo viuant et nutriantur. Recte ait, hominem natura ſua magis ad carnes veſcendas natum eſſe, quam vt ex vegetabilibus victum ſolum capiat. Itaque homines ita ſapienter facti ſunt, vt omnibus eduliis, quae vitam naturamque ipſorum non penitus deſtruunt, contenti eſſe queant. Omnibus his facultatibus hominem caeteris animantibus antecellere atque non ſoli rationi eas tribui poſſe, cum ſine machina corporis, ad omnes coeli terraeque plagas facta et accommodata, nunquam id effici potuerit: etſi concedit Cl. Auctor rationem auxiliatrices manus
p. 58. porrexiſſe, quibus corporis vires perficerentur. Ac, quamuis homines aliquantum a ſe differant, tamen vna vbique iisdem eſt ſimilis et eadem natura. Agit hic potiſſimum de differentia hominum, quoad ſtaturae proceritatem et colorem. Maxime communis hominum magnitudo eſt quinque pedum et ſex pluriumque pollicum; minima quatuor, maxima vero ſex pedum altitudinem aequat. Minimae ſtaturae populi ſunt *Eſquimauii*, *Groenlandi* et *Lappii*. Etiam in calidiſſimis regionibus interdum, e. g. incolae Matimbaenſes et interioris Madagaſcaris, *Quimos* dicti, pygmaei inueniuntur, quos tamen potius ex quodam Nanorum pari oriundos putat, quam vt ab aeſtu vel habitatione in ſummis montibus minutiem illorum deriuet. Itaque ſolas vehementiori gelu rigentes terras minoris ſtaturae homines producere demonſtrat. Maxima eſt in auſtralibus terris *Patagonum* gens, in iisdem noſtrae latitudinis gradibus, *Hiberni*, *Noruagii* et *Dani* celebrantur. *Germani*, quos quondam eiusdem proceritatis fuiſſe hiſtoria narrat, non ſolum propter morum mollitiem, verum potiſſimum propter frigoris diminutionem in breviora quaſi corpora coaluiſſe Cl. Auctori videntur.

Patago-

Patagonum maximi iuxta BOVGAINVILLIVM quinque pedum et vndecim digitorum, iuxta COMMERSONIVM tamen altitudinem ſex pedum et quatuor digitorum, attigerunt. In *Taiti* inſula BOVGAINVILLIVS nationem vidit, cuius quidem corpora ſuper ſex pedes eminuerunt, neutiquam tamen ad firmos denſosque Patagonum humeros artusque acceſſerunt. Hinc patet homines magnitudinis ratione duorum tantum pedum menſura a ſe invicem diſtare, nec altiſſimos vnquam minimis altero tanto maiores eſſe, cum in animantibus ſaepe contrarium locum obtineat.

Duos colores, album nempe et nigrum, in hominibus praeualere, conſtat. Nigrorem Aethiopum a ſolo coeli ardore pendere obſeruationibus probat, cum Saraceni, qui ſeptimo poſt C. N. Saeculo in Africam venerunt, tum aut albi aut ſubfuſci fuerint, nunc vero eadem, qua primi Africae indigenae nigredine ſint infecti. Idem Luſitanis accidiſſe teſtatur DEMANETVS *). Sic etiam nigritici gradus aeſtus gradui exacte conuenit, et in regionibus maxime diſſitis, ſub eodem tamen coeli tractu poſitis aequalis ſemper coloris populi inueniuntur. Corpus humanum denique inſigni robore cunctis quadrupedibus longe praeſtare, ex hoc etiam conuinci poteſt, quod nulla, nec ſub gelidiſſima ſeptentrionis plaga detur natio, quae hiſpida totoque corpore pilis tecta ſit. p. 74.

Proximum a homine locum occupat, ipſum vbique comitatur, et itidem cum eo in formidoſis terrae climatibus durare poteſt *lupus* ſ. *canis*, quos pro vno eodemque animali habet. Nam non ſolum p. 83.

*) Diſſ. ſur la Coul. des negres. Hiſtoire de l'Afrique Françoiſe, à Paris 1767. 4. cf. et Recherch. philoſ. ſur les Ameriq. par Mr. DE PAW. et MECKELII obſ. in mém. d. Berl, T. IX.

lum lupum cum cane coire experimentis DOEBELII *), et obſeruatione DE SCHAVROTH, qui lupam, cum cane venatorio ſociatam, gemellos, matri ſimillimos in lucem ediſſe comprobat: quibus et addi potuiſſet PENNANTI teſtimonium **). Verum falſum eſſe etiam docet, lupam et canem differre tempore grauiditatis, quum et DOEBELIVS et BROOKIVS ***) teſtentur, vtramque per nouem hebdomadas vtero gerere. Lupum cane diutius viuere concedit, id tamen robuſtiorem tantum, non plane diuerſam naturam indicare addit. Neque id ſatis graue contra Auctoris noſtri ſententiam videtur, lupum tantum ſemel anno catulos edere, quum bis vel ter canes vterum gerant. Nam etiam nonnullae catulae ſemel ſingulis annis maribus miſcentur, et adſunt viciſſim exempla in beſtiis aliis eiusdem ſpeciei originis et partus tempora differre, quod in apro fero et ſcrofa locum habet. Neque externa canum luporumque forma nimis differt, quin potius canis lupinus, magis cum lupo conuenire videtur quam aliae canum varietates. Denique falſum eſſe experientia docet, lupos nunquam cicures reddi, cum et in America, canum loco, lupi manſuefacti ſint, et alia paſſim
p. 89. huius rei proſtent exempla. Lupum itaque ſeu canem ferum longe lateque ſatis diſſeminatum reperimus: prima tamen eius patria ſub aquilone quaerenda eſſe videtur, quia iſtae regiones non ſolum magnum eorum prouentum, ſed magnam quoque diuerſitatem adferunt. Lupus etiam facultatem quamlibet coeli aërisque regionem tolerandi, vti canis, poſſidet. Diuerſitates iam canum diſſitas

*) vid. Eiusd. *vollſtändige Iägerpracktik.* p. 35.

**) vid. Synopſ. of quadrupeds. comm. noſtr. Vol. XIX. p. 346.

***) BROOKS *new ſyſt. of natur. hiſtory. T. I. p.* 200.

ſitas regiones inhabitantium exponit, quam praeterire cogimur, id tantum notantes, ex Auctoris Cl. ſententia, antiqui orbis colonos canis vſum longe diutius meliusque in rem ſuam conuertiſſe, quam Americani, quorum lupi adhuc adeo ſibi ſimiles erant, quum Europaei aduenirent, vt eos nondum canum, ſed cicurum luporum nomine appellarent. Inde etiam colligit, neque ipſam Americam, neque eius habitatores tam antiquos eſſe, vt a plerisque perhibentur. Proximum itaque ab homine locum in eo habent canes, quod plurimarum regionum temperiem perferant prae aliis animantibus, diuerſiſſimis alimentis adſueſcant, temperamentorum variatione et animali intelligentia polleant, et ad coniunctionem congregationemque et naturalem communitatem nati videantur. In Dania et Hibernia, vti maximi homines, ita et maximae canum ſpecies procreantur. Pecudibus do- p. 99.
meſticis poſt canem quam latiſſime diſſitas regiones tributas eſſe exiſtimat. Bos enim propter eximia, quae hominibus adfert, commoda, per omnes fere regiones dilatatus et propagatus eſt. Is autem externa forma in regionibus modice a ſe diſtantibus in diuerſas et diſſimiles ſpecies quaſi diviſus eſt, quod a paſcuorum diuerſitate deriuat: Hinc etiam boues non tam late per orbem diffundi queunt. Interim Cl. Auctor omnes bouis ſpecies, *Vrum*, *Biſontem*, *Zebu* et alios non ad vnum genus ſolum verum et ad vnam ſpeciem pertinere putat eorumque diuerſitates regionum permutationibus adſcribit. Primum boum domicilium, p. 104.
primamque originem in calidioribus terrae regionibus, praecipue in Aſia calidiore quaerit. Maxi- p. 109.
mus ex boum genere eſt *Tauroelephas* *), noſtro duplo maior repertus, et minimus *Zebu*, qui duos

*) vid. PHILOSTORGII hiſtor. eccleſ. Lib. 3. cap. 2.

pedes ſeptemque digitos altus, vitulorum ſex hebdomadum aetate magnitudinem aequat. In *Iſlandia* vaccae, quae in auſtrali inſulae parte aluntur, cornibus deſtituuntur, boues vero reliquarum eiusdem regionum cornuti ſunt. Hinc cornuum defectum vel differentiam alimentorum vel inopiae, vel vbertati adſcribit.

p. 112. *Ouem* et *Capram* tam cognata animalia dicit, vt, quid inter vtraque interſit, vix dignoſci poſſit, eaque itidem totam orbis cogniti ſuperficiem occupant: nam et frigori ſeptentrionis, et Guineae calori perferendo ſufficiunt. *Capram Ammonem* LINN. generis ouini patrem eſſe, et ab *Capra Ibice* capras reliquas originem ducere cum BVFFONIO ſtatuit. Notam hircorum characteriſticam barbam eſſe ait, qua omnes oues, etiam *Ammon*, deſtituantur. Cicures oues et capras multo debiliores eſſe et naturalem alacritatem perdidiſſe, propterea exiſtimat, quod in planitie habitent, maiorem aëris preſſionem patiantur, pabulo deteriori nutriantur, neque puriorem auram ſpirent. Hic ſimul Cl. Auctor de aëris ratione et ſanitate in montibus plura vberius et docte diſputat. *Ru-*
p. 127. *picapram*, quam BVFFONIVS cum *Ibice* et *Hirco* coniungit, ab iis diuerſam eſſe putat Cl. Auctor, quoniam nunquam cum iis coire ſoleat. Recenſet poſtea reliquas ouium vel caprarum ſpecies, quas LINNEVS et BVFFONVS conſtituerunt, eaſque omnes ab vno quondam patre ortas eſſe putat.

p. 138. Equus poſt ouem latiſſime eſt diffuſus; aſinum huic propter ſingularem ſimilitudinem ſubiungit. Equus haud longius, quam ouis, a ſeptentrione diſcedit. Islandia alacres alit equos, nec dubium videtur Cl. Auctori, etiam Groenlandos illos, vt oues, eſſe educaturos, ſi caute periculum facerent.

rent. Sub circulis tropicis, ſub ipſo aequatore equi offenduntur. Aſinus contra in frigidis regionibus rarus eſt, in frigidiſſimis plane ignoratur, et in nouis terris plurimae hoc animante carent. *Arabia* probabilis equi eſt patria. Aſinus in calidioribus terris optime propagatur. Vtrumque animal ab initio cinereo infectum fuit colore. Limites, inter quos optimae notae equi gignuntur, decimo quinto et quinquageſimo quinto ſeptentrionis gradu, excluſa inferioris Aſiae parte aliqua, terminantur. Atque equis aequalis ac hominibus ſors obtigit, qui a quibusdam coeli plagis tantopere immutantur, vt ſub quinquageſimo quinto ſextoque gradu magni ſatis et robuſti, in vlterioribus vero frigidioribus locis parui breuioresque ſint; ſub temperatiori vero coelo in procera corpora excreſcant. Aſino eandem cum equo patriam tribuit: ferus aſinus in quibusdam Archipelagi inſulis adhuc obuius eſt, et maiori robore differt a cicure.

Suibus etiam iſtas inter pecudes, quae per p. 151. vtramque latitudinem ſe extendunt et in plerisque locis cognitis proueniunt, locum adſignat. Calidiores regiones ſuum eſſe naturalem patriam ex copia eorum in iisdem et praeſtantia atque ex defectu in frigidioribus locis apparere ratur. Sic Groenlandia, Islandia, Lapponia et Sibiria iisdem carent. Adeo etiam pecorum ſpecies differunt, vt vix ab eodem generis auctore deduci poſſint. Interim *aper*, *ſus noſter cicur*, *Siamenſis*, *Sinenſis* et *Iauanenſis* porcus ab vna ſtirpe ſunt deriuandi. Nec dubium eſt, quin *Guineenſis* *) et *viridis* ſic dicti *Capitis* **), porcus et *Madagaſcaris* ***) Sus, etſi

*) HALLENS *Naturgeſchichte.* T. I. p. 360.
**) *Hiſtoir. natur.* p. BVFFON Vol. II. p. 243.
***) FLACOVRT *Hiſt. de Madagaſc.* et BVFFON Vol. II. p. 232.

etsi dentium numero, aliisque nonnullis signis differant, a communi patre, *apro*, sati sint. Sic quoque *Aethiopicus* *), quibusdam quamuis distet a nostro proprietatibus, tamen ab *apro*, communi Suum stirpe originem duxisse Cl. Auctori videtur. *Suis Taiacu* differentiam, qua a nostris Suibus differt, nempe dorsum cystiferum, et caudae defectum, morbo cuidam tribuere annititur. *Suem Babyrussam* denique multis ita cum nostro huc conuenire, vt facile eius cum apro cognatio appareat.

p. 167. Quae quidem si contemplamur, colligere licet, natale solum, quod bouem, equum, asinum, ouem capramque a rerum initio genuit aluitque, esse Asiae mediam partem, quae eadem quoque hominis patria est habenda: vnde non solum ipsum mundum animalem initium quoddam habuisse, verum etiam ordine admirabili dispositum esse, sapientiaque exquisitissima administrari patet.

p. 170. Restant quaedam animalia, quae nec tanto hominibus sunt vsui, neque sic frangi domarique potuerunt, vt eorum iugo se penitus submitterent; solo tamen naturae suae robore et structura totum pene orbem pererrant. Talia sunt primo *Felis*, animal inter cicures et feras medium, quod dilatationem generis sui sibi magis, quam homini, debet. Frigoris vim abhorret, nam non vltra sexagesimum tertium aut quartum gradum se extendit. Aestum facilius fert. Minoribus corporis mutationibus est obnoxius, quum feles feri vix dimidio cicures magnitudine superent. A fero fele quinque varietates discedunt 1. Felis *noster*. 2. *Hispanicus*. 3. *Persicus*. 4. *Angoricus* et 5. *Chinensis*, auribus pendulis.

p. 175. Sequitur *Vulpes*, quam a Lupo et Cane genere

*) PALLAS Spicil. Zool. Fasc. II.

genere ſpecieque diuerſam eſſe cenſet. Nam etſi hic coactus, cum cane coëat *); tamen Canis ſpecus cuniculosque non agit, quod Vulpis naturae eſt proprium. Deinde illis multo intolerabilius foetet Vulpes, pluribusque longe alimentorum generibus veſcitur et denique longe difficilius Lupo mitigatur. Vulpis igitur prae caeteris omnibus animalibus quam proxime ad polos vtrosque accedere videtur: inueniuntur enim in Spitzbergae regionibus, Noua Zembla in Hudſonis Freto et alibi. Temperatas vtriusque hemiſphaerii plagas occupat. Trans capricorni tropicum, et propius a polo antarctico frequentius occurrunt. Ex quo patet, Vulpem plagarum frigidiorum incolam eſſe et a ſeptentrione progreſſum in alias terras. *Vulpem Iſatidem*, *albam nigramque* et *Vulpem Alopegem*, quae omnes colore tantum et magnitudine differunt, cum Vulpe noſtrate vnam ſpeciem conſtituere affirmat.

Lepus flexilis quidem, et robuſtae naturae, easdem cum *Vulpe* poli arcti plagas incolit. Non tamen in frigidiſſimis terris reperitur. Varietates leporum ſunt ratione coloris, cornuti nonnunquam occurrunt. *Cuniculus*, qui ſpecuum fodiendorum et congregationis colendae inſtinctu magis, quam externa corporis forma a *lepore* differt, in iisdem, vbi lepus, locis, non tamen adeo frequens eſt: difficilius enim frigori reſiſtit, pilorumque varietate debiliorem naturam indicat. Cum de p. 182.

*) In hoc capite quidem negat Cl. Auctor, canes et vulpem coire; in capite tertio autem p. 471. experimentis, quae teſtium oculatorum auctoritate firmat, coitum harum duarum ſpecierum concedit, ſpecies autem nihilo minus diuerſas iudicat.

Tolao Tartarico *), *Lepore Iauanenſi* **), *Tapeto* †) et *Aperea* ††), qui in America ſeptentrionali habitant, nondum certo conſtet: an eiusdem cum noſtris ſint generis, iis ſeparata loca, vbi reperiuntur, in mappa adiudicauit.

p. 194. *Cerui* totum aquilonare orbis hemiſphaerium, et in Peruuianis Braſilienſibusque terris inhabitant. In Aſia pariter, atque in Africae aridis regionibus viuunt. In Bonae Spei Promontorio non ſunt obuii. Minimus ceruus Corſicus eſt, noſtro dimidio minor. *Ceruum Axin* BVFF. Cl. Auctor

p. 203. varietatem *Cerui Elaphi* iudicat. *Capreolus* pari ratione, ſed ceruo infrequentius per vtramque orbis latitudinem diſperſus eſt: huius varietates eſſe putat *Ceruum Pygargum*, et *Saigam* PALL. *). Simul hic alias beſtias ad *Cerui* vel *Capreoli* genus pertinentes, obſcuras etiamnum extricare ſtudet.

p. 213. *Sciurus* tenui gracilique, robuſto tamen corpore eſt, vt tam zonam glacialem, quam torridam tolerare valeat. Septentrio eius patria videtur. Sciurus cinerei coloris et noſtras rufis crinibus veſtitus vnus idemque ex GMELINI **) obſeruatis, tum etiam reliquae cognitae ſpecies vnam eandemque ſpeciem cum vulgari conſtituere Cl. Auctori videntur. A Sciuro autem ſeiungendi ſunt *Sciurus ſtriatus*, et *Glis* et *volans* LINN., vti quoque *Mus auellanarius*.

p. 240. In *Glirium Muriumque* genere definiendo Aucto-

*) Nov. Comment. Petrop. Tom. V. Tab. XI.

**) CATESBY Hiſt. de Carol. et LINN. Syſt. nat.

†) PISO de Ind. vtriusque re naturali. p. 102.

††) Subiungit eius deſcriptionem vid. et MARTINI *Naturlexic.* Tom. III. p. 4.

*) vid. EIVSD. iter per Ruſſ. Tom. I. comm. *noſtr.* Vol. XX. p. 288.

**) BRISSON regn. anim. ed. in 4to. p. 170.

Auctores valde discrepare et errare videntur. Noster vtrosque siluarum olim incolas fuisse putat, et *Surmulotum* BRISS. genuinum glirium caput, *muremque maiorem campestrem* *) murium nostrorum patrem statuit. Totumque genus ad tres species reuocat, quarum prima *mures auellanarum*, altera *glires*, tertia *mures vulgares* comprehendat. Glires muresque proprios antiqui orbis indigenas esse et LINNEVM, POPPINGII verbis perperam intellectis, in eum esse deductum errorem, vt glires ex America in Europam crederet delatos, prolixius probat. Primam sedem in moderatioribus habuisse videntur regionibus. Cum de vario Glirium colore agit, alborum mentione facta, omnino de albore animantium recte nobis iudicare videtur, cum generatim imbecillitatem animalium et tenuitatem succorum caussam illius esse aiat, hancque rationem, cur crines pilique per hiemem albescant, addit: Frigus, quod vtrorumque tubulos comprimat, viam humori nutribili, colores crinium efficienti, quo minus intrare queat, praecludere.

Talpam subiungit his. Nobis autem minus p. 233. videtur omnes species, quas coniungit, ab vno patre ortas esse.

Mustelae in vtriusque latitudinis plagis frigi- p. 216. dioribus et calidioribus viuunt, tractibusque multis interiacentibus penitus ignorantur. Patria eius septentrio fuit. *Mustelam niualem* LINN. varietatem tantum esse ait.

Animantibus, quae magnas terrarum plagas p. 241. inhabitant, addit *Phocas*, et *leoninam* et *vitulinam* et *Manatum*. Iure monet, dubiam etiamnum esse historiam, quae peregrinantium peritissimorum industria certa reddi debet. Plures profecto nobis

*) BRISSON l. c. Mus cauda longissima fuscus, ad latera rufus.

nobis species esse videntur, quam hactenus stabilitae sunt, atque CRANZIO fere assentimur, qui quinque species *Phocarum*, stricte sic dictarum, recenset. Interim Noster Phocas per omnia Oceani littora diffundi probat, atque etiam in mari Caspio inueniri PALLASII testimonio firmat: quin in Sibiriae lacu, *Baikal* dicto, qui aquam dulcem continet inueniuntur. *Phoca minima* BVFF. *) a reliquis diuersa est, et in mari mediterraneo tantum habitat. De *Phoca Leonina* s. Leone marino ita disputat, vt Leonem marinum STELLERI diuersum esse putet, ab eo, quem WALTERVS **) descripsit. Caeterum dubia eorum est historia. Ex omnibus hactenus dictis patet, Lupum omnium per orbem dispersorum animalium solum esse, qui singulari sua magnitudine et praedas faciendo homini noceat, atque paucissimos esse horum quadrupedum, qui homini nullum plane fructum afferant. Glis, mus, vulpes et talpa soli sunt, quibus carere possimus. Qui nobis sunt vtilissimi, ii vbique dissipati inueniuntur.

p. 269. *Capite II.* de iis quadrupedibus differitur, qui magnas lateque excurrentes terrarum orbis regiones frequentant. Horum alii aeque in antiquo, atque in nouo orbe commorantur, alii autem sunt
p. 273. antiqui tantum indigenae. Ad priores pertinet *Vrsus*, cuius domicilium in septentrione praesertim quaerendum est, et qui ad aequatorem vsque est dispersus, saltem per exiguos eiusdem gradus transiit. *Vrsum marinum album* ***), proceriori collo et grandiori capite diuersum, hanc diuersitatem sola climatis aërisque natura accepisse, et vnius cum *Vrso Arcto* esse speciei demonstrare annititur. *Taran-*

*) T. VII. p. I. Mém. de l'Acad. des Scienc. V. I. p. 119.
**) In ANSONII itinerario.
***) vid. SCHREBERI iconem et descript.

Tarandus et *Alce*, animalia diuerſae ſpe- p. 279.
ciei, eosdem tamen fere terrae tractus inhabitant. Prior in ſeptentrionis extremitatibus ſedem ſuam fixit et ſub octuageſimo prope longitudinis gradu in *Spitzbergae* oris viuit; inueniturque in omnibus et noui et antiqui orbis polo vicinis terris. *Karibu* BRISS. *) cum *Tarando* vnum idemque animal eſſe putat. Fines, quos rangifer in Aſia Orientali occupat, a quinquageſimo ſexto latitudinis gradu ad Oceanum vſque glacialem extenduntur. In Europa in ſexageſimo aut quinquageſimo nono conſpici ſolet. In America vero, quae acriori frigore horret, iam a quadrageſimo ſecundo ad ſeptentrionis extrema progreditur. *Alce* circulum polarem, in- p. 285.
tra quem habitat, non transgreditur. In Americae Canadenſibus terris viuit, atque vſque ad regiones ſub triceſimo ſexto gradu ſitas, expanditur. In Caſanenſi Aſiae regno ſub quinquageſimo tertio gradu primum conſpicitur. Pari ergo cum *Tarandis* ratione Alce thermometri viui loco eſſe poterit.

Martes, cuius varietates ſunt, *campeſtris*, *do-* p. 289.
meſtica, *Pekan* et *Viſon* **), poſt vrſum latiſſime ſunt diſperſi, et a ſeptentrione ad aequatorem fere deſcendunt, non tamen ad regionem ipſam polarem vſque tendunt

Caſtores olim maris nigri littora tenuerunt, et aliis p. 295.
paſſim in moderati climatis regionibus obuenerunt: gregatim vero frigidiores tantum noui et antiqui orbis plagas frequentant, ibidemque tamquam in patria vera naſcuntur et propagantur. *Lutra*, p. 301.
quae propinqua caſtorem cognatione contingit, propius ipſo ad aequatorem deſcendit, et longius a polo ſedes et domicilium ſibi collocat; ſed pau-
corum

*) EIVSD. regn. anim. p. 91.
**) BVFFON *hiſt. nat.* T. XIII. Tab. 42. et 43. et SCHREBERI *Säugthiere*, P. III.

corum tantum graduum interuallo a se distant. In Africa et India non reperitur. *Lutreola*, diuersum a Lutra animal, hoc cum illa commune habet, vt per vtrumque orbem late satis dispergatur.

p. 306. *Lynx* vnus fere quadrupedum, tigrinis maculis variegatus, aquilonali terrae tractu nutritus, per vtrumque orbem dispersus est. In Africa et India natus non inuenitur: sed Noruegiam Suecip. 309. amque proprie inhabitare videtur. *Gulo* easdem fere cum Lynce terras incolit, est tamen et ab *Hyaena* et *Vrso lusco* LINN. diuersus. Subiungit Cl. Auctor eius descriptionem, illum *Mustelae* adnumerari suadet. Solum eius natale est septentrio, vnde vsque ad Saxoniam interdum migrauit: in australi tamen Germania ignoratur; Africam, Asiam, vel Americam meridionales nunquam inhabitat.

p. 315. Praeterea in vtroque orbe obuii sunt, *Sciurus volans*, *Mus marmota*. *Vrsus meles*, *Mus amphibius et terrestris*, *Mustela Zibellina*, *Mus porcellus* et *Trichechus Rosmarus*. *Sciurus volans* in antiquo orbe nuspiam quinquagesimum quartum longitudinis gradum transilit, Mexicum autem tropicum attingit, nouo documento, Americam p. 320. frigidiorem esse. Ad *Marmotam* refert et *Bobakum* BVFF. *) et *Monacem* LINN., (i. e. Fistulatorem), qui in montibus inter quadragesimum quartum et sexagesimum circiter latitudinis gradum orbis antiqui positis commorantur: in America vero, quae, vt saepe iam dictum est, frigidior est antiquo orbe, a vicesimo sexto ad quadragesimum p. 325. quartum latitudinis gradum adscendit. *Meles* animantibus septentrionis est accensendus, vtrique orbi communis ad sexagesimum tantum longitudinis gradum adscendens, calidosque tractus deuitans.

Sequun-

*) Hist. nat. Tom. XIII.

Sequuntur animalia, quorum patria quidem ſeptentrio non eſt, quae tamen nihilo ſecius orbis vtriusque, quidquid vel BVFFONIVS contra dicat, ſeſſores ſunt. Huc pertinet *Didelphys marſupialis*, quem PENNANTI *) BANKIIQVE **) teſtimonio aeque Indiam Orientalem, atque Americam calidiorem inhabitare docet. Coniicit tamen caſu quodam marem feminamque in Indiam deportata eſſe ibique genus propagaſſe. Sic et *Phalanger* BVFF. quem Cl. SCHREBERVS *Didelphydem macrotarſum* dixit, BANKIVS †) in Nouae Hollandiae ora invenit, qui prius ſola in America habitare a BVFFONIO dicebatur. Nec minus *Bradypus* ſ. *Tardigradus*, qui BVFFONII ex mente in *Ceylonis* inſula tantum viuit, etiam in *Bengalae* montibus *Paliacatenſibus* non infrequens ††) reperitur. *Myrmecophagarum* ſpecies in Bonae Spei Promontorio PALLASIO teſte *) viuit. p. 337.

Parte poſteriori capitis ſecundi animalia recenſentur, magnos antiqui orbis tractus, per ſexaginta longitudinis gradus extenſos, tenentia. Huic ſectioni itaque ſubſunt *Mus citellus*, *Cricetus*, *Sciurus*, *Glis Surmulotus* et *Erinaceus Europaeus*. *Citellus*, qui idem eſt cum *Suſliko* et *Ieuraſka* **) ex Hungaria ad Siberiae oppidum *Iakuzkii* tranſit, tractumque ideo centum longitudinis graduum, a quadrageſimo quinto ad ſexageſimum ſecundum latitudinis gradum extenſum, percurrit. *Cricetus* e Ger- p. 340.

*) EIVSD. Synopſ. p. 206.
**) COOKS Voyage round the World, in HACKESWORTHS Collect. T. III.
†) Ibid. p. 536.
††) PENNANT ſynopſ. p. 321.
*) Miſcell. Zoolog. p. 64.
**) PALLAS *Reiſen*. T. I. p. 129. et GMELINI iter. T. II. p. 443. et 444.

e Germania, quae eius videtur patria, in Auſtri-
am, Poloniam, Vcraniam, Ruſſiae Caſanique regna
tranſit. *Sciurus Glis* in Europa meridiem verſus
progreditur, et Hiſpaniam vſque ad Tartariam
procedit, tractum inter trigeſimum quintum et
quinquageſimum quintum latitudinis gradum oc-
cupans. Miramur Cl. Auctorem *Surmulotum* hic
iterum repetere, quem tamen ſupra patrem Gliris
dixit. *Erinaceus Europaeus* a quadrageſimo quin-
to latitudinis gradu ad ſexageſimum vſque extendi-
tur, nec in Aſia Africaue calidiori, nec in America
p. 351. habitat. *Hyſtrix* calidiorem Aſiam et Africam
occupat, nec vltra quadraginta latitudinis gradus
reperitur; in nouo orbe plane deeſt. *Ceruus
dama* in terris, quae magnis ſpatiis diremtae
ſunt, viuit, et quidem quae moderatius clima ha-
bent. Contra *Camelus* et *Dromedarius* Arabiam
patriam agnoſcunt, ſed ſuperiores tantum Africae
partes occupant, eorumque domicilium ad decimum
vſque latitudinis gradum in Africa et Aſia diffun-
ditur. *Lupus aureus* Camelum per vtrasque aequa-
toris partes in antiquo orbe quaſi comitatur, et
amplas Europae terras, magnam Aſiae partem,
omnemque Africam incolit et ad quadrageſimum
ſecundum aut tertium latitudinis gradum deſcen-
dit. *Hyaena* easdem fere regiones occupat, ſoli-
tudinesque amat, eamque ſequuntur *Felis Caracal*
et *Vncia*, quarum prior a trigeſimo ſeptimo latitu-
dinis gradu exorſus, in Aſia cancri tropicum qui-
dem egreditur, in Africa vero longius ab aequa-
tore disiunctis commoratur; altera in Arabia,
Perſia, Hyrcania ad Chinae prouinciam Peking
extenditur: Africae tamen interiores partes ab-
horret.

p. 369. Ad ea animalia, quorum ſedes zona torrida
eſt, intra antiqui orbis tropicos, quos vix ad deci-
mum

mum vſque gradum tranſeunt, pertinent et phytiphaga, et carniuora animalia. Priora ſunt *Bos Bubalis*, et *Gnou*, qui ALLAMANDI*) cura detectus eſt, *Elephas*, et *Rhinoceros*. Ad poſteriora pertinent *Viuerra Ichneumon*, *Zibetha*, *Foſſana*, et *Leo*.

In capite tertio eos quadrupedes contemplatur Cl. Auctor, qui vel anguſtius ſexaginta longitudinis gradubus ſpatium occupant, vel minoribus tractibus ſunt incluſi, vel per diſſitas minusque inter ſe cohaerentes regiones diſperſi et hinc et inde obuii ſunt. Huc pertinent omnes, qui superſunt, centum et quinquaginta, eosque ordine ſyſtematico Linnaeano recenſet, ſubiunctis, quae BVFFONVS, PENNANTVS, et SCHREBERVS recenſuerunt, animalibus, monetque pauciſſimas vel nullas in iis varietates inueniri. Nos autem ſingulorum horum animantium vel nomina, vel patriam hic repetere ſuperfluum iudicauimus, cum Lectores vel ad Auctores hos, vel ad ipſum librum legendum amandare poſſimus. Itaque nonnullas tantum obſeruationes ex iis ſeligamus. p. 393

Simia Satyrus LINN. ſi paulo limatiora ipſi organa, politioresque nerui et ſenſus data eſſent, infimae ſortis facultatisque homo euaſurus Cl. Auctori videtur. Altera eiusdem varietas, *Pongo* dicta, quae in Europam adulta non delata eſt, adulta magnam intelligentiae ingeniique ſpeciem prae ſe fert, non exigua cum probabilitate hinc conficitur, eos quam proxime ad hominum ſimilitudinem accedere. Singulis *Simiarum* ſpeciebus recenſitis, ſub finem ſectionis colligit, Simias antiqui orbis prae Americae indigenis latius diſſipatas eſſe. p. 400. p. 441.

*) vid. BVFFON hiſt. natur. Hagae ab ALLAMANDO edita Tom. XV. Tab. IV. p. 113.

eſſe. *Veſpertiliones* generatim terras ſeptentrionem ſpectantes abhorrent: in aliis autem terris, iis prope axin poſitis exceptis, vnum alterumque genus habitat. *V. Vampirus* omnium maxime
p. 493. hinc inde diſperſus eſt. *Didelphydes* in India Orientali etiam habitare, vberius hic ex BARCHE-
p. 506. WITZII *) obſeruatione probat. *Cauiae* genus ad-
p. 509. mittit. *Caſtori* ſubmittit *Pilorem*, a ROCHEFORTO in *Hiſt. des Antilles* p. 124. deſcriptum. *Ratto* noſtro non eſt abſimilis, et vt *Sorex moſchatus*, moſchum olet, differt autem ab hoc, corporis proceritate et breuitate caudae. Animalia, quae LINNAEVS *Muris Iaculi* nomine propoſuit, ad ſeparatum genus *Yerboae* nomine refert, atque huc *Tarſier* BVFFON Tom. XIII. p. 49. *Yerboam giganteam* **), et *Cuniculum pumilum ſalientem* ***).

p. 553. Ad caput quartum progredimur, in quo de quadrupedum per tellur. ſuperficiem diſperſione agitur. Ex omnibus obſeruatis conſtat terras, aequa humorum caloriſque vi exuberantes, copioſiſſimas animantium greges alere; ſiccas autem et frigentes nimium pauciſſimas ſpecies fouere: id quod de omnibus ſingulisque ſummatim ſumtis animantibus intelligendum eſt: in oceano autem, etiam ſub auſtro et ſeptentrione, immenſae piſcium aliorumque animalium copiae degunt; huius quidem ratio inde eſt repetenda, quod frigus non tantam in maris
p. 574. aquas habeat vim, quantam in terras exercet. Si comparatur ſpatium terrarum cognitarum, cum incognitis: patet multo maius adhuc latere. Sic ſi Aſiae circa 850000 milliaria Geographica quadrata

*) *Neu Oſtind. Reiſebeſchreibung. Erf* 1751. 8.

**) COOKS *voyag.* in HAWKESW. collect. Tom. III. t. 20.

***) Nov. Act. Petrop. Tom. V. p. 351.

drata tribuuntur, 215000 milliaria quadrata, ratione regni animalis, et respectu cuiuscunque cognitionis humanae ignorantur. Africa per 531683 milliaria Germanica quadrata extenditur, quorum vix 150000 Europaeis innotuerunt. Americae magnitudo certo determinata nondum est: interim si America, iuxta BERGMANNVM, 700000 milliaria continet, horum 150000 in America septentrionali; in meridionali autem 120000 ignorantur. Sic itaque orbis partium, quas ignoramus, summa 800000 milliaria quadrata efficit, et vix dimidium terrae continentis spatium nobis est cognitum, et illud quidem dimidium, quod paucissimas et animantes et res alias magnis hominum commodis fructibusque inservientes profert. Ideoque sperandum est, totidem saltem animalia terrestria, quot iam detecta sunt, obseruatum iri.

His praemissis, ostendit, non probabile esse p. 597. ab vno mare et femina orta esse omnia vnius speciei animalia, neque eadem ab initio vno in loco coniuncta, quin potius per orbem iam dispertita fuisse. Vt itaque cuiuis animalium generi certa p. 605. patria adsignari possit, caussae inquirendae sunt, quibus coacti patriae fines vel extenderint, vel deseruerint quadrupedes. Hae sunt vel *naturales*, vti, si animalia adeo augescunt, vt vno in loco viuere simul nequeant. Primi autem cuiusuis quadrupedum generis patres non vno in loco, sed hinc inde aut sub aequalibus, aut modice a se dissitis latitudinis gradubus dispositi fuisse videntur: atque probabile est, naturam longe minores numero animalium patres, qui carne, quam qui gramine frugibusque victitant, produxisse: sapienter quoque quadrupedes, vastissimo corpore praediti, phytiphagi facti sunt, atque omnium

fere animalium genera primam ſuam originem temperatiori zonae quam maxime debent. Sic itaque beſtiis carniuoris, cibos quaeſituris, breui tempore plures variaeque regiones peragrandae erant: quum phytiphagae pedetentim et poſt aliquot demum generationes in alias terras digreſſae ſint. Cauſſae *externae* vel aduentitiae variae ſunt:
p. 608. 1. vis dominiumque hominis, quibus ipſa etiam aëris terrarumque temperies mutata eſt, effectumque vt 2. ob hanc climatis mutationem animantes patriae verae valedicerent: quarum quidem emigrationum exempla, paſſim iam propoſita, hic *Muris lemmi*, *Surmuloti*, et *ratti* itione et reditione
p. 616. augentur. 3. commutatio et conuerſio, quam in terrae ſuperficie factam eſſe inter omnes conſtat; atque ea quidem, qua magni telluris tractus maris olim aquis inundati, inſulae e mari pronatae, terraque continens variis locis vno quaſi ictu diſrupta ſeiunctaque, et certae ſuperficiei telluris partes ad maris fundum olim pertinuiſſe dicuntur. Hanc itaque euerſionem ex domiciliis ac ſedibus, quas hoc vel illud animal nunc occupat, demonſtrare conatur Cl. Auctor.

p. 617. Quam immutationem telluris vt commonſtret, nec hominem ipſum, nec illa animalium genera, quae homo commodi ſui cauſſa ſecum abduxit, teſtium loco aduocat; quin potius nonnullos quadrupedes caute deligendos eſſe putat. Sic ſi inſula ſub frigidiſſimo coelo poſita ab animalibus quidem, non tamen hominibus frequentata eſt: hanc proximas olim terras tetigiſſe et fato abruptam eſſe vero ſimile videtur. *Spitzbergam* igitur, quae *Tarandos*, *Vulpes albas*, *Vrſos*que nutrit, cum proxima quondam terra connexam, temporisque ſucceſſu diuulſam exiſtimat Noſter, cum nec Tarandus, nec Vulpes, glaciem vel mare ingrediantur,

tur, eaque ipſa animalia circumiectae continenti communia ſint. Inſulae *Societatis* et *Otahita* e contrario, vbi praeter canes ſuesque quadrupedes nullae degunt, nunquam continenti iunctae videntur. Deinde ſi inſulae e ſaxis ſcopulisque quaſi conſtru- p. 621.
ctae ſunt, et reliquias e cinerum, fauillarum arenarumque exuſtarum mole concretas habent: eas nullo tempore cum continenti cohaeſiſſe, ſed ardentes e maris fundo ſublatas hominumque cultu habitabiles factas autumat: talis eſt inſula *Aſcenſionis*, in qua praeter capras macilentas nulla animalia ſunt *). Si autem inſulae, prope a continente iacentes, cum eadem eiusdem indolis ſunt, et cicures ferosque animantes eiusdem generis et naturae continent: eas adiacentis regionis olim partem fuiſſe colligere licet. Sic *Ceilonem* quondam Coromandeliae oris adhaeſiſſe, et pecudes, et ferae teſtantur. Inſulas, quae nulli vnquam continenti p. 623.
annexae fuerunt, *originales* appellat, praecipuasque telluris noſtrae inſulas enumerat, et quae originalibus accenſendae ſint, quae minus, contemplatur. *Spitzbergae*, et *Cumbriae*, et *Terrae nouae* inſulas cum *America* olim; *Nouam Zemblam* cum *Aſia* copulatas fuiſſe exiſtimat. *Angliam*, *Scotiam*que a *Gallia* continenti auulſas dicit. De *Islandia* dubitat, interim propenſus eſt, vt eam vel ex oceano prodiiſſe, vel e reliquiis maioris cuiusdam regionis, quam infeſti aquarum gurgites hauſerunt, exortam eſſe credat. *Sicilia* pars *Calabriae* fuit, quod idem de *Sardiniae Corſicae*que inſulis valet. Hinc nullae inſulae maris mediterranei maiores; minores, vt *Liparae* aliaeque, autem pleraeque originales videntur. Sic etiam *Iaponia*, *Borneo*, p. 629.
Sumatra, *Iaua* et *Philippinae* inſulae, *Aſiae* olim

 partes

*) vid. *Voyage à l' Isle de France. lettre* 25.

partes fuerunt. Interim multarum insularum ortus adhuc incertus est.

p. 630. Pergit Cl. Auctor terrarum continentium cohaesionem disquirere: et *Americam* quidem sub orbis nostri incunabulis cum Asia connexam fuisse, ex vicinia earundem, et quadrupedibus vtrique terrae communibus, probabiliter colligit; quin imo cum *Capra Ammon* et *Mustela Zibellina* et in America inueniantur, cohaesionem vtriusque terrae ab omnibus fere obiectionibus tutam certam-
p. 634. que existimat. An vero *Americae* tractus, ad *Euronotum* situs, pristinis saeculis cum *Europa* connexus fuerit, nec ne, maxime dubium est; etsi, cum *Lutra*, *Lutreola*, *Meles* aliique quadrupedes *Europae* boreali et *Americae* proprii sint, vtrasque has telluris partes olim cohaesisse aliquali coniectu-
p. 638. ra augurari liceat. Deinde autem probat, nec *Africam* cum *America*, nec *Americae* terras infra quadragesimum latitudinis gradum sitas cum *Asia* vnquam copulatas fuisse: ideo quod animantes zonae torridae vtrique orbi sint proprii, neque communes: simulque hic BVFFONIVM *) refutat, qui *Americam* et *Africam* olim inter se coniunctas fuisse affirmauit.

p. 648. Ad insulas *Oceani*, qui *Pacificus* dici solet, progreditur: atque in iis omnibus, praeter *canes*, *sues* et interdum etiam *rattos*, nullos quadrupedes ad-
p. 653. huc inuentos esse proponit: ideoque easdem, quae inter ducentesimum octuagesimum ad centesimum vsque septuagesimum longitudinis gradum positae sunt, vnquam veteri vel noto cum orbe connexas fuisse colligit. Probabile potius est, eas igne subterraneo ex oceani fundo quondam subla-
p. 656. tas esse. Neque etiam *noua Zeelandia* vnquam *Hol-*

*) vid. Hist. de la natur. T. XIV. p. 222.

Hollandiam nouam attigiſſe videtur. Vtrum vero *noua Hollandia* et *noua Guinea* copulatae olim fuerint, dubium eſt, cum hae terrae nondum ſatis ſint cognitae. Mirandum eſt inſulam, *Timor* dictam, aliquot gradibus a *noua Hollandia* disiunctam, *Bubalos*, *Sues*, *Capras*, *Oues*, *Apros* et *Simias* alere.

Sub finem *Phocas*, *Baikalis* lacum inhabitantes, teſtes ſeu reliquias habet *maris Chinenſis* aut *Koreamici*, cum certum ſit oceanum vel integram telluris ſuperficiem inundaſſe, vel eluuionibus multum immutaſſe. Phocas autem *Caſpii maris* canalibus ſubterraneis, quibus cum maribus proxime adiacentibus connectitur, eo demigrauiſſe credit. p. 660.

Quae quidem breuiter a nobis hic ex ampliſſimo et laude digniſſimo libro commemorata, ſatis, vt opinamur, Cl. Auctoris et ſummam diligentiam in colligendis nimium diſperſis Auctorum obſeruatis, et felicitatem ingenii, iudiciique in iudicandis grauibus rebus acumen demonſtrant, ſimulque docent, quantum ex omnibus hactenus inſtitutis itineribus vtilitatis in Philoſophos et Phyſicos redundauerit.

IV.

Mineralogiſche Abhandlungen von FRIEDRICH AVGVST CARTHEVSER, *Hochfürſtl. Heſſiſchen Bergrath und Profeſſor zu Gieſſen. Zweyter Theil. Gieſſen, bey Iohann Philipp Krieger, Vniverſitäts-Buchhändler.* 1773. 8. *Bog.* 15.

i. e.

Mineralogici tractatus Auctore FRIDERICO AVGVSTO CARTHEVSERO. Pars secunda.

Continuatur hic, vt in priore parte*), disquisitio Mineralium et quidem

p. 1. 1. Fossilis illius, quod *Traß* (i. e. coementum) dicitur: porosus est lapis in architectura praesertim vtilis, quum coementum exinde paretur, quod aquae eximie resistit. Colore vel cinereo, vel flauescente vel brunescente praeditus est, tactu asper, duritie mediocris, instar lapidis calcarii: igne vstus durior fit, et color in rubescentem mutatur: in puluerem tritus et calce extincta commixtus, et aqua humectatus, successiua exsiccatione in aëre iterum in durissimum lapidem induratur: non efferuescit cum acidis, atque hac in re differt a tophis calcareis, estque his tophis multo grauior.

p. 12. Vt partes constitutiuas huius lapidis cognosceret Noster, acido vitriolico eius puluerem in balneo arenae destillauit. In retorta relictam massam albam terream aqua edulcorauit. Lixiuia ad siccum euaporata, et fusa, iterumque aqua soluta et euaporata crystallos octaëdras aluminares et vitriolum martiale dabant. Terra post edulcorationem relicta, disquisita, neque calcarea, neque gypsea, neque argillacea, sed silicea erat. Ideoque colligit
p. 20. Cl. Auctor, *Coementum* s. *Traß* ex terra aluminari, silicea, et ferro compositum esse; ideoque idem ad lapides argillaceos referendum iudicat. Facultatem copulatiuam et indurantem deriuat a silicea terra et ferro.

Non

*) vid. comm. nostr. Vol. XIX. p. 135.

Non itaque opus eſt, vt cum Cl. CRONSTAEDTIO *) aſſumatur, ferrum in *Coemento* contentum, igne ſubterraneo ſingulari modo eſſe mutatum. Nam loca Haſſiae ſuperioris, in quibus *Coementum* inuenitur, nulla veſtigia vulcanorum offerunt. Neque poroſa ſubſtantia ſatis graue eſt pro origine ex igne argumentum, cum tophi, quos quotidie in aquis coagmentari cernimus, etiam ſint poroſi. Forte, coniicit Cl. Auctor, a ſpumoſa quadam fermentatione, quae, cum argilla adhuc mollis eſſet, contingebat, deriuandam eſſe pororum in Coemento frequentiam. p. 30.

Iam de vſu huius lapidis in operibus architectonicis, et de eius praeparatione agit. Inuenitur hoc coementum in variis Germaniae locis, id, quod prope a *Colonia Andernaci* effoditur inprimis in multa loca diuehitur. Deinde circa *Francofurtum iuxta Moenum*, et prope ab vrbe *Grünberg* in Haſſia ſuperiore in montibus ex baſalte ferrugineo compoſitis reperitur. Comparat quoque terram quandam coementitiam, cuius diſquiſitionem Cl. MEHNERT in extractis ex actis Societatis Lipſiae oeconomicae **) inſtituit, atque experimentorum, quae Cl. VOGEL †) in commentariis Göttingenſibus expoſuit, mentionem iniicit. p. 32. p. 39.

2. *De partibus conſtitutiuis lapidum et terrarum gypſeae indolis.* Praemiſſa deſcriptione variarum methodorum, quibus partes conſtitutiuae gypſi, calx nempe et acidum vitrioli, quibus aquo- p. 54.

 ſus

*) *Verſuch einer Mineralogie.* 1770. *S.* 207.

**) vid. excerpt. anni 1771, quod nundinis Feſti Michaelis editum eſt.

†) vid. comm. noſtr. Vol. XIX. p. 393. et Vol. XX. p. 602.

ſus latex admixtus ſit, euolui et demonſtrari poſſunt: id potiſſimum agit Cl. Auctor, vt opinionem Cl. MAYERI *), qui oleoſas et alcalino ſalinas partes in gypſo adeſſe perhibuit, experimentis refutet. Igitur, quum gypſum nulla ratione cum nitro detonet, oleoſis particulis caret, neque quidquam alcalini ex eo, praeter calcaream, aquae calidae ope educitur. Quare aut MAYERVS gypſum impurum diſquiſiuit, aut, quod magis videtur veroſimile, in chemia non ſatis gnarus, calcem pro alcalino ſale habuit. Ideoque etiam gypſum, quod a MAYERO adeo laudatur pro fimo, non materialiter, ſed inſtrumentaliter tantum fimum imitatur, in eo nempe, vt terram vegetabilibus minus aptam, vti aliae calcareae terrae, et marga potiſſimum, corrigat, tenacem emolliat, reſoluat aptamque reddat, vt oleoſae particulae terreis miſceantur, aqua ſoluantur et ſic nutrimentum plantarum praebeant. Ipſas vero oleoſas nutritiuas particulas non ſuppeditat. Experimentis hoc Cl. Auctor demonſtrat.

p. 89. 3. *De lapide tophaceo, ramos arborum, qui in ſalinis ad gradationem aquae ſalitae adhibentur, incruſtante.* Iam a Cl. GERHARDO hic lapis pro ſingulari genere exhibetur et *Halodes* dicitur, cuius partes conſtitutiuae ſint terra calcarea cum maiori terrae muriaticae copia commixta **). Experimenta Noſtri oſtendunt in lapide eo, qui

*) vid. IOANN. FRID. MAYER *Lehre vom Gyps etc. Anſpach*, 1769. 4. inſertus eſt etiam hic tractatus libro EIVSDEM, qui inſcribitur: *Beyträge und Abhandlungen zur Aufnahme der Land- und Hauswirthſchaft.* S. 263 — 302.

**) vid. EIVSD. *Beyträge zur Chymie und Geſchichte des Mineralreichs.* 1. *Band.* S. 239. Vid. comm. noſtr. Vol. XIX. p. 272.

qui ramos, ad gradationem aquae ſalinae adhibitos, incruſtat, nullam terram muriaticam eſſe, ſed tantum calcaream et nonnihil terrae argillaceae: eae autem particulae terreſtres, quae in aqua ſalina remanent, atque, cum ſal coquitur, demum in vaſis aeneis praecipitantur, ſunt eiusdem indolis cum terra muriatica, quae baſin ſalium neutrorum amarorum mineralium conſtituit.

4. *Obſeruationes nonnullae de arſenico.* Ex- p. 102.
poſitis aliorum opinionibus, iuxta quas vel ad ſalia, vel quod maxime videtur veroſimile, ad ſemimetalla, vel ad ſulphura relatum ſit arſenicum: hanc arſenici facultatem, qua, vt ſalia, in aqua ſoluitur, et in cryſtallos cogitur, conſiderat; atque methodum deſcribit, qua breui tempore arſenici cryſtalli regulares obtinentur. Auripigmentum pulueriſatum aqua forti commiſcuit, quo arſenicum ſenſim ſoluebatur, et ſolutionem flaueſcentem offerebat: Cineribus clauellatis, aqua diſſolutis, arſenicum ex hac ſolutione in forma cryſtallorum albarum praecipitabatur. Cryſtalli erant priſmaticae, tetraëdrae, vtroque fine truncatae, et illis, quae ſal aquarum *Seidſchüdzenſium* offert, ſimiles. Hae cryſtalli iterum aqua frigida facile ſoluuntur. Deinde quum ſolutioni ar- p. 118.
ſenicali cum aqua forti ſpiritum vini adderet, eaedem cryſtalli naſcebantur, ſed ſubtiliores: cum autem ferrum vel cuprum acido nitri ſolutum affunderet, mixtio immutata manſit, neque cryſtalli praecipitabantur.

5. *De Pumice.* Etſi ſatis conſtat, Pumicem p. 128.
ad ſcorias naturales vulcanorum referendum eſſe; tamen ex quo lapidum genere is ortus ſit, nondum omnino inter mineralogos conuenit. Cl. POT-

TIVS

TIVS ex Amiantho ſeu Asbeſto eum ortum exiſtimat: quam quidem ſententiam Cl. Auctor non ſolum exinde probat, quod pumex ſaepiſſime, vt Asbeſtus, fibroſus ſit, ſaepeque ſtriae ſ. faſciae Asbeſti non combuſti in eo reperiantur; ſed potiſſimum ex conuenientia partium conſtitutiuarum. Diſquiſiuit enim pumicem methodo, a MARGGRAFIO circa Asbeſtum adhibita *), atque inuenit, eundem, vti Asbeſtus, ex terra alcalina, muriatica, atque ex terra ſilicea compoſitum eſſe. Atque cum Asbeſtus ſaepe impurus ſit, fieri etiam poteſt, vt in pumice, praeter dictas, aliae partes conſtitutiuae inueniantur. Subiungit loca, vbi pumex inveniatur.

p. 151. 6. *De partibus conſtitutiuis argillae.* His experimentis Cl. Auctor confirmat Cl. BAUME' **) et POERNERI †) ſententiam, qua argilla ex terra aluminari et vitreſcente eſſentialiter compoſita dicitur, atque indicat etiam eas ſubſtantias, quae ſaepe accidentaliter argillae admixtae ſint. Nobis haec experimenta indicare per breuitatis ſtudium, non licet: ſed hoc tantum notemus, Cl. Auctorem etiam ſubtilem ſubſtantiam inflammabilem in argilla, vti Cl. POERNERVS, inueniſſe.

p. 220. 7. *De terra aluminari.* Expoſitis phaenomenis, quae hanc terram ab aliis diſtinguunt, cum MARGGRAFIO ††) eam terram alcalinam ſingularem eſſe ſtatuit. Neque omnino conſentit cum Cl.

*) *Mém. de l' Acad. de Berl.* 1759. p. 15. cf. comm. noſtr. Vol. XV. p. 271.

**) *Mémoire ſur les Argilles.* 1770. 8. v. ib. Vol. XVII. p. 436.

†) CARL WILH. PÖRNERS *Anmerkungen über Herrn* BAVME' *Abbandlung vom Thon.* *Leipzig* 1771. 8.

††) Mém. de l' Acad. de Berl. 1754.

Cl. BAVME' et POERNERO *), qui eam cum ſilicea vnam eandemque eſſe putarunt: ſed ex experimentis, quae recenſet, patet, in quarzo, cryſtallo montana, aliisque lapidibus huius generis, eſſe et terram aluminarem, et ſiliceam; nam priorem adeſſe demonſtrat pars, quae acidis educta et ſoluta, cum acido vitrioli alumen format: ſilicea vero acidis non ſoluitur, pars autem cum iis coniungitur et maſſam format, ſali ſelenitico ſimilem. Itaque terra aluminaris quidem ineſt lapidibus vitreſcentibus, ſed differt tamen omnino natura ſua a ſilicea. Omittere cogimur plura lectu digniſſima, quae Cl. Auctor his apte et erudite inſperſit.

V.

VRBAN FRIEDERICH BENEDICT BRÜCKMANNS *Abhandlung von Edelſteinen. Zweyte verbeſſerte und vermehrte Auflage. Braunſchweig, im Verlag der fürſtl. Wayſenhaus - Buchhandlung* **).

i. e.

VRBANI FRIDERICI BENEDICTI BRÜCKMANNI tractatus de Gemmis.

Non inacceptam ſperamus fore huius libri vberiorem mentionem, cum is omnibus, qui de Gemmis ſcripti ſunt, facile ſit praeferendus. Praemititur partitio gemmarum: quae ſunt

1. Quarzeae, fractura nitentes vitri inſtar, et in cryſtallos abeuntes. Huc pertinent omnes ſic dictae gemmae verae, quarum 17 ſpecies Cl. Auctor

*) vid. lib. laudat. p. 94.
**) v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 374.

Auctor ſtatuit; quae ſunt, Adamas, Rubinus, Saphirus, Smaragdus, Hyacinthus, Topaſius, Chryſolithus, Granatus, Amethyſtus, Berillus, Chryſoberillus, Cryſtallus montana, et Turmalinus.

2. Quarzeae, ſeu corneae, fractura laeui non nitente; ſemipellucidae vel opacae: Species ſunt 12: Praſius, Chryſopraſius, Smaragdopraſius, Calcedonius, Cacholonius, Carneolus, Onyx, Achates, Lapides ſic dicti oculares, Oculi Cati, Oculus mundi, Silex igniarius.

3. Quarzeae, fractura aſpera, non nitentes. *Saxa colorata.* Refert huc Iaſpides; Porphyrum, et Brecciam ſiliceam.

4. Ex Quarzo, Mica, et Spato ſcintillante compoſitae, vt Granites.

5. Gemmae ſpuriae, igne indureſcentes, vti Nephrites, tam orientalis, quam is, qui eſt ſerpentini generis.

6. Fractura vitro ſimiles, non tamen cryſtallos formantes, vt Opalus.

7. Metallicae, vt Lapis Lazuli, Armeniacus, Malachites, et Marcaſites.

8. Petrefacta animalia, vt Turcoſa, Gloſſopetrae, Corallolithi.

9. Ex lapidis arenacei genere, quorſum pertinet Lapis Nannieſti inuentus, quem Cl. IVSTI *) et deinde anonymus **) deſcripſit.

Ex quibus quidem patet, Cl. Auctorem ſub nomine Gemmae plures lapides recenſere, quae nitorem aſſumant, duritie et colore prae aliis polleant, vel pretium aliud quoddam habeant. Non vero ſolum eos lapides, qui ſunt ſumma duritie, et

*) vid. EIVSD. *neue Wahrheiten zum Vortheil der Naturkunde.* I. *St.*

**) vid. *Hamburgiſches Magazin.* 15. *Band.*

et Cl. CRONSTAEDTIO et WALLERIO ſub genere Gemmarum deſcribuntur.

In deſcribendis ſingulis his gemmis ample et diligenter ſatis verſatur, ita vt ſigna externa et partes conſtitutiuas exponat, deinde ſynonyma et deſcriptiones Auctorum comparet, atque dubia magis definire conetur. Inſtituti ratio prohibet, quo minus cuncta, quae notatu digna ſint, referamus; quare nonnulla tantum ſpeciminis loco commemoremus.

In primo capite *de gemmis generatim*, diſſeritur. Cl. Auctor de cryſtalliſatione gemmarum agens, LINNEI opinionem minus probabilem exiſtimat, neque ex eo, quod cryſtalli ſalium ſimiles ſint, ſalia cauſſas cryſtalliſationis eſſe, ſequi, recte ait. Forte id ipſum, quod cauſſa eſt cryſtalliſationis in ſalibus, etiam cauſſa lapideae cryſtalliſationis eſt, atque diuerſum a ſale et lapide: etſi, quid id ſit, definiri nequeat. Noſter ab immixtis metallicis particulis variam cryſtallorum formam in lapidibus vnius generis forte deriuandam putat. p. 17.

Phoſphoreſcentiam Cl. Auctor in ſolo Adamante clare perſpexit, in aliis vero aut nullum lumen, aut vix notabilem ſplendorem animaduertit.

Capite ſecundo de gemmis factitiis ſ. fluoribus vitreis agit, atque ſigna, quibus verae gemmae ab iis dignoſci poſſint, bene et caute exponit. Sequentia duo capita de coelatura, formatione aliisque modis gemmas exornandi et luxui accommodandi, et a veteribus et recentioribus excogitatis habent. p. 31.

Ada-

p. 59. Adamas etiam colore viridi inſtruitur, etſi
rarius. Vberius loca, vbi Adamantes inueniuntur,
ac praeterea magnitudine excellentes, indican-
p. 98. tur. *Sapphiri* cryſtallus eſt octaëdra, ex duplici
tetraëdra pyramide, baſi ſecum connexa, com-
poſita, et pyramidalis hexaëdra, pyramide dupli-
ci. Nos poſteriori ſimilem poſſidemus, vti et aliam
priſmaticam, hexaëdram, inſtar cryſtalli montanae,
p. 104. ex *Ceylona* huc latam. *Smaragdus* in ignem
miſſus, inſtar ſulphuris, flammam coeruleſcentem
prodere dicitur. Duritie prioribus minor eſt, at-
que lima raſilis. Cryſtallum eiusdem priſmaticam,
tetra- penta- aut hexaëdram, in pyramidem tri-
vel pentaëdram obtuſam terminatam dicit. In
muſeo Richteriano hic Lipſiae ſimilis priſmatica
polyëdra, ſaltim duodecim planis compoſita reſer-
p. 119. vatur. *Topaſius*, quem circa Mansfeldiam inueniri,
et priſma hexaëdrum formare ait, nobis magis ad
cryſtallum montanam referendus eſſe videtur,
quorſum et pertinet cryſtallus bruna, *morion* vel
topaſius fumans dicta.

p. 138. *Amethyſtum* a Cryſtallo montana plus, quam
colore violaceo differre recte monet: nam eius
priſmaſi adeſt, ſemper pyramide breuius eſt, atque
ſtructura vel eſt fibroſa, vel in cuneiformia fruſta
p. 144. ſeparata. Miramur Cl. Auctorem repetere erro-
rem BRÜNNICHII, in editione CRONSTAEDTII cir-
ca *Aquamarinum* ſ. *Beryllum* commiſſum. Num-
quam enim Perill. PABST DE OHEIM habuit vel
oſtendit cuidam Beryllum Topaſii cryſtallis inna-
tum: error hic BRÜNNICHII ideo ſurrepſit, quo-
niam ſimul viderat duo fruſta, notatu digna, alte-
rum propter egregias Topaſii cryſtallos, alterum
inſigne cryſtallo Aquamarini, quae quarzo inſidet.
Vtraque fruſta ipſi vidimus et meliora a Perill.
p. 153. PABST DE OHEIM edocti ſumus. Cryſtallos ex
duplici

duplici pyramide, bafi inter fe nexa, compofitas, celeriter fieri, in ipfa aqua cryftallifabili materie foeta, atque, cum formatae iam fint, praecipitari verofimiliter ftatuit. *Turmalini*, colore diuerfi, nobis etiam fpecie differre videntur: fic *niger* nihil nifi Schörlum nigrum prifmaticum eft, atque *viridis* nobis *Chryfolithi* varietatem conftituit: brunus autem pro fingulari fpecie habendus eft. Cl. Auctor etiam differentias harum varietatum, proprietates electricas phyficas, earumque caufarum explicationem exhibet. p. 165.

Prafium Cl. Auctor fecundae fectioni fubmittit, eumque cryftallifatum reperiri negat: qua tamen in re cum Eodem confentire non poffumus. Vidimus enim *Prafium pyramidalem hexaëdrum*, cryftallis latere inter fe nexis, in Silefia effoffum pelluciditate tamen prioribus multum cedit. Atque fi dicendum quod res eft, Cl. Auctoris Prafius, Chryfoprafius et Smaragdoprafius varietates quoad colores funt vnius eiusdemque lapidis, quem Chryfoprafium effe appellandum putamus. Prafius autem verus ab iis differt cryftallifatione, vt diximus, colore viridi alliaceo, obfcuriore, fractura nitente, vitri fimili et pelluciditate maiore. p. 181.

Onychem dicit Calcedonium magis obfcurum, cuius politura adipofa quafi videtur: nobis brunus, transparens lapis filiceus verum *Onychem* fiftere videtur. De origine Globorum Achatinorum differit. Silex Aegyptiacus cum opacus fit, ab Achate feparandus et ad Iafpidem referendus videtur. Ceterum omnino confentimus cum Cl. Auctore, qui Achatem effe oftendit lapidem ex Calcedonio, Carneolo, Quarzo, Amethyfto, Iafpide, Siliceque igniario, aliisue durioris generis, admixtis mineris etiam, compofitum, neque itaque tanquam genus fummum horum lapidum p. 208. p. 222. p. 226.

confiderari poffe, vt WALLERIVS aliique fecerunt.

p. 240. *Oculum Cati* ab Opalo feparat, quoniam durus eft, ad chalybem fcintillat atque ex minutiffimis laminulis componitur, quae omnia fecus fe habent in Opalo. Forteffe oculus cati eft varietas Spati fcintillantis, fubtiliffime ante congelationem foluti.

p. 264. Ad Iafpides refert plures lapides metalliferos, duros, et opacos: vti lapidem cinnabari penetratum, atque etiam *Sinopem*, de quo experimenta Cl. SCOPOLI conferenda funt. Generatim Iafpides partitur in 1. vnicolores: 2. variegatos: 3. compofitos, f. faxa iafpidea.

p. 286. Nephritem Orientalem (*Jade* Gallis) dicit Steatiten fubtiliffimum, igne indurefcentem, colore, vel albo, vel coeruleo, vel flauo, vel nigro viridefcentem, vel viridem.

p. 297. Opalus Cl. Auctori videtur vitri fpecies, igne fubterraneo producta, et metallicis particulis tincta: id quidem vix de omni Opalo, fi vel de quibusdam varietatibus concedendum eft, valere videtur: nam in noftra Saxonia in ipfis venis montium aliis lapidibus infperfus et immixtus reperitur. Plura lectu digna de *Opalo* NONNII fubiungit.

p. 309. *Lapidem Lazuli* aëri expofitum, friabilem et colore pallidiorem fieri, atque colorem eius forte a terra coerulea ferrifera, quae Coeruleum Berolinenfe natiuum dicitur, produci exiftimat.

p. 359. In appendice infignis catalogus lapidum, quorum nomina PLINIVS aliique veteres indicarunt, qui autem non cogniti funt, nec certe nunc definiri poffunt, exhibetur. Itaque Cl. Auctoris opera, in defcribendis et definiendis gemmis, atque

que colligendis et certius determinandis nominibus variis Auctorum omnem plausum et laudem meretur, dignusque est hic liber, qui a mineralogis diligenter legatur.

VI.

Kenntniß derjenigen Pflanzen die Mahlern und Färbern zum Nutzen und denen Liebhabern der oeconomischen Pflanzenkenntniß zum Vergnügen gereichen können. Leipzig bey Christian Gottlieb Hilscher. 1776. 8. *Seitt.* 812. praeter praefationem et indices.

i. e.

De ratione plantas, pictoribus et tinctoribus vtiles, cognoscendi.

Composuit Cl REVSS, Professor Tubingensis, ex scriptis HELLOTI, POERNERI, SIEFERTI et aliorum, sicuti etiam ex suis obseruationibus librum, qui tanquam compendium reliquorum sane vtilis est censendus. Versatur vero Auctoris consideratio inprimis circa Germaniae plantas, quas secundum Linnaeanum ordinem disposuit, descriptionem cum loco natali et florendi tempore attendit atque culturam cuiuslibet plantae et praeter tinctorium interdum et alium oeconomicum vsum adiecit.

Pauca notemus, partim quoniam huius libri fontes *) iam indicauimus, partim quia tanta her-

*) v. supra p. 401.

p. 12. barum copia vix breuem epitomen admittit. Ly-
copus Europaeus nigricantem offert colorem, qui
diu et firmiter durat, praeſertim, ſi inſpiſſatus ſuc-
p. 22. cus cum ferri vitriolo coquitur. Si flores Iridis
Germanicae per tempus aliquod putredini com-
mittuntur, et calx viua additur, tunc egregie viri-
p. 28. dem colorem praebent. Folia Scabioſae ſuccifſae
p. 34. recentia tingunt viridi colore, ſicca luteo. Galium
verum, G. boreale et G. mollugo offerunt radice
rubrum mox altiorem, mox dilutiorem colorem.
p. 280. Folia Chaerophylli ſylueſtris tingunt viridi, vmbella
p. 390. vero alumine cocta luteo colore. Succus Euphor-
biae helioſcopiae cum vaccino lacte praeparatus
oſtendit roſeum colorem, cum ſimplex chartae im-
p. 460. miſſus caeruleum tantum praebeat. Melampyri
aruenſis ſpica offert caeruleum colorem et, ſi
inter coquendum alcali fixum additur, purpu-
reum.

p. 560. Suſpicatur Cl. Auctor ex colore mutabili
corollae Loti corniculati, eundem eſſe tinctoriam
p. 590. plantam. Ad radices Hieracii Piloſellae reperi-
tur cocci ſpecies, quae loco cochenillae adhi-
beri poſſit. Denique in appendice, praeter
alia dogmata, quae ex aliis hauſit, ex Poerneriano
libro methodum, ſecundum quam corpora, ad
artem tinctoriam vtilia, exploranda ſint, addi-
dit.

VII.

IOANNIS DOMINICI SANTORINI ſeptemdecim tabulae, quas nunc primum edit atque explicat, iisque alias addit de ſtructura mammarum, et tunica teſtis vaginali MICHAEL GIRARDI, in Regia Parmenſi Vniuerſitate Anatomes Profeſſor Primarius et Caeſareae Leopoldinae Carolinae Academiae Naturae Curioſorum Socius. Parmae, ex Regia Typographia 1775. fol. pagg. 217. tab. aen. 43.

Exhibuit Cl. Editor in praefatione SANTORINI memoriam, dein perſecutus eſt tabularum harum hiſtoriam. Pictas vero a *Ioanne Baptiſta Piazetta*, caelatrici *Florentiae Marcellae* tradidit Auctor. Poſt mortem SANTORINI in IOANNE BAPTISTA CVBOLI viri Clariſſimi peruenerunt manus, quo vero mortuo, Cl. Editor cum ipſi ſuccederet, eas ſibi comparauit, qui in illis explicandis multum ſane diligentiae adhibuit. In figuris vero explicandis ita verſatus eſt Cl. Editor, vt SANTORINI ipſius interpretationibus, quas ex margine obſeruationum anatomicarum Eiusdem repetere fuit coactus; CVBOLI modo nominati annotationes, et de rebus grauioribus, ſuas quasdam apponeret obſeruationes. Quibus praemiſſis, breuiter ſingulas perluſtrare tabulas ſtudebimus.

Muſculorum faciei forma in tabula prima offertur, tradiderat eandem iam olim Cl. Auctor in obſeruationibus anatomicis ab ſe Ipſo Tab. I.

 editis

editis *), reperiuntur tamen haud paucae diuerſitates, quibus vtraque a ſe diſcrepat. Eſt nempe non ſolum quaedam diſcrepantia in eo quod in hoc opere facies a latere picta deprehendatur, quam prius tradiderat integram, verum quoque in ſingularum partium hiſtoria quaedam reperiantur, in quibus prius propoſitam mutauit ſententiam. Sic muſculi in ſepto narium deſcendentis facit mentionem, qui nimirum ad naſum detrahendum conferat. Muſculum *riſorium* a *quadrato colli* ducere originem exiſtimat. Coniunxit quosdam antea in plures faſciculos diſtributos in vnum, ſuperſunt tamen quidam, in quibus ſeiungendis adhuc iuſto accuratior fuiſſe videtur, quod vel in *transuerſo menti* factum eſſe videmus.

Tab. II. *Baſis cerebri neruorumque origo* in ſecunda proponuntur tabula. Studuit vero, vt decem priorum parium origines accuratiſſime inueſtigarentur. Inquirit, cum olfactorium neruum depingeret, in cauſam ſulci iſtius longitudinalis in neruo ſemper exiſtentis, quam in figura partium adiacentium poſitam eſſe exiſtimat. Diſtribuitur vero huius nerui pars exterior in tenuiores fibrillas, quarum plures ſingulum oſſis ethmoidei foramen tranſire a Cl. GIRARDI eſt obſeruatum. Radices tertii paris non ex cruribus medullae ſolis oriri viſae ſunt, verum potius ex ea baſeos parte, quae cruribus ipſis interiecta cernitur, atque ex cruribus hiſce ſimul, ita, vt modo ortae inter ſe vniantur. Nerui pathetici triplici ſurculo oriri conſueuerunt, quorum alius inter valuulam magnam et protuberantias teſtiformes, reliqui vero a media rima harum protuberantiarum orti cernuntur. Quintae neruorum coniugationis a ponte

VARO-

*) vid. EIVSD. Obſeruationes Anatomicae. Venetiis 1724. 4to.

VAROLII atque a cerebelli pedunculis profectae, diuiſio atque directio traditur; quae vero cum MEKELII obſeruationibus maxima parte ſimilis deprehenditur. Sextum par ex ſulco inter protuberantiam annularem et corpora oliuaria et pyramidalia oriri SANTORINO hoc in loco videtur. Nerui acuſtici portio dura ab interiore inferioreque annuli parte, qua demiſſis cerebelli pedunculis adiungitur, deriuatur, mollis vero ex ventriculi quarti ſcrobe propullulat. Vagi vero nerui origines in quarto ventriculo, atque oliuaribus pyramidalibusque corpuſculis latere videntur. Nona neruorum portio, vtplurimum e rima, qua corpuscula modo nominata disiunguntur, ſurgunt ramulisque paris prioris augentur. Quod a nonnullis decimum par nuncupari ſolet, vel hic ad ſpinalium neruorum cenſum refertur. Fibrae inter corpora pyramidalia et in ſpinalis medullae principio decuſſantes, quas et SANTORINVS et alii plures aſſumſerunt, a Cl. GIRARDO reperiri non potuerunt.

Tabulae tertiae figura prima offert primi atque ſecundi paris neruorum cerebri initium, ita vt ſimul infundibuli pars ima, corpora albicantia, crura medullae oblongatae, protuberantia annularis, corpora pyramidalia et oliuare ſiniſtrum, atque medullae ſpinalis initium, cum neruorum hinc egredientium principiis appareant. Nerui olfactorii tribus radicibus ex lobis cerebri anterioribus poſterioribusque oriuntur. Optici nerui ex interioribus thalamorum, imo ex protuberantiis natiformibus, originem ducere viſi ſunt. Infundibulum ſuperius cauum, inferius ſolidum fuit detectum; neque glaciei veſtigia, ſicut MVRRAYVS *) in illo reperire potuit. Glandulae pituitariae cor- T. III. fig. I.

*) v. comm. noſtr. Vol. XX. p. 543.

pus alius esse fabricae, ac appendix illius contendit. In secunda vero huius tabulae figura ea proponuntur quae in vtriusque cerebri ventriculis reperiuntur, attentione digna, pars quoque cerebelli, medullae spinalis, neruorumque spinalium origo. Naturam glandulae pinealis eandem esse cum cerebro, neque ad plexum choroideum pertinere, ex eo probat, quod, glandulis plexus choroidei humore distensis, pinealis semper apparuit sana; medullares fibrae, quibus innititur glandula, non decussari contenditur; foramen vero quod in ipsa assumsit SANTORINVS a Cl. Editore vix vnquam inuestigari potuit. Nerui paris septimi hic triplex depicta cernitur radix. Iam quoque fusius demonstratur, cuius sententiae iam antea fecerat mentionem, par vulgo cerebri decimum dictum, cum ASCHIO *) ad neruos ceruici proprios esse referendum. Suadet vero ad vtramque radicem huius nerui praeparandam Cl. GIRARDI, vt, capite cum ceruice abscisso, colloque a musculis denudato, id antrorsum, quantum fieri possit, deprimatur, quo dura mater inter caput et atlantem medullam inuoluens discindi facile queat.

fig. 2.

fig. 3. Vltima tandem huius tabulae figura exhibet cerebri anteriorem partem vertice resecto. Apparent hac ratione praeter exteriora illa tegumenta, corporis callosi formae. Describit simul glandulas ad venas durae tenuisue meningis repertas. Septum lucidum ex duabus laminis spatium vacuum recipientibus constare variis experimentis cognouit.

T.IV. Iam tabula quarta caput a fronte ad occiput dissectum continet, cuius sectionis ope narium, oris pharyngisque structura interior percipitur. Descriptis

*) v. comm. nostr. prim. decad. Suppl. p. 236.

ſcriptis variis ſinubus, oſſis turbinati omnium minimi mentionem iniecit; quod, etſi saepiſſime quaeſiuerit Cl. GIRARDI, bis tantum, neque tunc diſtinctum, verum potius ſupremo adhaerens, inveſtigare potuit, aſſumitur vero ſuper oſſe turbinato ſuperiore MORGAGNI.

In quinta tabula tres ad organum auditus pertinentes figurae ſculptae reperiuntur, quarum prima in oſſis temporum ſiniſtri facie interiore conſiſtit, eſt vero proceſſus petroſus ad regionem canalis ſemicircularis inferioris ita exciſus, vt varia in tympano et labyrintho contenta appareant. In altera vero figura dextri lateris os temporum cum proceſſu petroſo, verticaliter ſecundum longitudinem exciſo, exhibetur. Atque in tertia figura pariter os temporis dictum et proceſſus petroſus ſuper meatum auditorium horizontaliter diſſectus exprimitur. Sunt autem partes huius organi, non adeo diſtincte factae, vt, Ipſo Cl. GIRARDI teſte, non ſine magno aſſiduitatis ſtudio a ſe inuicem diſcerni poſſint. Tab. V. fig. 1. fig. 2. fig. 3.

In ſexta tabula muſculi pharyngis a parte ipſius poſteriore poſiti oſtenduntur. Reperitur hic linea illa tendinoſa, poſterius a pharynge in oeſophagum deſcendens, quam SANTORINVM noſtrum negare, immerito propoſuit HEISTERVS *). Muſculus *ſtylopharyngeus*, fibris quibusdam laryngis epiglottidi accedere ſolet; *gloſſopharyngeus hyopharyngeo* iungitur; reperitur quoque tenuis quidam lacertus, qui ab hoc muſculo ortus ad *digaſtricum* progreditur; *chondropharyngeus* DOVGL. ad *hyopharyngeum* eſt relatus; *thyreopharyngeus ſterno-* et *cricothyreoidei* fibris augetur; *cricothyreoideo* fibrae oeſophagi longitudinales, ab T. VI. fig. 1.

*) Comp. Anat. n. 325. n. (e.).

fig. 2. initio obliquae, debent principium. Partes veli palatini pharyngisque posterioris dissecti, in secunda huius tabulae figura sunt oblatae. Musculus *azygos* exili tendine a postica septi narium radice ortus, in duos tenui cellulari tela discretus cylindrulos, per posticam palati mollis faciem descendens, inque vuulam desinens, a variis immerito negatur, denuo, repetitae dissectionis auctoritate, est assumtus. *Thyreopharyngopalatinus* et *palatopharyngeus* ad vuulam accedentes a SANTORINO proponuntur.

T. VII. Lingua dependens, et palati mollis forma in tabula septima occurrit. Musculus *styloglossus*, duplici semper oritur principio, quorum alterum a styloideo processu, alterum ab angulo maxillae inferioris proficiscitur; *circumflexus palati*, non vt DOVGLASSIO visum est, reperitur geminus, is enim ligamentum huic musculo propinquum pro carne habuisse videtur; *pharyngostaphylinus* in duos maiores dirimitur fasciculos, quorum alius anterior, alius reperitur posterior; *salpingostaphylini*, non ab osse petroso, vt ALBINO aliisque placuit, sed a sphenoidei ea parte, in qua cartilaginea oritur tuba, proficisci videntur, qui dein arcuatim in mobile palatum progrediuntur, ibique inter se vniuntur: *constrictores isthmi faucium* fibris imis arcum exilem constituunt.

T. VIII. Mamma communibus integumentis priuata,
fig. 1. cuius areola papillaque sursum euecta et excretorii lactis ductus, et conglomerata eiusdem glandula in prima tabulae octauae parte offeruntur.
fig. 2. Areola vero papillaque ipsa figura altera peculiariter exhibentur. Iam additae sunt IO. CVBOLI super mamma obseruationes, quarum summa haec est. Negatur primo membrana mammae propria, a tela cellulosa formata, cuius praesentia a non-

nonnullis affirmata legitur; pinguedo copiosissima quidem, neutiquam tamen areolam vel papillam ipsam attingit, etsi corpus glandulae lacteae ipsum intret. Ex arteriis mammae ab axillaribus ortis, plus lactis secerni, quam ex iis, quae in inferiori parte mammae serpunt, affirmatur, quod vel feminae, lac e superiori mammae loco defluere sentientes, corroborare videntur; limbus mammarum a lactatu frequentiore fit inordinatus, ob laxitatem substantiae a sanguine lacteque copiosiore profectam. Mammae glandula, quam saepius politam laeuemque proposuerunt anatomici, lobata, varie fissa, cauernulis, glebas pinguedinis continentibus, distincta, imo ex minoribus conglomerata, cernitur. Sunt vero acini isti glandulosi magnitudine sibi similes, formae ellipticae, colorisque albidi, iniectionis microscopiique vsu ex vesiculis minimis constantes, detecti. Ex singulis harum vesicularum ductuli oriuntur lactiferi, qui, serpentino modo progressi, in maiores coëunt truncos, qui circa papillam in sinus variae figurae aperiuntur. Trunci autem isti lactiferi neque anastomosibus copulantur, neque valuulis, sicut lymphatica vasa, distenduntur. Confecta itaque, quae vulgo glandula mammae dicitur, Nostro ex acinis glandulosis in ambitu, atque ex vasculis sinubusque tela obuolutis in media parte, videtur. Ex sinuum horum anteriore parte ductus excretorii, principio amplo orti sensimque angustati, ad papillam, in qua aperiuntur, flexuoso itinere, quo in lactatu longiores fieri possint, progrediuntur. Reperiuntur vero horum ductuum XV - XXIV, qui quidem non in sinum quendam circularem coire, sed singulatim papillam perforare visi sunt. Ductibus his modo descriptis, alii prorsus conueniunt, qui ex cellulosa fabrica prope areolam orti,

non

non papillam, ſed ipſius areolae cutem minimis foraminulis perforant. Sunt vero eminentes loci, in quibus oſtia illorum vaſculorum conſpiciuntur, quibus leniter preſſis, lac vel ſerum lacteum pro diuerſo preſſionis tempore effluere ſolet. Huius autem lactis vſum eſſe putat Cl. Auctor, vt labiis infantilibus ad exſugendam papillam areolae admotis, aëri exteriori, ſuctionem impedienti, praecludatur via. Veritatem eorum, quae CVBOLVS obſeruauerat, experimentis ſuis Cl. GIRARDI roborauit, ſimulque notauit, ſe anoſtomoſes ductuum lactiferorum venarumque a MEKELIO propoſitas, nulla arte inueſtigare potuiſſe.

T. IX. fig. 1. Progredimur iam ad primam tabulae nonae figuram, in qua ſiniſter cordis ventriculus, ac arteriae magnae truncus ad longitudinem fiſſus, ſiſtuntur. Villi in auricula ſiniſtra reperti, quos Auctor pro cauſa hydropis pericardii habuit, Cl. GIRARDI productiones adipoſae videntur. fig. 2. Pinguedinoſa vero lacinia, cordis vtrique lateri exterius appoſita, in altera figura eſt depicta.

Tab. X. fig. 1. Tabulae decimae figura prima exhibet diaphragmatis faciem inferiorem. Quae quidem multa cum ſedulitate facta, vix in minimis rebus fig. 2. et 3. ab Hallerianis differre videtur. Altera vero et tertia huius plagulae figura corpora irregularitriangula, pedunculo inſidentia, praebent, quae nullae rei ita conueniunt, vt a Cl. Editore definiri pro certo potuerint, quandam cum renibus ſuccenturiatis Ipſi habere videntur conuefig. 4. nientiam. In vltima tandem huius tabulae figura apparent vaſa lymphatica, per foramen diaphragmatis cum arteria orta meantia, quae quidem nimis diſtenta deprehenduntur.

T. XI. Vndecima tabula hepar eleuatum, cum veſicula fellea, ventriculo pancreateque in naturali ſitu offert

offert. Ductus cyſticus flexuoſo modo progreditur, neque, ſicut olim putabatur, valuulis diſtenditur; ductus vero choledochus ex duplici canali ortus, vtplurimum ſingulo canaliculo detegitur anguſtior, quae meatus anguſtia ſenſim iterum augetur, vt infundibuli fere formam referat.

Ventriculi pars ima et inteſtinum duodenum diſſectum in tabula duodecima videre licet. Delineauit iam glandulas in ventriculo prope pylorum, quas antea negauerat, Cl. Auctor; inteſtinum duodenum vsque ad ductuum aperturam valuulis deſtitutum, glabrum fuit detectum; ductus choledochus caruncula cylindrica terminatur, cui valvula praetenſa reperitur, eſtque haec prima, quae in duodeni inteſtini tractu obſeruatur; deſcendit quoque a caruncula hacce fraenulum ſeu ligamentulum quoddam, quod agendo detrahere conſtringereque ſimul ductus choledochi aperturam ſolet ita, vt ex inteſtino regurgitare nequeant humores. T. XII.

Pancreas cum adnexa apertaque inteſtini duodeni parte in tabulae duodecimae figura prima traditur. Ductus pancreatici, quorum longior choledocho accedit, transuerſusque reperitur, breuior contra inteſtinum duodenum abſque ſocio perforat, a primo initio vsque ad exitum diſtincte expreſſi traduntur. Corpuſculum irregulare in figura altera delineatum cernitur, quod procul dubio ad formam appendiculi adipoſi inteſtinalis oſtendendam eſt delineatum. In figura tertia inteſtini tenuis cuiusdam portio, cum meſenterio vaſisque lymphaticis inde productis exhibetur. Diſſeruit Cl. Auctor de ciſternulis, vt ipſe dixit, vaſorum lymphaticorum, lympham ipſam ſugentibus, dein ipſorum iter accuratius deſcripſit. Poſitum vero ab vtroque ſanguiferi vaſis latere vnum reperitur lympham

T. XIII. fig. 1.

fig. 2.

fig. 3.

pham ferens vaſculum, vsque ad meſarei glandulas: In tabidorum vero corporibus horum lymphaticorum ductuum formam optimo cum ſucceſſu inueſtigare potuit. Plurimi oriuntur ex duodeni media ieiunique prima parte, ex craſſis vix vlli, quos vero ex craſſis exſurgere putarunt, eos pro aberrationibus ramorum ductus thoracici habet, ciſternae lumbaris ſitus, forma, capacitasque non ſolum varians fuit detecta, imo ipſa ſaepius deeſſe viſa eſt; ductus thoracicus ſemper vnicus, glandulisque per omnem longitudinem copioſis obſitus, fuit repertus.

T.XIV. fig. 1. Tabulae decimae quartae prima figura vltimam ilei partem coeco adnexam, vermicularemque huius proceſſum exhibet. Inteſtinum ileum globoſum fit prius, quam in coecum inſeratur, quo foeces, ibi ob valuulam coli remoram paſſae, facilius latitare poſſint; appendicis vermiformis fundus in ſublime euectus cernitur, quae quidem ipſius directio ſaepius obuia dicitur; nouum ligamentum, quod magnam ilei partem coeco atque vermiformi proceſſui adnectit, quod membranoſum lati trianguli prae ſe fert formam. fig. 2. Valuulae Bauhinianae cauſa diſſectum ileum, coecum et colon inteſtinum in altera figura ſunt oblata. fig. 3. In tertia vero figura corpuſculum iterum reperitur, quod niſi fines meſenterii inteſtinis adnexos eorumque figuram eo declarare voluerit Auctor, definiri omnino nequit.

T. XV. fig. 1. In tabula decima quinta eius vero prima figura veſica vrinaria ad latus inclinata, cum veſicula ſeminali, vaſe deferente, vrethere alterius lateris et glandula proſtata, in conſpectum venit. Conficitur vero veſica ex triplici fibrarum ſtrato, ex exteriori nempe valido, ex medio tenuiori, validiſſimoque interno; glandula eximiae magnitudinis

dinis eſt delineata, gaudet vero ligamentis, quae ſuper ſymphyſi oſſium pubis orta in tendinem leuatoris ani inſeruntur, vnde vtrimque proueẞae ad obtuſum angulum in ſumma proſtatae facie prope veſicam coëunt, quae impediunt, quominus glandula inteſtino recto adhaerens, in vehementiori faecum excernendarum niſu e ſua ſede amoueatur. In altera figura implicata fibrarum directio accuratius delineata traditur, in qua nil diſcrepantiae a priori reperimus. Interni oſſis pubis facies cum partibus ipſi adiacentibus in tertia figura comprehenduntur; ſunt vero praeter muſculos vicinos, labyrinthus, ex vaſis ſanguiferis prope glandulam proſtatam confectus, glandula proſtata porro, imaque veſicae vrinariae pars. Occurrit hic corpusculum prominens ab hiatu vreterum profectum, teres trigonum in caput gallinaceum ſaepius productum, quod *vuulae* nomine inſigniri ſolet. Refutatur ſimul LIETAVDIVS, MORGAGNII auctoritate, qui SANTORINVM protuberantiam hanc ignoraſſe affirmauit. Conſtare vero Cl. Editori non tam ex glandulis, quam ex ſeptem albicantibus diſtinctisque fibrillarum faſciculis, ſecundum longitudinem ductis, videtur. Quarta denique figura ſphincteri veſicae vrinariae eſt dicata, in qua pars infima veſicae cum proſtata glandula principiumque vrethrae oblata cernuntur.

fig. 2.

fig. 3.

fig. 4.

Tabulae decimae ſextae prima figura penem offert et partes muſculoſas, in ima et exteriore peluis facie occurrentes. Deſcripta hic ſunt oſcula exigua a SANTORINO circa criſtam penis detecta; muſculi *acceleratores interni* duplices a SANTORINO deſignati ſunt, quorum exteriores transverſim, poſtea in anteriorem partem producti, vrethrae bulbum contractiorem efficere; interiores vero longi-

T. XVI. fig. 1.

longitudinales vrethram ipſam breuiorem reddere putantur. Muſculus *eiaculator nouus* ſupra erectores muſculos nonnihil ad interiora oritur, et in poſteriora bulbi inſeritur. Muſculi *transuerſales* in tot faſciculos diſtincti apparent, vt Cl. Editor ipſos absque multo ſtudio definiri vix potuerit.

fig. 2. Figura vero altera teſtem, e ſuis inuolucris eductum, refert. Epididymidis appendiculae iſtae, quas MORGAGNIVS reliquias magnae hydatidis eſſe putauit, Cl. Editori conſtantes tunicae albugineae productiones eſſe videntur, a ſtatu morboſo neutiquam pendentes. Iam diſſeruit de tunicae vaginalis ortu, quem obſeruationibus a ſe factis, quae Hunterianis conueniebant plurimum, id exigentibus, a baſi teſtis, ſeu ab ea peritonei expanſione, cui in abdomine latitans incumbere ſolet, teſticuli deſcendentis preſſu euoluta productaque deriuandum eſſe exiſtimat.

T.XVII Ad vltimam iam SANTORINI Ipſius tabulam recenſendam properamus, in qua virginis genitalia in ſedibus haerentia, cum harum partium anique muſculis ſunt delineata. Notauit vero SANTORINVS varios muſculos antea non deſcriptos, ex quorum cenſu eſt vrethrae depreſſor, transuerſales duo prope muſculum clitoridis orti, ſphincterisque lacerti vtrinque ab iſchio enati.

Accedimus iam ad reliquas quatuor tabulas, quarum priores a CVBOLO relictae, poſteriores a

C. T. I. Cl. GIRARDI ſunt factae. In prima illarum inferior mammae muliebris ſuperficies occurrit, acinis vaſo-

C. T.II. rumque lactiferorum ſurculis diſtincta. In altera vero tabula diuerſae mammarum partes, quinque figu-

fig. 1-5. ris delineatae occurrunt. Sic in priori ductus lactei flexuoſi, cum truncis, in quos confluere ſolent, in altera eadem vaſa in ſinum corriuantia; in tertia vaſa excretoria areolae papillaeque; in quarta vaſorum

vaſorum lacteorum ab acinis ortus; in quinta denique prioris figurae facies occurrit auerſa. Cl. GIRARDI quoque in prima ſuarum tabularum tria lacteorum vaſorum pingi curauit ſyſtemata in ſinus ſuos dehiſcentia. In ſecundae vero tabulae prima icone fetus diſſectus, in quo iecus ſuperius reclinatum, ventriculus, renes cum ſuccenturiatis glandulis, teſtes, cum horum vaſis et tunica vaginalis peritonaeo contigua conſpicitur. Altera vero figura ſitus teſtium cauſa quoque eſt tradita, ſunt vero teſtes in abdomine poſiti baſisque illorum a peritonaeo orta, oſſibus pubis aperte eſt inſerta. G. T. I. Tab. II. fig. 1. fig. 2.

VIII.

I. C. A. MAYERS *der Phil. und Med. Doctors, zweyten Lehrers der Zergliederungskunſt bey dem königl. preuſs. Collegio - Medico - Chirurgico und derzeitigen Decani deſſelben anatomiſche Beſchreibung der Blutgefäſſe des menſchlichen Körpers. Mit Kupfern. Berlin und Leipzig bey Decker.* 1777. 8. 20 *Bogg.* praeter praefationem.

i. e.

Deſcriptio anatomica vaſorum ſanguiferorum corporis humani. Auctore Cl. I. C. A. MAYERO.

Accidit angiologiae id, quod diu optabamus, atque praeſtitit Cl. huius libri Auctor et doctrinae copia et adminiſtrationis anatomicae diligentia ea, quae expectari poterant ita, vt cuperemus neurologiae aliisque anatomiae partibus idem contingere. Ante omnia igitur de corde eiusque partibus

bus exponit, cuius descriptioni vasorum vtrorumque exortum, situm, progressum et finem propria indagatione denuo cognitum subnectit. Quapropter nos modo ea attingemus, quae vel noua
p. 3. vel melius descripta habet. Pericardium autem ostendit cornua quatuor, quae in eiusdem apice posita arteriis maioribus cordis applicantur; et tunicas duas, tendineam aliam, aliam internam propriam, quarum illa a cellulositate originem ducit, haec vero, quae superius cordis vasis adhaeret, plicas aliquas, quas falces pericardii nominauerunt, format.

p. 5. Neruos pericardio plane denegat. Mox no-
p. 7. tat Cl. Auctor atria, sinus et auriculas cordis, earumque partium magnitudine varia determinata, monet, trabeculas carneas in dextra auricula crassiores esse, quam in sinistra. Inter atria ipsa septum aliquod deprehenditur, quod ex membrana eorundem interna nonnullis fibris muscularibus et tela cellulosa componitur. Sic et auriculae dextrae data est a natura limbus carnosus, qui ex
p. 17. coniunctione trabecularum fit. Quam egregiam cordis contemplationem sequitur vasorum consideratio in vniuersum, quam excipiunt diligentissimae et solertissimae arteriarum descriptiones. Numerat quatuor auriculares arterias, superiorem, inferiorem, anteriorem ac posteriorem et
p. 58. nominat quoque arteriam aliquam Vidianam, quae in ossis sphaenoidei canali Vidiano reposita est, atque aliam transuersam faciei, quae ex carotide externa supra maxillarem internam originem trahens per masseterem ascendit atque temporali et orbiculari oculorum ramos largiens cum maxillari externa, temporali et infraorbitali coniungitur.
p. 68. Ortum circuli arteriosi externi et interni iridis deriuat ab arteriis ciliaribus longis, imo oculi arterias

ad

ad arcum tarſeum vſque perſequitur. Sic quoque arteriam corporis calloſi nominat, quae finis carotidis internae in lobis anterioribus et corpore calloſo diſtribuitur, ramos volares et dorſales manus deſcribit ſimulque dorſalem clitoridis, gaſtrocnemias et malleolares arterias earumque progreſſum illuſtrat. Inter venas praecipue faciales et reliqui capitis, ſicuti et ſinus diligenter examinauit atque hic quoque venam Vidianam, auriculares, transuerſam faciei et parotideas commemorauit. p. 74.

Vena hemiazygea ipſi, venae azygos minor, in pectoris ſiniſtra parte inuenitur et inferius cum lumbali nonnullis anaſtomoſibus formatis diuerſam altitudinem acquirit et in venam azygos finitur. Simili ratione plexus venoſi veſicalis, pudendalis, vaginalis et reliqui definiuntur. p. 230.

Quibus adiiciuntur tabulae, ex quibus facile intelligere potes, qui rami oriantur ex vaſe principe, quosque ramos quilibet truncus largiatur et iconum explicationes, in quibus non ſolum arterioſa et venoſa vaſa, verum quoque muſculi deſignantur. Icones vero ipſae diligentiſſimae et ſemper ex optimo adſpectu delineatae reperiuntur ita, vt non poſſimus Cl. Auctoris diligentiam et acribiam et ſculptoris peritiam non laudare. p. 253.

IX.

Noui Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae. Tomus XIX. pro anno MDCCLXXIV. Petropoli. Typis Academiae Scientiarum MDCCLXXV. 4. pagg. 653. praeter Summariorum pag. 76. tabb. aen. 25.

Continentur in hocce volumine ſequentes tractatus.

p. 5. 1. *De valore formulae integralis* $\int \frac{z^{m-1} + z^{n-m-1}}{1 + z^{n}} dz$ *caſu, quo poſt integrationem ponitur* $z = 1$ Auctore L. EVLER.

p. 30. 2. *De valore formulae integralis* $\int \frac{z^{\lambda-\omega} + z^{\lambda+\omega}}{1 + z^{2\lambda}} \frac{dz}{z} (lz)^{\mu}$ *caſu, quo poſt integrationem ponitur* $z = 1$ Auctore EODEM.

p. 66. 3. *Noua methodus quantitates integrales determinandi.* Auctore EODEM.

p. 103. 4. *Demonſtratio theorematis Newtoniani, de euolutione poteſtatum binorum, pro caſibus, quibus exponentes non ſunt numeri integri.* Auctore EODEM.

p. 112. 5. *Problema Diophantaeum ſingulare.* Auctore EODEM.

p. 132. 6. *De tabula numerorum primorum vſque ad millionem et vltra continuanda; in qua ſimul omnium numerorum non primorum minimi diuiſores exprimantur.* Auctore EODEM.

7. De

Phallus hic quinquangulus, cauus, ruber, putridis mori radicibus innascitur, basi receptaculo vaginatus, longitudine tres circiter pollices, diametro vero sex aequat lineas. Mucrone insignitur, ex quinis laciniis conniuentibus constante, teretiusculo, acuminato, et succo virescente, glutinoso, ex interuallis istarum laminarum exsudante, illinitur. Habetur vulgo pro excremento gallinarum, cui foetore est analogus. Est vero in quibusdam regionibus venenosus, atque in aliis ad cibum adhi-

 betur,

betur, venenoſam autem qualitatem a natura ſoli, conſtitutione tempeſtatum, animalculisque venenoſis, fungum obſidentibus deriuat. Coquunt vero Chinenſes fungos cum ſicca ſcirpi paluſtris medulla, et ex nigro aquae hinc orto colore ad lethiferas fungi concludunt potentias. Contra vlcera cancroſa in puluere laudatur. Colitur vero fungus ea ratione, vt putridas mori radices in locis humidis, auſtro oppoſitis et arboribus opacatis defodiant. Fauet vero prouentui largiori terra fimo pinguis reddita, vel folia mori putrida ligno huic ſuperaddita. Fungus, priusquam e terra germinat, volua ſua ouali includitur, qua quidem aperta, paruulum fungi primordium in liquore natans obſeruatur, qi uquidem, fungo euoluto, conſumitur.

p. 379. T. VI. 14. *De ſtructura veſiculae felleae leonis.* Auctore C. F. WOLFF. Perſequitur Cl. Auctor in anatome leonis deſcribenda cuius iam antea fecerat initium. Exterius vero praeter craſſitiem, a tela celluloſa pendentem, et cauitatem interiorem anguſtiorem, ob plicas copioſas nihil, quod ab humana veſicula diſcreparet, in hac leonis parte reperiri potuit. Plicae iſtae inprimis in latere, quod hepati applicatur, in collo veſiculae atque parte anguſtiore, quae collo propinquior eſt, obſeruantur, in reliqua vero cauitate ampliori nempe, fundum dico, rugoſae ſolum apparent eminentiae. Sunt vero plicae iſtae variae indolis, aliae enim ſimplices ad modum valuularum cordis ſemilunarium, aliae vero compoſitae ex ſimplicibus nimirum conglomeratae cernuntur. Formantur ab hiſce ipſis plicis loculamenta capacia, circumquaque clauſa, praeter foramina duo, vbi per ſuperius bilis inſtillat, per inferius vero effluit. Ob hanc ipſam

ſtructurae,

ſtructurae, quam tradidimus, diſcrepantiam, fundus in partem poſteriorem plicatam et anteriorem ampliorem eſt diuidendus. Plicis hiſce ductus cyſticus deſtituitur, cuius oſtium in choledochum valuula ſuperius connexa clauditur. Collum cyſtidis exterius ambitu ſuo cauitatem interiorem propterea multum ſuperat, quod in latere dextro tunicae ab ſe recedant, ſpatiumque inter eas, ſtricta tela celluloſa repleatur. Proficiſcuntur vero ab interioribus membranis, plicae rugaeque iſtae, de quibus modo diximus, copioſae Separatur collum a prima corporis parte plica tali conglomerata. Diuiditur dein vniuerſa veſiculae cauitas in duos ſaccos, anteriorem nempe et poſteriorem, qui orificio quodam minimo inter ſe coëunt. Hanc, quam breuius expoſuimus, ſtructurae diſcrepantiam, in tabula modo laudata depinxit, ita, vt veſiculam huius animantis in parte hepati auerſa ad longitudinem diſſectam repraeſentaret.

15. *Equus Hemionus*, *Mongolis Dſhikketaei dictus*, *deſcriptus* a P. S. PALLAS. ARISTOTELI *), PLINIO **) et AELIANO †) iam cognita fuiſſe videtur haec ſingularis ſpecies, quae in vaſtiſſimis magnae Tatariae campis inter Indos, Seres atque Sibiriam late patentibus habitat. MESSERSCHMIDIVS hunc equum primus nomine *Muli dauurici* deſcripſit, quem BVFFONIVS perperam pro ſynonymo Aſini feri habuit. Poſt GMELINVS ††) breviter eius meminit In ſolis fere Argunenſibus deſertis hodie obſeruantur *Hemioni :* amant plani- p. 394. T. VII.

*) Hiſt. animal. lib. VI. c. 36.
**) Hiſt nat. lib. VIII. c. 44.
†) de animal. lib. XVI. c. 9.
††) *Reiſe durch Sibirien, II Th. p.* 107.

planitiem aridam et herbosam circa lacum salsuginosum exsiccatum, Tareinôor dictum, in ipsis Mongoliae Chinensis finibus positum. Ad aquas raro accedunt, suntque sitis patientissimi. Tungusis *Dshikketaei*, i. e. auritus, hic equus dicitur. Etsi Nomades experimentum educandi pullos plus simplici vice tentarint, tamen nondum Hemionus domari potuit: interim Cl. Auctor non desperat, idem aliquando fieri posse. A Mongolica gente Tungusisque occiduntur Hemioni. Est autem difficillima eorum venatio, nam eximio pollent visu et odoratu, celeritateque tanta, vt alipedes equos longissime post se relinquant, imo Antilopibus multo velocius currant. Ex insidiis itaque, cum aquatum ad riuos accurrunt, vel loca salsuginosa Natri vorandi caussa adeunt, sclopis caeduntur. Singulari tamen cura mares adulti equas custodiunt, periculoque perspecto celerrime in fugam pellunt. Capite elato surrectisque auribus incedunt; hinnitus grauior magisque sonorus, quam equorum: greges a quinario ad vigesimum et vltra numerum adscendunt. Mares adulti iuniores, imo tempore oestri etiam femineos pullos a grege expellunt. Coëunt *Hemioni* sub finem Augusti: vere pariunt solitarios pullos, qui tertio anno puberes fiunt.

p. 403. Magnitudine et facie Mulo vulgari similis est: caput equino maius, compressiusque; dentes 30, binis, quam in *Caballo* paucioribus; aures equinis maiores, cauda vaccinae similis. Descriptionem sequitur internarum partium scrutinium. Cystis biliaria plane nulla. Cor, vt in Asino, maximum, mole caput pueri decennis aequans. Ex omnibus apparet distinctissimam hanc esse speciem, per se propagatam, et Asiae propriam.

16. *Te-*

16, *Tetrao arenaria* defcribente P. S. PALLAS. Media eft inter *Alchatam*, Pyreneas Caucaseasque alpes incolentem, et *T. paradoxam* *). In defertis circa Volgam habitat, per paria femper volat, aquae eft auidiffima, ideoque in vicinia aquae nidulatur, oua parit columbinis maiora. Magnitudine Perdicem fuperat, palpebrae marginibus papillofis inftruuntur. Inter pectus et iugulum albida circulus ater; abdomen femora et criffum atra, cauda acuta. p. 418. T.VIII.

17. *Obferuationes in Gado Lota inftitutae.* Auctore I. T. KOELREVTER. Recte ad diligentius colendam anatomen animalium Auctor Cl. adhortatur Zoographos. Narium in vtraque parte magna eft diftantia. Sub linea laterali ab eius principio ad tertiam totius pifcis longitudinis partem, officula decem, feu canaliculi dimidiati muciferi latent. Appendices pylori numero variant: in quarum vna *Fafciolam barbatam*, et in hepate *Gordium marinum* inuenit. *Vefica aërea*, fimplex, inferne fubcylindrica, fuperne ventricofa, et fummitate in crura duo breuia, obtufa et ampla diuifa, ideoque quafi cordata, et per totam abdominis longitudinem extenfa. In facie vifceribus obuerfa ventris veficae circulus notari meretur pellucidus, pifi magnitudine, in quo tunica exterior veficae deficit. Huic circello inferuntur vafa duo arteriofa, quae ftatim poft ingreffum in veficam in arbufculas circiter fex, denfas, e circulo radiatim excurrentes, difpertiuntur. Falluntur itaque ii, qui vafa haec pro ductu aëreo, quem non emittit vefica Lotae, defcripferunt. Sed fabrica haec fingularis teftatur, naturam hic momentofum moliri opus, fecernendo aërem e fanguine, cui fixus antea inhaerebat, euolutum, fuperfluam illius quan- p. 424.

 titatem

*) *Reife durch Rußland, II Th. p. 712.*

titatem reſorbendo, fixamque iterum ſanguini reddendo. Quod ex ipſo hoc vaſorum apparatu, ductubus pneumaticis aliorum piſcium, quibus aër ſuperfluus quidem emitti, non tamen intrare poteſt, ex praeſentia aëris in veſica piſcium, ductu aëreo carentium, vt ſunt Gadi, Blennii, Spari, Labri, Sciaenae, Scombri, Siluri, iisque affines, probatur. Primam iſtius ſecretionis notionem veſica *Percae fluuiatilis* et *Luciopercae* Cl. Auctori ſuppeditauit.

p. 435. T. IX. et X. 18. *Lacerta apoda deſcripta*, Auctore P. S. PALLAS. LINNEI coniecturam, tot modo animalia vel plantas, quot ordines naturales vel ſumma genera exſtant, creata fuiſſe, in dubium Cl. Auctor vocat. Nulla enim eſt ratio, cur in principio ſolum animalia diuerſi generis hybrida et fertilia genuerint, neque hoc etiamnum adeo facile ſuccedat, cum tamen ſpecies ſibi ſint magis ſimiles. Videtur igitur Cl. Auctori, obſeruationibus confirmato, illas plerumque ſpecies, quae inter ſe quammaxime ſunt ſimiles, tanto maiori antipathia et horrore effluuiorum mutuo a coitu arceri: et licet hominum cura hybrida, etiam foecunda, producta ſunt: experientia tamen docet, ſucceſſu generationum ad alterius parentis formam et habitum ſenſim redire, copulisque cum primaria ſtirpe pronioribus plane deleri. Adeoque cum iis potius ſentit Cl. Auctor, qui eas ſpecies, quae nunc ſunt, a principio fuiſſe putant.

p. 437. His praemiſſis, Reptile deſcribit, in quo dubium eſt, an ad *Serpentes* vel *Lacertas* ſit referendum. Praeter gracilem corporis longitudinem, pedumque defectum nihil cum Angue commune habet. Capitis proportio et forma, dentes in ore obtuſi, oculi palpebris clauſiles, aurium externi

meatus

meatus valde conſpicui, ſquamarum compoſitio annularis; pedunculus vtrinque ad anum exſertus ſubdidactylus, caudae verticillatae fragilitas et interna ſtructura, rudimenta ſterni oſſiumque peluis, anguibus plane denegata, coſtae robuſtae, vix ad anum productae, vertebrarum conformatio, ſceleti oſſea magis conſiſtentia, pulmo duplex, inteſtinorum conuolutio probant eam eſſe Lacertam. Patria huius Lacertae apodae ſunt conualles herbidae arenoſae, Elaeagno aliisue fruticibus inumbratae, deſerti ſabuloſi *Naryn*, inter Rhymnum et Volgam ſatis ardenti ſub coelo ſiti. Rarius ad Sarpam riuum, frequentius in deſerto Kumano et circa Terekum lecta fuit. Latitat inter fruteta, venatur potiſſimum Lacertam agilem aliasque minores.

In ventriculo eiusdem inuenit Cl. Auctor *Vermiculos*, Trichuridi ROEDERERI *) et quidem alteri ſpeciei, quam WAGLERVS, magis cineream, rigidam, elaſticam dixit, ſimillimos. Iſti Auctores autem caudam ibi eſſe opinati ſunt, vbi Cl. Auctor caput inueniri probat. Caput illius, quod Taeniae eſſe Cl. Auctor et alii indicarunt, conformationem exhibet. Nomen *Trichuridis* ſ. ſeticaudae, cum falſam inuoluat notionem, reiiciendum et nouum formandum eſt, niſi quis hos vermes *Gordiis* adnumerare velit, quibuscum rigiditate corporis et defectu annulorum conueniunt; ore tamen et cauda ab iis differunt. Subiungit indicationem vermium inteſtinalium, huic analogorum. Prior eſt, quem in *Zoophytorum Elencho*, *Haerucam* dixit, quae LINNEI *Faſciola barbata* et *Acanthocephalus* KOELREVTERI eſt, et quam nuper p. 449.

*) de morbo mucoſo. Gott. 1762. v. comm. noſtr. Vol. XIII. p. 517.

nuper O. F. MÜLLERVS *) *Echinorynchi* nomine propoſuit, hic *Tab. IX. fig.* 2. depicta. Alteram ſpeciem in *Suis* inteſtino tenui inuenit, quae priori Vermi, quoad oris ſtructuram, maxime eſt ſimilis, Tab. IX. f. 3. depicta.

p. 455. T. XI. 19. *Acerina; piſcis, ad Percae genus pertinens deſcriptus*, Auctore A. I. GVELDENSTAEDT. Hoc nomine *Percam*, *P. cernuae*, quoad numerum, ſitum, figuram et colorem partium ſumme affinem; in proportione capitis ad truncum ſatis differentem deſcribit. Caro eius eſt albida, et ſapidiſſima: *Acerina* habitat in Ponto Euxino, et palude Maeotica, ob nuptias celebrandas Boryſthenem et Tanain fluuiosque minores intrat menſibus brumalibus. Praetermittimus diligentem externarum et internarum partium deſcriptionem.

p. 463. T. XII. —XIX. 20. *Sex Auium deſcriptiones*, Auctore EODEM. In regione circa *Caucaſum* et in adfinibus ad ſeptentrionem meridiemque eiusdem locis has aues, praeter alias, iam deſcriptas, animaduertit Noſter. Nomina harum ſunt *Loxia Rubicilla*, quae habitu et colore proxime ad *Enucleatorem*, roſtro ad *Coccothrauſtem* accedit. Degit in aëre frigidiuſculo ad alueos glareoſos torrentium, et baccas Hippophaës Rhamnoidis legit, easdemque diſſeminat; gregatim volitat, vocemque Pyrrhulae imitatur: Tab. XII. eius icon traditur.

p. 465. *Tanagra melanictera*, quae habitu, coloribus et differentia ſexuali accedit proxime ad *Carduelem Americanam* BRISS. ſ. *Fringillam triſtem* LINN. magnitudine eandem ſuperat et *Emberizae miliariae* aequalis eſt. Differt deinde roſtro conico, acu-

*) In Zool. Danic. prodomo. v. ſupra p. 304.

acuminato, capite breuiore, pileo nigro ampliori, rectricibus, remigibus earumque tectricibus cinereo fuſcis, non albo terminatis. Habitat circa thermas iuxta fluuium *Terek* et in *Georgia* circa *Teſliſium.* In dumetis Rhamni Paliuri occurrit ſub ramis ſpinoſiſſimis, Accipitribus acceſſum prohibentibus, ſecure nidificans. Solitarie volitans vocem Paro maiori ſimilem edit. Mas feminaque Tab. XIII. et XIV. pictae exhibentur.

Muſcicapa melanoleuca, dorſo, gula, remigibus et rectricibus albis, hisque apice nigris: migratoria et inſectiuora haec auis in *Georgia* campeſtri ad fluuiorum ripas, fruticetis obſitas, et circa *Teſliſium* ad Cyri ripas reperta et Tab. XV. depicta eſt. p. 468.

Motacilla erythrogaſtra, quae *Motacillae Phoenicurae* valde eſt analoga, moribus congeneres imitatur, viuit baccis *Hippophaës*, in qua etiam nidificat: migratoria auis. Mas et femina, colore admodum a ſe recedentes, Tab. XVI. et XVII. depinguntur. p. 469.

Scolopax ſubarquata, quae ob roſtrum capite multo longius ad *Scolopaces*, ob roſtrum deorſum arcuatum ad *Numenios* BRISS. pertinet. Auis huius migratoriae, per aeſtatem circa mare Caſpium et verſus Tanain adſcendentis, ad ripas arenoſas fluuiorum inſecta atque vermiculos legentis ſtaturam Tab. XVIII. exprimit. p. 471.

Scolopax cinerea, quae a *Scolopace Totano* LINN. differt, quod minor ſit, breuioribusque multo pedibus inſtruatur, vropygiumque cinereum, non album ſit, rectriceſque cinereae vnicolores, neque albae fuſco faſciatae. Etiam ad mare *Caſpium* aeſtate haec auis migratoria habitat: Tab. XIX. eam delineatam naturali magnitudine ſiſtit. p. 473.

p. 476. T. XX. -XXIII. 21. *Quatuor Fucorum ſpecies deſcriptae* ab I. LEPECHIN. 1) *Fucus tubuloſus*, radice orbiculari, caule ramisque teretibus cauis, ſuperius complanatis; foliis tubuloſis, ſubundulatis, ſeſſilibus. Cauitas foliorum vndique viſcida detegitur. Colore exquiſite rubro inſignitur; ereſcit copioſe in profundis maris albi ad inſulas ſinus Candulauscoy. 2) *Fucus ſaccatus* caule ab initio tereti ſolido, dein plano, inflato, cauo, foliis cauli ſimilibus, margine calloſis, petiolis tubuloſis. Color ipſi eſt ruber longitudo quinque pollicum. Reperitur ad oſtium maris Albi. 3) *Fucus dichotomus* acaulis, frondibus dichotomis, extremitatibus anguſtis medio dilatatis. Subſtantia membranacea, firma, pellucida, colore amoene rubente, magnitudo ſumma pedis dimidii. In littus Terscoy maris Albi copioſe eiicitur, et ab ouibus lubenter comeditur. Inter dentes per vtrumque latus ligularum globuli nigricantes, ſeſſiles, magnitudine ſeminis milii obſeruantur, qui adhuc a nemine, qui ſimiles fungorum familias deſcripſit, fuerunt detecti. 4) *Fucus graminifolius*, caule tereti, ſenſum craſſeſcente, tubuloſo, foliis planis, linearibus, in duplici ſerie ſitis, ad apices in faſciculum collectis, terminantibus. Color cinnabarinus, longitudo pedis vnius, locus mare album.

p. 482. Tab. XXIII. fig. a. b. c. 22. *Minera argenti cornea chemice examinata et deſcripta.* Auctore C. LAXMANN. Etſi iam LOMMERI *) et WOLFII **) huius ipſius minerae diſquiſitione eandem cognitam habemus; cum tamen Cl. Auctoris experimenta aliam eiusdem mixturam doceant, eadem omnibus grata acceptaque fore

*) *S. deßen Beſchreibung von Hornerz.*
**) *Verſuche über die innere Miſchung einiger Mineralien.* Ex Phil. Trans. Vol. LXVI.

fore perſuaſum habemus. Praeter Saxoniam ſolum Sibiriae tractum Kolywanenſem patriam agnoſcit: atque in Sibiria quidem ab anno 1745 — 1768 tanta in copia, auro argentifero natiuo vberrime comitata obuenit, vt tota ſuperior pars montis, cui a ſerpentibus eſt nomen, venam cumulatam magnam complectentis, ſola hac minera, intertextis paucis aliis, conſtare videretur. Nunc vero, ſuperioribus locis fodinae exhauſtis, rarior eſt, nec, niſi in Spati pendentis et Cornei iacentis fiſſuris occurrit. Amorpha haec minera in ochra plumbi, cum Spato plumbeo, coeruleo montano cryſtallino, cupro natiuo aliisque inuenitur; vel lamellis Spati et Cornei particulis ſubtiliſſime intertexta reperitur. Signa diagnoſtica huius minerae bene exponit Cl. Auctor. Admota flamma liqueſcit cum odore ſulphuris. Grauitas ſpecifica eius ad argentum puriſſimum eſt, vt 140 ad 200. Odore ſpecifico, debili, mixturam vitriolico argillaceam vel margaceam indicat, qui odor diutiſſime perdurat. Minera pura argenti cornea ex centum libris fere ſeptuaginta libras argenti puri dare ſolet, eodemque modo tractanda eſt docimaſtice, quo minera argenti vitrea. Expertus eſt Cl. Auctor, etiam mineram argenti vitream, quae a veteribus aptius minera argenti plumbea dicebatur, eadem ratione, qua minera argenti rubra, fatiſcere. Hanc colore et grauitate ſpecifica mutatam gignere quaſi *argenti mineram corneam*, hancque ipſam igitur varietatem permaturam vitreae eſſe habendam. Quae ipſa ſenſim metallo ſuo orbata tandem *mineram* ſic dictam *argenti nigram* ex Auctoris mente conſtituit. Ideoque exiſtimat Cl. Auctor mineram argenti corneam eiusdem cum vitrea eſſe proſapiae, iisque fere conſtare principiis, neque iniuſte a nonnullis mineram vitream albam dici.

Quae

Quae quidem experimentis chemicis magis probare annititur.

Minerae enim argenti corneae, puriſſimae, ſubtiliſſime raſae ſemiunciam, vnciis duabus olei vitrioli concentratiſſimi ſuperinfuſis, ex retorta vitrea ſ. l. a. ex fortiſſimo igne arenae deſtillauit: nihilque, niſi oleum vitrioli, odore ſulphureo impraegnatum tranſiit. Cum contrario eodem experimento cum Luna cornea factitia inſtituto acidi ſalis portio, et ipſum purum oleum euehebatur. Neque ſublimatione cum mercurii viui vncia vna et ſemiuncia minerae argenti corneae, quibus inuicem trituratis amalgamatio nulla vera ſubſequebatur, acidi ſalis praeſentia probabatur: nullum enim mercurii ſublimati corroſiui veſtigium, ſed contra cinnabaris fuſci praeſentia apparuit. Praeſentiam ſulphuris etiam ex hepateſcenti huius minerae qualitate cognouit Cl. Auctor. Quibus quidem omnibus collectis, ſequi nobis videtur mineram hanc argenti corneam Sibiricam, a Cl. Auctore hic chemice diſquiſitam, differre omnino ab eadem Saxonica, in qua et LOMMERVS et P. WOLFFIVS acidi ſalis praeſentiam, itidem experimentis chemicis ſatis clare demonſtrarunt, quorum quidem experimentorum rationem nos proxime ad Lectores referamus.

p. 499 T. XXIV fig. 1-4. 23. *Commentatio hypothetica de periculo a nimia cometae appropinquatione metuendo.* Auctore L. EVLERO.

p. 549. T. XXIV fig. 5-10. 24. *De differentia inter parallelum lunae verum et apparentem.* Auctore A. I. LEXELL.

p. 580. 25. *Nonnulla loca lunae ex obſeruationibus circa occultationes fixarum a luna anno 1774 Petropoli et alibi inſtitutis determinata.* Auctore EODEM.

26. *Ex-*

X.

Chemische Versuche über einige der neuesten einheimischen antiseptischen Substanzen, von D. WILLH. HEINR. SEBAST. BVCHOLZ, *Adiunkt der kaiserl. Akadem. der Naturf. der Akad. der Wissenschaften zu Erfurt, München, Gießen u. a. m. Mitgliede. Weimar* 1776. 8. 104. *Seitt.*

i. e.

GVIL. HENR. SEB. BVCHOLZII experimenta chemica super corticibus quibusdam endemiis antiseptica vi praeditis.

Studuit Cl. Auctor ex antisepticorum remediorum fonte, febrifuga noua endemia vili pretio, p. 1.

quae redimi poſſint, inuenire, propterea quod corticis Peruuiani penuriam aliquando euenturam eſſe opinatur, et quod nimia pecuniae pars ex patria ad hoc remedium comparandum, educatur. Secutus eſt hac in re Cl. PRINGLE in tractatu *de morbis militum* tentamina, et methodo Garayiana, quam coctioni ad extracta variorum corporum paranda praefert, eſt vſus. Contemplatus vero eſt *Aeſculi hippocaſtani*, *Salicis vitellinae*, *capreae*, *fragilis*, *Rhamni frangulae*, *Fraxini excelſioris*, *Piri-que mali ſylueſtris* cortices.

p. 11. Tractatum de vi corticis *Aeſculi* antea nouis actis Acad. N. C. obſ. LIV. p. 264—269. *) inſertum, nunc in patrium ſermonem verſum, huic denuo praefixit operi, variisque nouis emendauit obſervationibus. Cl. LEIDENFROSTI rationi puluerem huius corticis in febribus intermittentibus exhibendi, experimentis ſuis non reſpondenti, nondum ſubſcripſit. Huicque methodo, ſal more nominato paratum, in aqua Cinnamomi ſolutum ſubſtituit, ad quam rem corroborandam obſeruationum ſuarum fide vtitur. Diſquiſiuit vim huius ſalis antiſepticam ita, vt carnem recentem ſolutionibus diuerſis, extracti nempe corticis huius, corticisque Peruuiani mandaret, atque videret, quam diu putredini vtraque reſiſtere ſoleat. Vidit vero hoc experimento carnem in ſolutione extracti corticis Peruuiani poſitam die XX in putredinem abiiſſe, cum contra quatuor hebdomatibus praeterlapſis, ea, quae in aqua corticis Hippocaſtani latuerit, corrupta fuerit. Ex quo quidem colligit huius vim antiputredinoſam multum excellere. Solutio vero huius ſalis aquoſa colorem induit coeruleum, quare pictoribus vtilis arbitratur. In febribus vero intermittentibus extracti huius drach-

*) vid. comm. noſtr. Vol. XX. p. 115.

mam

mam vnam, in aquae cinnamomi vncia vna solutam, emeticis variis praemissis, post quartum vel quintum febris insultum, omni trihorio ad guttas LX non sine vsu exhibuit viditque hanc drachmam huius extracti, febres nominatas radicitus curasse.

Extractum *Salicis vitellinae* multum superare vim corticis Peruuiani iisdem tentaminibus expertus est. Fuit huic solutioni odor vinosus, qui haud dubie a fermentatione carnis est ortus. p. 44.

Salicis capreae vires antisepticas, prioris illius quidem imbecilliores, corticis tamen Peruuiani paululum fortiores animaduertit Cl. Auctor. p. 61.

Salicem fragilem, vitellinae debiliorem reperit, admodum tamen cortici Peruuiano praestantiorem. Disquisiuit vero de hoc frutice et ramorum et radicum corticem. p. 69.

Rhamnum frangulam, *Fraxinum excelsiorem*, atque *Pyri mali* corticem putredini diutius fortiusque resistere cortici Peruuiano detexit. p. 82.

XI.

Disquisitio medica: Cantharidum historiam naturalem, chemicam et medicam exhibens, Auctore RVDOLPHO FORSTEN, Med. Doct. Editio secunda *), Argentorati, sumtu Königii, 1776, 8, pl. 15 cum dimid.

Quamquam dignissimi medicis cantharides semper sunt visi, quibus in sanandis variis, iisque admodum pertinacibus humani corporis affectibus vterentur, de vera tamen principii eorun-

*) Cum die octauo Februarii CIƆIƆCCLXXV Academia Lugduno-Batava tertium auspicaretur seculum, Cl. FORSTEN summos in medicina honores obtinuit, qua occasione hunc libellum primum imprimendum curauit.

dem cauſtici atque aſtiui natura etiamnum inter medicos lis eſt, cum TOVRNEFORTIVS, CARTHEVSERVS, aliique acidum illud eſſe opinentur, alii vero alcalinam eiusdem naturam defendant. Gratiſſimus proinde medicis eſſe debet Cl. FORSTENII labor, quem in cognoſcendis conſtitutiuis cantharidum partibus, et in agendi ratione eorum explicanda adhibuit. Etſi enim Vir Clariſſimus ipſe fatetur, ſe ſua opera eo haud peruenire potuiſſe, vt, quale ſit eorundem aſtiuum principium, certiſſime definiret, multum tamen ad falſas aliorum de hac re opiniones refellendas ipſum contuliſſe, lubenter teſtamur. Eſt vero Cl. Auſtor in ſuo opere ea ratione progreſſus, vt, naturali cantharidum hiſtoria praemiſſa, doceat, quo modo colligi, necari et aſſeruari iidem debeant. Altera ſeſtio compleſtitur tentamina ad mixtionem eorundem indagandam inſtituta; tertia vero effeſtus enarrat, quos cantharides, variaque eorundem produſta tum in Auſtoris, tum in canum corporibus, tum humano ſanguini admixti produxerunt. Quarta tandem ſeſtio in duabus partibus medicam hiſtoriam, agendi modum, externumque et internum huius animalis vſum exhibet.

Orditur autem Cl. FORSTEN ſuam traſtationem a diuerſa cantharidum denominatione, dicit-
p. 9. que, eam ſpeciem, qua veteres vſi ſunt, fuiſſe *Meloën Cichorei* L. eamque apud Chinenſes hodienum in vſum vocari. Quae vero in noſtris aſſeruatur officinis *Meloës* ſpecies, eaque propter a Cl. Auſtore ſub examen fuit vocata, *veſicatoria* a LINNEO cognominata eſt. Metamorphoſin eiusdem, cum larua nullibi ſit deſcripta neque obſeruata,
p. 13. optaremus magis illuſtratam. Calidae praeſertim regiones, velut Hiſpania, Gallia, Italia, aliaeque

inſignem

insignem alunt horum animalium numerum, nonnunquam tamen eas relinquunt, frigidioresque, velut Germaniam et Sueciam inuadunt, possuntque mense Iunio aut Iulio facile colligi. Ad rationem autem eos necandi quod attinet, suadet Cl. Auctor cum DIOSCORIDE aceti vaporem, etsi in eo medium infringendae aut corrigendae cantharidum vis quaerit nullum. Ceterum cum SWIETENIO asserit Cl. Auctor cantharides, etsi per XXX annos fuerint asseruati, et in pollinem sponte mutati, inertes tamen haud reddi, neque quicquam de caustica sua vi amittere.

Progredimur ad tentamina, quibus Cl. FORSTEN ad detegendam huius animalis mixtionem vsus est. Ac primum quidem digestioni, destilla- p. 24.
tionique cantharidum vncias sex subiecit, limpidumque et parum albescentem liquorem, oleosa velut pellicula obductum, et empyreumatico quodammodo sapore atque odore praeditum inde obtinuit. Solidi autem salis nihil prodierat, neque, quod in retorto vase remanserat decoctum, vllum alcalinae, acidaeue indolis manifestabat indicium. p. 27.
Recepit eapropter remanentium in retorta cantharidum exsiccatorum vncias duas, easque leni primum, deinceps vero ad summum aucto ignis gradui exposuit, hacque ratione spiritus aurantii coloris et fragrantissimi, oleo animali DIPPELII similis odoris vnciam dimidiam, scrupulum et tria grana; salis alcali volatilis scrupulos duos et olei e rubro nigrescentis, spissiusculi drachmas duas, scrupulos totidem et sex grana obtinuit. Decocti p. 29.
autem a primo processu residui vnciae sex post lenem euaporationem spissi, tenacis et nigricantis extracti drachmas tres reliquerunt. Iam ad alco- p. 30.
holis in cantharides actionem disquirendam accedit

dit Cl. Auctor: adipiscitur autem super iisdem digestus vini spiritus colorem ex flauo viridescentem,
p. 32. odoremque singularem vix describendum. Vncia huius tincturae, difflato alcohole, sedecim grana resinosae materiei rubri coloris reliquit; cantharides vero alcohole extracti, cum retortae illati ignemque experti essent, spiritus alcalini, aurantii coloris drachmas tres, scrupulosque duos, salis alcali volatilis drachmam et grana octo, olei tandem spissi, tenacissimique drachmas tres et scru-
p. 37. pulum dederunt. Quo vero proportionem diuersarum cantharidis partium penitius intelligeret, duodecim vncias retorto vasi absque additamento immisit, ignemque sensim auctiorem, tandem vehementissimum adhibuit, quo facto liquoris alcalini albescentis vncias tres, drachmas sex et dimidium scrupulum, salis volatilis alcalini vnciam et septem drachmas, olei rubelli fluidi drachmas sex cum dimidia, olei vero rubri spissisimi vnciam et scrupu-
p. 40. los duos cum dimidio obtinuit. Caput mortuum
p. 43. in cineres mutari nulla ratione poterat, cum aqua regia autem tractatum auri et ferri quicquam Cl. Auctori exhibuit. Iam vero, vt ne experimentorum cum cantharidibus a TOVRNEFORTIO, VERATTO, PITCARNIO et PROBSTIO institutorum
p. 44. nihil quicquam tribuisse Cl. Auctor videatur, breviter ea recenset, causam, cur a suis discrepent,
p. 55. disquirit, fateturque, se veram caustici cantharidum principii naturam haud extricare, neque tamen CARTHEVSERO, qui acidum illud esse putat, adstipulari posse.

p. 59. Accedimus ad tertiam huius libelli sectionem, quae experimenta cum cantharidibus, variisque eorundem productis instituta contemplatur. Ac spirituosum quidem, aquosumque huius animalis extractum, nec non rufum, spissumque oleum vesicante

veſicante vi prorſus deſtituuntur, lenem vero pruritum, cutisque rubedinem alcalinus ſpiritus produxit. Quemadmodum autem cantharidum pulvis per octiduum in concentrato aceto maceratus veſicantem vim amiſit, ita quoque camphora atque theriaca ANDROMACHI eam admodum debilitant. Ceterum corpori huius animalis praeſertim vis excitandi veſiculas ineſt, etenim pedes, caput atque elytra eadem eſſe deſtituta Cl. Auctor expertus eſt.

Canis iunior paruae ſtaturae cum ſex grana p. 68.
pulueris cantharidum aſſumſiſſet, nullumque inde, praeter leuem ſomnolentiam atque abdominis intumeſcentiam mox ceſſantem, morboſum ſenſiſſet p. 69.
ſymptoma, dimidium eiusdem pulueris ſcrupulum denuo aſſumere cogebatur, quo facto frequentibus vexabatur horripilationibus, appetebat parum, crudasque et vix foetentes deponebat foeces. Decoctum vero et aquoſum cantharidum extractum nihil mali in eodem cane produxerunt. Scrupu- p. 70.
lus pulueris cantharidum, alii cani datus, primarum viarum actionem turbauit; pituitoſae materiae procreauit vomitum, animalque aegrotum reddidit, ita vt ad ſanitatem reſtituendam trium dierum ſpatio ipſi fuerit opus; drachma autem dimidia citam p. 71.
cani mortem induxit, cuius cauſam primarum viarum inflammationem, ſanguinisque diſſolutionem fuiſſe, ſectio demonſtrabat. Tincturam canthari- p. 73.
dum praua quidem ſymptomata procreaſſe, neque tamen drachmam eiusdem vnam cum dimidia mortem canis effeciſſe, Cl. FORSTEN obſeruauit. Olei rufi, fortiſſimo igne cantharidibus expulſi, ſcru- p. 76.
puli duo, cani ingeſti, aluum ſolito laxiorem reddiderunt, foecesque foetidiſſimo imbuerunt odore, ceterum optime animal ſeſe habebat, potumque et cibum haud denegabat. Ad venenatam autem

 pulueris

pulueris cantharidum vim corrigendam, praeter camphoram et theriacam ANDROMACHI, quoque oliuarum oleum adhibuit, optimosque inde effe-ctus perſpexit.

p. 88. Sanguini eiusue ſero admixti cantharides, praeter citiorem putredinem, coloremque nigricantem nullam in his liquoribus produxerunt mutationem; putat tamen Cl. Auctor, neque has mutationes a cantharidibus, ſed potius a maiori caloris gradu, cui has miſcelas expoſuerat, eſſe repetendas, etenim cum ſanguinem cum cantharidibus mixtum in atmoſphaera reliquiſſet, haud accelerabatur putrefactio.

p. 98. In quarta ſectione breuem externi cantharidum vſus hiſtoriam Cl. Auctor praemittit, variaque teſtimonia recenſet, quae vetuſtiſſimos medicae artis peritos hoc medicamento vſos eſſe demonſtrant. Accedit deinde ad actionem eorundem in cutim exponendam, viresque, quas in humano corpore exſerunt, reſoluentes et ſtimulantes experimentis declarare annititur. Sequuntur tandem generalia veſicatoriorum indicantia et contraindicantia; morborumque et vniuerſalium, velut febrilium, arthriticorum etc. et partialium, vt cephalalgiae, pleuritidis, aliorumque, in quibus a variis ſcriptoribus externus cantharidum vſus laudatur, catalogum multo ſtudio collectum tradit. Neque minorem adhibuit Cl. FORSTEN diligentiam in exponendis effectibus, quos intus dati can-
p. 206. tharides producunt. Praemiſſis enim aliquot venenatam et aphrodiſiacam eorundem vim teſtan-
p. 224. tibus exemplis, ad morbos, quibus curandis fuerunt adhibiti, progreditur. Sunt autem a Cl. Auctore ſalutares cantharidum effectus, ex auctoritate ſummorum quorundam medicorum, in epilepſia,

canina

canina rabie, conuulſiua tuſſi, hydrope, lithiaſi, iſchuria, diabete, vtraque gonorrhoea, menſiumque ſuppreſſione laudati; ſumma tamen cautione in exhibendo hoc medicamine vtendum eſſe, recte Cl. Auctor praecipit, noxii enim, quos incautus eiusdem vſus ſaepiſſime produxit, effectus adeo vehementes nonnunquam fuerunt, vt omnem medendi artis eluderent vim.

XII.

A ſafe and eaſy Remedy propoſed for the relief of the ſtone and gravel, the ſcurvy, gout etc. and for the deſtruction of worms in the human body illuſtrated by caſes: together with an extemporaneous method of impregnating water and other liquids, with fixed air, by ſimple mixture only, without the aſſiſtance of any apparatus or complicated machine. By NATHANIEL HVLME *M. D. of the Royal College of Phyſicians, London; Phyſician to the Charterhouſe etc. London Printed by Iames Phillips for G. Robinſon, in Pater-noſter-Row; and P. Elmsly, in the ſtrand, MDCCLXXVIII. 4. pagg.* 38. praeter dedicationem et introductionem.

i. e.

Communicatio certi et facilis remedii contra veſicae et renum calculos, ſcorbutum, podagram, febres lentas et vermes, exemplis variis additis. Accedit methodus, aquam et alia fluida corpora perquam ſubito ſimpliciſſi-

pliciſſima mixtione absque vllo apparatu et machina fixo aëre impraegnandi. Auctore Cl. NATHANAELE HVLME.

Cl. HVLME, cuius iam alibi *) mentionem fecimus, hic experimenta cum fixo aëre tradit, quorum et Germanica **) proſtat verſio. Remedium, quod Cl. Auctor continuato virorum doctorum examini atque experientiae ſubiecit, conſtat e ſale tartari et tenui ſpiritu vitrioli, addita aqua communi. Sal tartari autem pariter ac ſpiritus vitrioli ſecundum pharmacopoeam colleg. Reg. med. Londinenſem p. 41. et 46. ſint praeparata neceſſe eſt. Quae quomodo exhibita ſint medicamenta a Noſtro, non diu poſt narrabimus.

p. 1. In prima ſectione agitur de calculis et materia ſabuloſa in renibus. Variis calculoſis aegris Cl. Auctor exhibuit hoc medicamentum multo cum leuamine ita, vt quater de die quindecim grana ſalis tartari in tribus vnciis aquae purae et mox poſtea viginti guttulae vitrioli ſpiritus in totidem vnciis aquae ſumerentur. Nam putabat, haec remedia, ſeparatim ventriculo immiſſa, in eo efferueſcere et hac ratione vim ſuam plenius, citius et fortius in toto corpore exſerere. Quod feliciter

*) v. comm. noſtr. Vol. hoc. p. 73.

**) NATHANAEL HVLME *Anzeige eines ſichern und leichten Mittels wider den Blaſen- und Nierenſtein, den Scorbut, das Podagra, wieder auszehrende Fieber und die Würmer. Durch verſchiedene Erfahrungen erläutert. Nebſt einer Anweiſung Waſſer und andre flüſsige Körper ſehr geſchwind durch eine ſehr einfache Miſchung, ohne Hülfe einiger Geräthſchaft oder einer zuſammengeſetzten Maſchine mit fixer Luft anzuſchwängern. Aus den Engl. überſezt. Leipzig bey Caſpar Fritſch.* 1778. 8.

ter Noſtro contigit: paucis enim diebus poſt ſedimentum mucoſum, cretaceum et calculoſum vrinae ſedimentum animaduertebat. Marginibus fruſtorum calculoſorum ſimilis maſſa alba, cretacea, mucoſa adhaerebat,et Noſter arbitrabatur, hanc eſſe partem calculi, qui in ſubſtantiam cretaceam eſſet mutatus. Confirmatur quoque horum remediorum effectus a Cl. COLLINO HOSSACK medico Colceſtriano, quocum Noſter hanc methodum medendi communicauit.

In ſectione ſecunda huius remedii in ſcorbuto laudat vtilitatem et commendat illud mari et terra exercitubus cet. Sub omnibus coeli plagis hoc remedium ſuas virtutes tuetur ac exſerit. Ad ſcorbutum marinum ſanandum vtitur Noſter vncia vna, puri ſalis tartari, quod ſoluitur in ſedecim vnciis aquae communis et hanc ſolutionem appellat *alcalinam* mixturam, atque duas vncias tenuis ſpiritus vitrioli, cui admiſcet quatuordecim aquae purae vncias et hanc mixturam nuncupat *acidam*. Vnciam dimidiam mixturae alcalinae in tribus vnciis aquae et poſtea confeſtim vnciam dimidiam acidae mixturae in totidem vnciis aquae aeger quotidie quater ſumit et continuat his remediis, donec omnia ſymptomata ſcorbuti euanuerunt et vires aegri recuperatae ſunt, id quod Noſter exſpectat, tribus ſeptimanis praeterlapſis. Augeri quoque poteſt haec doſis. Laxantia remedia ſunt praemittenda et ſi inter harum mixturarum vſum aluus non ſatis reſponderet, interdum interponenda. Diaeta ſit vegetabilis. Putat quoque Noſter ſcorbutum his mixturis arceri poſſe. p. 9.

p. 13. In tertia ſectione podagrae has mixturas prodeſſe aſſeritur et oſtenditur, podagricam materiam non a fixo aëre in corpore poſſe repeti, vti MACBRIDIVS *) aliique ſunt rati. Commendat harum mixturarum vlteriorem vſum in hoc pertinaciſſimo morbo.

p. 17. Quarta in ſectione febri lentae (*hektick fever*) haec mixtura medetur, quae et in aliis febrium ſpeciebus e. gr. putridis, nec non in dyſenteria aliisque ventris fluxibus profuit.

p. 21. Quinta in ſectione de anthelmintica huius remedii virtute agitur. Lumbrici enim, qui antea viui exierunt, extincti ope huius remedii expulſi ſunt. Atque ideo huic remedio vim vermes necandi Cl. Auctor tribuit, quod praeterea tentaminibus, extra corpus inſtitutis, probat. Fecit ſcilicet pericula cum vermibus et animalibus, quae in aqua viuunt et ex iis elegit anguillam, morti inprimis pertinaciter reſiſtentem, quae pariter, vti vermes, his in mixturis extincta eſt. In clyſteribus poteſt quoque hoc remedium adhiberi. Hic vero notandum eſt, aquam antea, quam medicamenta admiſcentur, illum gradum caloris, quo opus eſt, nanciſci debere. Id quod omnino ſuadet, ſi hoc remedium calide cum corpore eſt communicandum.

p. 25. Finit hunc tractatum deſcriptio rationis, qua ſine omni omnino praeparatione quam ſubito aqua et alia fluida corpora aëre fixo impraegnari queant. Vtitur nempe Noſter nulla machina, vti PRISTLEY aliique

*) v. comm. noſtr. Vol. XIV. p. 336.

aliique *) cum ſupra memorata methodus has mixturas praeparandi et adhibendi ita feliciter ſuccederet, nec vllo modo aegri de moleſtia quadam vel ingrato aliquo ſenſu conquererentur, dum mixtio harum mixturarum in ipſo eorum ventriculo fieret. Quapropter quoque alia atque alia tentamina a Cl. Auctore extra corpus humanum praeſtita, hic communicantur, quibus docetur, machina non opus eſſe, aquas minerales poſſe facile imitari et vtiliter mutari cet. Tentamina vero ipſa lectu digna hic repetere non poſſumus.

XIII.

Caſes in Surgery, particulary of cancers and Diſorders of the Head from external Violance with Obſeruations. To which is added an Account of the Sibbens. By IAMES HILL *Surgeon in Dumfries, Edinb. printed for Balfour* 1772. 8. *pagg.* 263.

i. e.

Chirurgicae obſeruationes inprimis de cancro et laeſionibus capitis Auctore Cl. HILL.

Duabus ſectionibus Noſter ſuas obſeruationes lectu dignas communicat, quae Germanica lingua prodierunt **), et attinent cancrum, tumores tunicatos, vſum cicutae in cancro; vlcus ſingulare ſinus frontalis, in quo vermis erat,

*) v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 98. p. 124. ſqq. it. ib. p. 437. ſqq. it. v. ſupra p. 224. ſqq. p. 388. ſqq.

**) IAMES HILLS *chirurgiſche Beobachtungen, welche hauptſächlich den Krebs und die Verletzungen des Kopfs betreffen. Aus den Engl. überſetzt, Leipzig bey Caſpar Fritſch* 1777. 8.

erat, tumores ſteatomatoſos, *Wens* dictos, hydatides, quarum alia vrinae retentionem cauſabat. Altera ſectio offert capitis laeſiones ab externa vi, vſum trepanationis, harum laeſionum ſanationem ſine trepanatione, cranii contuſionem, cerebri commotionem, trepanationis noxam in laeſionibus capitis ab internis cauſis, cranii fracturas, noxam neglectae trepanationis, vulnera externorum integumentorum capitis, aneuryſma ſingulare, methodum vulnera capitis tractandi et relationem de morbo *Sibbens*, interſperſis annotationibus Cl. Auctoris. Addita eſt tabula aenea.

Sect. I. Octoginta et octo carcinomata Noſter exſtirpauit, inter quae duo non ſanabantur, nouem aegri experiebantur reditum carcinomatis et vna aegrota timebat de eo. Reliqui itaque, exceptis his duodecim, prorſus ſanitati ſunt reſtituti. Dum haec ſcribebantur, numerus operationum creuit vſque ad nonaginta et quinque, quorum decem fruſtra. Varia obſeruauit carcinomatum initia. Serpit nimirum illud malum interdum ſine vllo externo ſigno, i. e. tumore, excreſcentia e. ſ. p. qualem ſpeciem carcinomatis ab initio cum herpete exedente comparari poſſe Noſter ratur, niſi in illo herpete plures maculae et celerior progreſſus adeſſent, illa contra carcinomatis ſpecies vnam maculam varium in modum ſquamoſam prodit, quae lente ſerpens ſeſe extendit, deſquamatione aliquoties facta, cutis inundatur atque ita carcinoma oritur. Carcinoma labii oris inferioris Noſter ſaepius vidit, quam ſuperioris, id quod bis modo inter multa exempla Noſtro offerebatur. Cicutae omnem non ſolum denegat Noſter vim contra cancrum, ſed etiam ob temporis diſpendium inter

ter vſum eius maximam noxam praedicit, quoniam operatio, vnicum remedium, tum nihil iuuat. Quapropter Noſter quoque arbitratur, illos tumores, quibus conduxit cicuta, non fuiſſe carcinomaticos. Tribuit praeterea cicutae diſcutientem et reſolventem virtutem in tumoribus duris, frigidis, minime autem in inflammatoriis, et carcinomaticis. Prorſus ſingularis vermis, ex vlcere ſinus frontalis egrediens, ita deſcribitur: Magnum habebat numerum pedum, colorem fuſcum, vtrinque in capite maculam rubram. Erat duo vel trium pollicum longitudine, praeterea vero erucae plane non ſimilis. Mouebat ſeſe ita fortiter in manu, vt non ſolum doleret, ſed vt aegra ipſa timebat, eum perforare velle manum. Anglorum tumorem *Wen* eſſe ſteatoma probat hic Noſter. Duo labii oris carcinomata, quae cornu formam prae ſe ferebant, exſtirpauit, quorum icones hic communicantur. Maxima pars carcinomatum, vti Noſtro videtur, eſt malum locale, quod ab externis cauſis accidentalibus proficiſcitur; interim tamen et internas cauſas et ſingularem praediſpoſitionem ad cancrum ſeu carcinomaticam conſtitutionem in nonnullis exemplis largitur. Varias hydatides externe et interne Noſter obſeruauit, externas ita ſeparauit, vt radicitus cyſtis exſtirparetur, alias illarum reditus erat ineuitabilis, internae per anum vrethramque exierunt. Iterum narrat Noſter hiſtoriam lethalis retentionis vrinae ex hydatide (*Hydatide Tumor*). Punctum veſicae efficiebatur, cum catheteriſmus plane non poſſet fieri, et quinque ſexue librae vrinae euocabantur. Nihilominus autem aeger moriebatur ſphacelo veſicae. Aperto cadauere quinque magni in abdomine ſpectabantur tumores tunicati, quorum tres dextrum latus occupauerant eorumque vnus magnitudinem

capitis

capitis infantilis aequabat. Varii erant coloris, rubri, albi, cani, variae magnitudinis et figurae, variorum item contentorum, vnus enim erat atheroma et maximus hydatides multas pellucidas in se continebat, oui gallinacei magnitudine et pellucida gelatina circumcinctas. Ille tumor autem, qui mortem efficiebat, erat inter intestinum rectum et vesicam, occupabat omnem peluim et comprimebat intestinum rectum et collum vesicae ita, vt, nisi maximo impetu clysteres immitti et post mortem pariter, quam in vita vllus aditus ad vesicam inueniri nequiret, donec tumor apertus esset.

Sect. II. Variis hic a Nostro capitis laesiones attinentibus traditis annotationibus lectu dignis, praemittit exempla, a se obseruata, quibus dein subnectit nonnullas animaduersiones et regulas certas firmasque inde repetit. Exempla, a Nostro hic collecta, sunt partim per trepanationem, partim sine ea seruata restitutaque, in alio trepanatio inutilis erat, item in alio temere ea erat intermissa, qui etiam moriebatur. Ex vno hic a Nostro memorato exemplo apparet, vel sine fractura aut vlla laesione cranii posse magna vasa sanguifera interna rumpi et extrauasationem efficere, quae trepanationem absque mora necessario exigit. Quod attinet ad cerebri commotionem Nostro verisimile videtur, praeter expansionem vasorum vel cellulosum contextum, qui haec ipsa vasa circumcingit, ita sanguine extrauasato impleri, vt aeger tam diu omni motu et sensu priuetur, quamdiu sugillatio non sit resoluta et discussa. Eleuationem ossium Noster non sine omni exceptione admittit, nec adeo celeriter ad eam properat. Varias praeterea huius operationis methodos Cl. Auctor hic persequitur

tur et varia addit monita. Diſſecandas interdum eſſe menynges obſeruationibus ſuis Noſter affirmat. Finit hunc librum breuis relatio de origine, progreſſu et natura eiusdem morbi, qui in Scotia meridionali minus recte *Yaws* et in ſeptentrionali *Sibbens* appellatur. *Sibbens* ſiue *Sivvens* ſignificat rubum idaeum. Alibi nominatur hic morbus *Sou - cruu* et confunditur interdum cum malo in India conſueto, *Yaws* (Frambeſia). Eſt hic morbus quidem iam deſcriptus in diſſertatione de ſiphylitide venerea Edinb. 1767. 8, attamen erroribus interſperſis, quos hic Noſter emendat. Eſt ſcilicet nullus nouus morbus, neque Scotiae ſoli proprius, ſed idem morbus, quod eſt malum venereum.

XIV.

Diſſertatio Academica de cancro, quam duplici praemio donauit Illuſtris Academia Scientiarum, Humaniorum Litterarum et Artium Lugdunenſis in Conuentu publice habito die octauo Decembris, anno 1773. Auctore BER. PEYRILHE, Doctore Medico Toloſano, e Regio Chirurgorum Pariſienſium Collegio, Academiae Scientiarum, Inſcriptionum et Humaniorum Litterarum Toloſanae et Scientiarum Monſpelienſis Socio. Pariſiis. Antverpiae apud I. I. G. de Marcour, 1775. 8 mai. pagg. 91.

Repetiimus iam aliquoties hanc ab Illuſtri Academia Lugdunenſi datam quaeſtionem *), ad quam

*) v. comm. noſtr. Vol. XX. p. 143.

Cl. PEYRILHE respondit atque ſuam ſententiam hic in latino ſermone obtulit. Gallica eſſe praeterea editam hanc diſſertationem lingua legi poteſt in indice ſcriptorum, quo finitur haec pars noſtrorum commentariorum. Diſtribuit Noſter hanc rem in has propoſitiones: 1) Cancroſi vitii cauſas inquirere. 2) Genuinam eius naturam ſtatuere. 3) Eius effectus rimari atque explanare. 4) Poſſibilitatem cancrum ſanandi medicamentis tum internis, tum externis, certis limitibus coërcere. 5) Optimam cancrum curandi methodum proferre.

p. 6. Noſter ſcirrhum cancrumque quaſi vnicum morbum contemplatus, varia eius ſtadia variasque conditiones hic perſequitur. Tumor cuti concolor, durus, renitens, magno exiguo aut nullo dodolore ſtipatus, prima exhibet cancri rudimenta. Primum ſtadium *ſcirrhus non exquiſitus*, ſecundum *ſcirrhus exquiſitus*, tertium *ſcirrhus malignus*, aliis *cancer occultus*, quartum *cancer apertus*, alias *carcinoma*, *phagedaena*. Sedes cancri ſunt glandulae. Notat praeterea Noſter organa cordi magis vicina et ſenſibilia crebrius et acrius cancro vaſtari. Quaecunque lympham mediate vel immediate cogunt, vaſorum diametros imminuendo anguſtiorem viam lymphae parant, ſiue ea acria chymica aut phyſica ſint, frigida aut calida, interna aut externa, cancro fauent et cancri ſunt remota cauſa.

p. 14. Progredimur ad genuinae virus cancroſi naturae definitionem. Fluida animalia cuncta, loco moderate calido ſtagnantia, putreſcere notiſſima res eſt: ergo putreſcant humores, e quibus conflatur cancroſus tumor. „ Ad putrefactiuum motum neceſſaria eſt fluiditas. Putrefactionis negotium Noſter tribuit tepori et quieti. Hinc, inquit

Noſter

Noſter in *primo* corollario, ſponte fluit cancroſas concretiones tam diu a putrefactione immunes fore, quam diu ob humidi penuriam omnis molecularum inſenſibilium motus arcebitur. Hinc pariter euincitur ratio, cur cancri in ſecundo ſtadio conſtituti, nempe dum lapidea duritie a motu ſpontaneo defenduntur, per multos annos latitent innocui. Dein in *ſecundo* corollario: eodem fonte manat motum ſpontaneum naſciturum ipſo primo inſtanti, quo, ſufflaminato omni motu truſiuo aliqualis reddetur impactae materiae fluiditas: hoc corollario ductus, quisque praeuidere poterit damnoſum, quem experientia teſtatur, humectantium vſum, regionis pluuioſae, paludoſae etc. in cancroſos homines incommoda. etc.„

Ex additis obſeruationibus porro apparet, omnia putredinis phaenomena in cancro occurrere: item probat hic Noſter, virus cancroſum non differre a tabo putrido, atque negat eiusdem aciditatem, quam nonnulli cancroſae materiei tribuerunt. Haereditarium hoc malum Noſter non iudicat *). p. 23. p. 27.

Venit iam Noſter ad effectus virus cancroſi, quos in locales et generales diſpeſcit. „Haud infrequenter in ambitu cancroſae molis ſororiant cancri minores ſecundarii: in cancro mammarum fere ſemper glandulae axillares; in cancro faciei glandulae maxillares tument, indurantur et in cancrum verum degenerant. Hi ſecundarii cancri a primitiuo multum diſcrepant; putrefactiuam enim craſin ſub ipſo exortu ſuo gremio fouent. Nam debentur reſorpto viru cancroſo per textum cellularem in vicinas glandulas delato, has irritanti p. 33.

 et

*) vid. comm. noſtr. Vol. XV. p. 681.

et vberiorem in ipſas fluidorum influxum, infarctum et obſtructionem, propter eretismum, qui putridum aculeum comitatur, naſciturum molienti.„

p. 40. Cancri radices raro admodum occurrunt et annoſiores tantum cancros comitantur. Ipſa oſſa corroduntur, areſcunt et friabilia facta ſponte franguntur. Bruta rarius et fere nunquam cancro lethali laborant ob irritabilitatem ſegniorem et ob affectuum immunitatem, quibus homines et prae ceteris hypochondriaci anguntur.

p. 51. In ſectione quarta Cl. Auctor ſanationem cancri certis circumcingit limitibus. Cancer in primo ſtadio, et aliquando in initio ſecundi ſtadii reſolui poteſt. Interim fatetur hos limites ponendi difficultatem, quoniam durities, aetas, inſenſibilitas pertinaciaque tumoris ſunt fallacia. Contra omnes eos porro dicit Noſter, qui carcinomatibus in reliquis ſtadiis velint mederi internis medicamentis. In illis ſtadiis ſuadet Cl. LE CAT conſilium optimum et vnicum: *blandire vel ſeca.* Blandiendo cancro ſeruiunt et infuſa amariuſcula e. g. ex chamaepytyde, quam laudauit ALBERTINVS *).

p. 57. Optima cancrum ſanandi ratio in quinta ſectione a Noſtro proponitur. Scalpellum ad cancrum penitus eradicandum praeferendum eſt ſuppurationi, medicamentis cauſticis ferroque ignito. Mox ima pars vlcerum vel praua medicatione, vel natura partis affectae vel vitioſa humorum indole cancrorum faciem induunt. Signa vlcerum cancroideorum et cancri diuidit Noſter in communia et propria. Interim cancri cognoſcuntur ex laeſis aut

*) v. MORGAGNI de ſedib. et cauſſ. morb. Ep. 39. §. 35.

aut euerſis organorum, quibus inhaerent, functionibus. Dum exſtirpatur cancer, monet inprimis Noſter chirurgos, ne fallaci parcant cuti. Cancri exulcerati cura in eo poſita eſt, vt debeant medentes praeſentem corruptelam fugare; futuram auertere; molis inorganicae factae ſeparationem operari et tandem vlceris conſolidationem abſoluere. *Gas ſilueſtre* ex omnibus mixturis actu fermentantibus aut efferueſcentibus Cl. Auctori viſum eſt, quaeſitum hactenus ſuppuratiuum his in exulceratis cancris ſuppeditare. Nemo neſcit fluidum hoc ſubtiliſſimum partes putridas animalium ad natiuam dulcedinem reuocare.

Etſi nunquam quidem Noſter ad ſanationem p. 75.
plenam pertigerit, tamen bonum effectum huius remedii expertus eſt: ſcilicet correctionem ichoris, dolorum lenimen etc. Tredecimo die vna matrona vertiginem experiebatur, quam tribuit Gas ſilueſtri Noſter et ob metum ſuffocationis ex labe pulmonum per hoc remedium inducta mutauit Cl. Auctor conſilium, et loco Gas ſilueſtris ſumſit vncias aliquot cinerum clauellatorum pauca aquae quantitate ſolutorum et camphorae parum immiſit in vas fictile, quod obturauit infundibulo chartaceo, quo vapores ad vlcus veherentur, dum foramine nunc acetum nunc ſpiritus nitri infundebantur in cineres clauellatos. Hae vaporationes bis aut ter per dimidiam aut integram horam quolibet nychthemero iterabantur magno cum ſucceſſu. Vertigo autem non prorſus ceſſabat, imo horrendi dolores ſincipitis oriebantur, quibus vero alias quoque aegra eſt vexata, et vlcere fere inodoro et bene ſeſe habente conuulſa periit, forſan a reſorptione carcinomaticae materiae.

p. 78. Gas ſilueſtre, e ſubſtantiis fermentantibus aut efferueſcentibus auolans non alienum eſſe Noſter putat a halitu, quem carbo vulgaris, cum incandeſcit, emittit, quem ſuadet Noſter cancris, cancroſis plagis, vlceribus ſordidis cet. Atque coniecit Noſter, calorem hunc ſiccum carbonum ſuccos putridos emungere, partes exſiccare cet.

p. 79. Alia matrona quoque periit, licet remedium votis Cl. Auctoris bene reſpondebat. Fluor vterinus viridis, acris, putridus cancroſis mulieribus familiaris non prodit vteri cancrum, ſed habitus cancroſi praeſentiam.

p. 82. Ergo num tam ratiocinio quam experientia fas eſt concludere 1) exſtare medicamenta antiſeptica inſignis in cancroſam corruptelam energiae. 2) Haec medicamina eſſe genuina cancri ſuppuratiua. 3) His ſiſti poſſe eroſionem aliaque praua ſymptomata. 4) Cancros exulceratos, vulgaribus auxiliis inexpugnabiles, non prorſus deſperatos eſſe.

p. 82. Daucum hortenſem Noſter quoque commendat. Cortici Peruuiano aliisque antiſepticis, ſi humectantur et fermentatio in iis excitatur, vires tribuit. Antiſeptica autem methodus exſtirpationi non antefertur a Noſtro. Diaeta cernitur in alimentis facile fermentantibus et copioſo aëre fixo ſeu gas ſilueſtri praeditis, qui aër eſt valentius antiſepticum. Porro eligit cibos et potus, quae aluum laxant.

p. 87. Diſcrepat putredo ſcorbutica, maligna et peſtilentialis a purulenta et cancroſa, quod in illis ſolida et fluida male afficiuntur, in hac magis ſolida. Quaerenti rurſus quidnam diſcriminis ſit inter putredinem purulentam et cancroſam, reſpondet Noſter illud ſe potius ex intenſitatis ac ener-

energiae gradu, quam ab eſſentia repetere ac deriuare.

Addita eſt tandem quaeſtio ab Academia Lugdunenſi propoſita, cuius iam ſupra mentionem fecimus. p. 91.

XV.

Nonnulla circa methodum luis venereae curandae meditamenta. Diſp. Praeſide ADOLPHO MVRRAY, pro gradu Doctoris d. 1 Nov. 1777. proponit *Petrus Dubb*, Veſtrogothus. Vpſaliae. 4. pagg. 48.

In primo capite de *mercurii et praeparatorum mercurialium in luem veneream curandam virtute generaliter* agitur. Vituperat ab huius capitis initio eos, qui in ſudoriferis fortioribus omnem ſalutis reſtituendae ſpem poſitam eſſe affirmant, ipſumque Cl. PEYRILHE alcali volatilis vſum in malo hocce commendantem; atque ad mercurium in malo ſanando confugiendum eſſe exiſtimat. Neque febriles motus Noſtro ad morbum tollendum excitandi videntur, cum iſti neque a minori mercurii propinati quantitate oriri ſoleant, neque ſolius diaphoreſeos ope malum vulgo tollatur. Operandi modus mercurii tot cum implicitus difficultatibus reperiatur, a Cl. Auctore non definitur. Abſoluitur vero omnis per mercurium ſanatio, externa metalli viui inunctione, vel metallo mucilaginis ope in mixturam cochleatim ſumendam conuerſo; vel ſalinis praeparationibus, vel cinnabarinis tandem fumigationibus. Salia mercurialia, quibus a variis multum tribuitur, non acido, quo ſcatent, ſed particulis ſuis ſubtilioribus actiuiora p. 3.

 reddun-

redduntur; quod operariorum Idrienſium teſtimonio corroborat, quibus fumus mercurii viui calore diminuti infeſtiſſimus eſt repertus, atque variorum teſtimoniis, quibus ☿rii ſublimati corroſiui parua portio ſaliuationem mouit. Principium autem metallicum, quod ſalibus ☿rialibus ineſt, acido horum ſalium ope phlogiſti ∴ique animalis obuoluto, per ſe agere Noſtro videtur, quod globuli mercuriales poſt aſſumtum corroſiuum exſudantes, aliorumque acidorum chymicae enchireſes Ipſi declarare videntur.

p. 14. In altero capite ⊖*lium* ☿*rialium cum huius generis vnguentorum effectibus* comparatur. Debilitant ſalium mercurialium ſpicula ventriculi robur; non tam facile ac globulus rotundus penetrare poſſunt ob formam determinatam: hinc mala in finibus vaſorum tardius aegriusque horum vſu compeſcuntur; haemoptoicis, phthiſicis, haemorrhoidariisque ob irritationem partium molliorum, quam gignunt, periculoſa habentur; vlceribus venereis raro medentur; atque in ſcorbutica humorum inquinatione vehementius, ac mercurius, fluens agere ſolent, atque hinc neque in omni caſu, neque absque cautione exhiberi poſſe iure ſuo propoſuit Cl. Auctor. Mercurium vero ſublimatum caute exhibitum, ſalibus reliquis ex mercurio paratis anteponendum eſſe cenſet, ob globulos mercuriales, quibus gaudet, magis attenuatos, acidoque aequaliter iunctos. Huic itaque poſtponendus videtur mercurius dulcis ob ſoluendi difficultatem, partiumque conſtituentium inaequalem mixtionem, atque praecipitatus albus, ob leuiorem acidi atque metalli vnionem. Mercurius praecipitatus ruber interne cum additamento alcalino propinari debet. Turpethum minerale ob lotionem, quae non debita

cum

cum cautione ſemper peragitur, non erit propinandum. Pilulae KEYSERI atque Syrupus BELLETI Cl. Auctori non placere videntur. Omnibus autem ſalibus mercurialibus inunctiones ſunt praeferendae. Mixta vero GARDANI methodus a Noſtro aeque ac mercurii gummoſi vſus repudiatur.

In capite tertio *hodierna Monſpelienſium hydrargyroſin inſtituendi methodus* deſcribitur. Omnis vero ſanatio duobus abſoluitur ſtadiis, praeparatione nimirum atque hydrargyroſi. Quorum prius eo diutius continuandum eſt, quo plura adſunt, quae illud exigere videntur, ſymptomata. Conſiſtit vero in venaeſectione, purgantibus lenioribus, balneis, potu diluente diaetaque parciore. Balnea ſint tepida, niſi vel nimia corporis laxitas vel eiusdem rigiditas alia poſtulet, inque illa vſque ad collum immergantur aegroti, donec debilitatem quandam ſentiant. Epilepticis et aſthmaticis ſemicupia conueniunt. Debilitas, cuius mentionem fecimus, momentanea eſt, mox enim balneorum vſu vires amiſſae reſtituuntur. In omni vero caſu ea adhibenda Noſtro videntur, etſi primo intuitu plus nocere, quam prodeſſe videantur; quod hydropis venerei atque haemoptyſeos exemplis, in quibus iſta adhibuit, corroborauit. Eorum vſus diutius eſt continuandus, ita vt hypochondriacis ictericisque, hoc morbo affectis, centies circiter adhibitus plurimum proſit. Sub mercurii ipſius exhibitione balnea vix vnquam ſuadenda. Morbos, hydrargyroſin non ferentes, ſi morbo venereo iunguntur, tollere ſub ipſa praeparatione debemus. Praeparationi huic ſaepius hydrargyroſis praemittenda, ſi nempe tantae vehementiae eſt malum, vt mortem mox minitare videatur. Vtuntur vero

p. 25.

 Mons-

Monſpeſſulani neque pleniore neque parciore ſemper hydrargyroſi, ſed medium euntes ſaliuationem modicam neque nimium timent, neque iſtam excitare anxie ſtudent. Abſoluitur curatio vt plurimum vnguenti mercurialis vnciis XII—XV, quod alterno vel tertio quouis die in partibus inferioribus illinere aegrotis praecipiunt. Octo primis diebus drachma j conſumitur, quae deinde doſis ad ſemiunciam augetur. Ptyaliſmum nimium remediis cognitis ſupprimere ſtudent, qui ſemel ſuppreſſus nunquam recrudeſcere ſolet. Cuiusvis generis buboni inunctiones conueniunt mercuriales, ob deprauatam tunc ſanguinis maſſam. Bubonis vero phlegmonoidis reſolutio tentanda eſt antiphlogiſticis, externis repellentibus reſoluentibusque. Inflammatione hac methodo non conſopita, topicis remediis ſuppuratio eſt augenda, pusque ipſum, tumore maturo, euacuandum. Non vero incidendus videtur Noſtro bubo, donec omnis glandulae computruerit ſubſtantia, ne, quae ſalua remaneat glandulae pars, pure euacuato, in ſcirrhum abeat. Aperiendi vero ſunt bubones lanceola, tumore iam molliſſimo, in inferiori ipſius regione, et digitis a ſuperioribus partibus comprimendi, cuius preſſionis ope omne pus omnesque fiſtuloſi receſſus exprimi queunt. Adhibita fuit haec methodus a Cl. FOVAR, chirurgo Pariſino. Prodeſt vero plurimum, ſi decocta detergentia et vulneraria primis diebus vlceri iniiciuntur. Mercurialia bubonibus impoſita plus obeſſe, quam prodeſſe Noſtro videntur, cum horum ope miaſma in corpore ſtagnans non emoueatur. Eandem quoque ob cauſam vlcuſculis cancroſis mercurialia nocere affirmat. Teſticulus venereus vel ab gonorrhoea ſuppreſſa celeriter, vel ab ſemine miaſmatis venerii ope inſpiſſato, quod deiici nequit, lentius multo-

multoque tardius oriri consueuit. Propinentur in hoc malo antiphlogistica et venaesectio, cui sanguisugae circa scrotum applicatae praeferendae videntur. Si prior subest causa, tunc omnia tentanda sunt, quibus gonorrhoea reuocari potest, quorsum diluentia copiosius hausta, herbae leniter resoluentes scroto impositae, aqua GOVLARDI frigida applicata prae caeteris a Nostro referuntur. In malo inueterato maturantia conueniunt, atque incidendo puris concilianda est euacuatio. Scirrhosus testis prorsus exstirpandus Nostro videtur. Exostoses, si fieri potest, serra abscindendae, gummatis vero nodisque Daphne Cneorum in decocto propinatur, Gratiolae officinalis quoque extractum opem tulisse fertur.

In quarto tandem capite *historiae tres prorsus singulares* enarrantur, *ex quibus patet, quam incerta sit aliquando cura siphylitidis.* Prior aegrotus, cuius historia traditur a Cl. COLOMB, Lugdunensi Medico est descripta, sanauit nempe Is hominem mercurialibus saepe incassum tentatum lacte, decocto lignorum aquarumque medicatarum vsu. Commendatur haec ipsa methodus in sanandis morbis inueteratis, laudauit quoque aquam calcis lacti mixtam. Rheumatismis venereis antimonium crudum sulphuri iunctum mederi visum est. Glandulae scrophulosae iuglandum vsu soluuntur. In altero aegroto, cuius historia traditur, vidit Cl. HERRENSWANDT, Medicus Parisiensis symptomata pessima post mercurii vsum orta, quae, quoties ab hoc medicamine abstinebatur, toties remittere solebant. In tertio quoque aegroto idem Cl. HERRENSWANDT obseruauit siphylitidem, a gonorrhoea suppressa ortam, tam diu latuisse, quam diu a mercurii vsu abstinuerit, est tamen idem aegrotus p. 47.

grotus huius remedii auxilio prorſus reſtitutus. Ex proſtata ſub gonorrhoea tumente, ad veſicularum ſeminalium inflammationem, tertio iam die in ſphacelum, aegrum necantem, abeuntem colligitur. Detegitur iſta affectio ex pondere circa rectum, dolore obtuſo, tactu acuto et hypogaſtrio dolente. Teneſmo ſaepe cruciatur moleſtiſſimo, aluo deiecta non remittente, ipſaque ſtranguria, ex qua ad veſicam aeque inflammatam colligi poteſt.

XVI.

Der Naturforſcher I. Stück. 19. plagg. tab. aen. 4. *Halle.* 1774. 8. *II. Stück.* 16. plagg. tab. aen. 5. *III. Stück.* 19. plagg. tab. aen. 5.

i. e.

Naturae ſcrutator. Pars I. II. III.

Reperiuntur in hoc diario, quod omnibus naturalis ſcientiae cultoribus iam cognitum et commendatum eſt, tum diſſertatiunculae ſaepe eruditiſſimae, tum verſiones tractatuum ad naturae ſcrutamen pertinentium, qui vel ſeorſim prodiere, vel in aliis diariis exterorum inueniuntur, quae, ſi opus eſt, imaginibus illuſtrantur.

Pars I. In prima igitur parte hae leguntur commentationes:

p. 1. 1.) IOH. AVG. EPHR. GOEZII *obſeruationes microſcopicae ſuper Vibrione anguillula* MÜLLER. *ſ. Chao rediuiuo* LINN. Examinat Cl. Auctor obſeruationes ab aliis inſtitutas, easque longo et fuſo ſermone vel confirmat et illuſtrat vel refutat. Sic repu-

repugnat IOBLOTIO, qui partim has anguillulas in aceto deſtillato ſe vidiſſe perhibet, partim easdem paralyſi affici contendit; et NEEDHAMO ob anguillulas in ſecalis vſtilagine viſas. Habitant hae anguillulae in aceto, glutine bibliopeiorum et fermento panis, bene diſtinguendae a laruis, quae ex *Ichnevmonis* ouis proueniunt; frequenter generantur menſe Iulio, a minutiſſimo ſolis et ignis calore interimuntur, neque ſine aeris acceſſu viuere ſuſtinent, cum e contrario frigus lubenter ferant. Quae anguillulae et ouiparae et viuiparae ſunt, ſed p. 34.
non vno tempore ſimul, verum ſub finem Iulii viuiparae, tempore autumni ouiparae. — An igitur duplex ſexus, quemadmodum in piſcibus? — Menſe Iulio praecipue proueniunt, quia omnes liquores tunc praecipue aceſcunt et viuunt per hyemem in conclaui. Iuniores quoque beſtiolae infantes p. 42.
ſuae ſpeciei proferunt; diſſectae anguillulae oſtendunt infantes in matre collectos et contortos inter ſe inuicem, qui in vno vtero membrana includuntur et prodeuntes protinus natant. Menſus eſt p. 44.
denique Cl. Auctor earum longitudinem et craſſitiem, et vidit oculos duos nigros, os et caudam haud bifidam, ſed ſimplicem.

2.) F. C. GÜNTHER *de auibus albis a parentibus diuerſi coloris anomalice natis.* p. 54.
Ponit Auctor albi coloris cauſam in tenaciori fluido, quod in canalibus pennarum vehatur et affirmat aues iuniores albos naſci ex parentibus annoſioribus, qui tenacius fluidum ouo traderent; impugnans ea, quae aduerſus hanc ſententiam proponi poſſent: longe veriſimilior autem eſt GMELINI *) ſententia, qua raritas

*) vid. EIVSD. *Reiſen* comment. noſtr. Vol. XXI. p. 306. cf. etiam GERDESSENII de hac re diatribe.

raritas humorum et defectus nutritionis caussa habetur. Adiungit denique catalogum animalium alborum, quae in museo conseruat.

p. 65. 3.) I. BECKMANNI *Synonymia Linnaeana ad* KLEINII *opus de auibus editum a* G. REYGER. Catalogus vtilis.

p. 79. 4.) A. C. KÜHNII *analecta ad historiam insectorum.* Describit congeriem laruarum, quae *Heerwurm* a Germanis dicitur, et obseruat eandem non vnam seruare directionis lineam: vnam laruam alteri ex toto similem microscopio cognouit, quae et caput brunneum et canalem alimentarium, ex quo succum tenacem eiiciunt et posterius duo tubercula habet. Coniunguntur hae laruae tenaci aliquo humore atque terram petunt tum ob metamorphosin, tum ob nutritionem capiendam.

p. 87. 5.) I. F. GMELIN *de petrefactis animantium Würtenbergicis.* Praemisit Cl. Auctor tractatui suo diligentissime elaborato praeloquium eruditum de petrefactis in vniuersum. Inuenit in Würtembergicis regionibus Raiae petrefacta, petrefactum dentis Squali carchariae, Glossopetras, Ornithoglossas, Ichthyodontes cuspidatos, Bufonitas, Ichthyodontes scutellatos, echiniten in pyrite et alium in minera rubra ferri micacea atque plura alia petrefacta.

p. 132. 6.) I. S. SCHROETER *de nautilitis regionis Vimariensis.* Demonstrat differentiam nautiliten inter amoniten et constituit nautilitas amonitis similes et alios iisdem dissimiles.

7.) I. E. I. WALCH *de Lituitis.* Inuitatus profecto Lituitae exemplo, quod, cum naturae scrutatoris obseruatione dignum esset, aeri incidere curauit, considerat ipsos lituitas, qui plerumque in terris calcareis reperiuntur accuratius, et notat eas regiones, in quibus reperiuntur, atque animalia, quae lituitas inhabitant, quorum numerus non adeo magnus censendus est. In quolibet lituite animaduertit conchae canalem, curuaturam finalem, concamerationes et ductum neruosum. Comparat lituiten in icone depictum cum reliquis iam cognitis, atque disputat subtiliter de duplici lituitae pariete, deque conica eiusdem figura, quam adhibet ad demonstrandam corporum naturalium continuam seriem, imo illustrat tabula aliqua adiecta insensibilem mutationem tubulitarum in Helicitas. p. 159.

8) EIVSD. *lithologicae obseruationes.* Consideratur ductus neruosus ammonitarum, qui semper in inferiore gyri parte conspicitur, itemque belemnitarum ductus neruosus, quorum vterque imaginibus illustratur. Describuntur et depinguntur duo terebratulitae et strombus, in gyrorum fine denticulato orificio, et columella caua, ita, vt eandem visu penetrare possis. p. 194.

9.) SAGII *epistola ad* BVFFONVM *de alba crystallisata plumbi minera.* Versio. p. 207.

10.) I. G. MEINECKE *de defectu exemplorum naturalium, petrefactorum plerorumque.* Iam satis cognita bene enarrat. p. 221.

11.) I. G. F. MEINECKEN *consilia de instituendis insectorum collectionibus.* Suadet nimirum iunioribus p. 229.

ribus collectoribus magis attendere ad naturam et oeconomiam insectorum, quam ad papilionum colores.

Obueniunt in hac parte versiones hae:

p. 255. 12.) *Descriptio et icon Specus Stalactitis repletae ad Slains in Scotia septentrionali ex* PENNANTI *itinere in Scotiam.*

13.) *Descriptio Penguini Patagonensis:* ex *Phil. Trans.* Vol. LVIII.

14.) *De optima methodo conseruandi aues:* ex *Gentlemans. Magazin.* 1772.

15.) *Aduersaria ad historiam animalium Ost-indiae* ex PENNANTI *zoologia Indica.*

16.) *Excerptum ex* PENNANTI *generibus auium.*

Pars II. In secunda parte animaduertimus:

p. 1. 1.) F. C. GÜNTHER *de causa et origine coloris anomali nigri auium, alias diuersorum colorum.* Ponit causam in nutrimento, quod humores animales rariores et minus cohaerentes praebet, quale cannabis offert, quae ex oleosis, sulphureis et dulcibus miscetur particulis. At quemadmodum prior, ita et haec opinio omni probabilitatis specie caret, quin contrarium locum videtur occupare. Enumerat sua obseruata circa auiculas, cannabi nutritas, quae nigris pennis ornabantur.

2) A. C.

2.) A. C. KÜHNII *analecta ad historiam insecto-* p. 10.
rum. P. II. Suadet ligna vernice obducere et sic subtiliora insecta capere. Dein narrat, Aphides saepe a vespis extingui, atque erucam in capsa, asa foetida et sulphure plena, non solum vixisse, verum etiam metamorphosin subiisse. Caeterum depinguntur et describuntur nonnullae phalaenae, inter quas, quae Tab. I. f. 7. depicta est, *Ph. derasa* L. esse videtur. Denique asperguntur Hufnagelianis tabulis nonnullae obseruationes.

3.) I. A. E. GOEZE *de ape cribaria (Sphex cri-* p. 21.
baria L.) Recensitis iis, qui cribrum in hoc animali assumebant, et emendatis ROLANDERI atque confirmatis et correctis DEGEERII obseruationibus, ad ipsam huius insecti naturalem historiam transit. Habitat haec Sphex in muris veteribus, femina caret omnino lamella cribriformi; lamella cribriformis in maribus non cribri munere fungitur, quod p. 47.
et situs partis conuexae superior et lamina non perforata demonstrat. Namque haec lamina constat ex duplici membrana, quarum externa conuexa cornea punctis pellucidis et pilis ornatur, interna vero subtilior est atque vno, sed longo pilo gaudet. Pori corneae laminae habent figuram variam et magnitudinem diuersam, quemadmodum in subtiliori membrana ramificationes occurrunt. Denique narrat Cl. Auctor, pollen parti concauae immissum non transiisse et confirmat DEGEERII sententiam, has lamellas insectis datas esse ad coitus exercitium. Quibus quaedam de insectorum partibus genitalibus adiungit.

4.) F. C. GÜNTHER *de nido et ouis Loxiae cur-* p. 66.
virostrae. Profundus nidus ex ramis pini et sphagno arboreo constans, interne lichene emollitus

menſe Ianuario in alta pinu reperiebatur, atque in eodem oua ſtriis atque corona in obtuſa oui parte, quae ex nigro rubris punctis componebatur, condecorata.

p. 76. 5.) I. E. I. WALCH deſcribit duas *Aſteriae* ſpecies pertinentes ad fiſſas, vndecim et quatuordecim radiis praeditas.

p. 80. 6.) G. A. GRÜNDLER *deſcriptio duarum terebratularum,* ſ. *Anomiarum* LINN. *in quibus animalia obueniebant.* Similia ſunt animalia iis, quae PENNANTVS iam deſcripſit *), ſed icones melius pictae.

p. 87. 7.) G. F. PACIVS *de methodo, ſecundum quam aues et mammalia minora commode refarciantur.* Interna cutis ſuperficies et pedes externi inungantur ſolutione ex arſenici albi, vitrioli Cyprii et aluminis crudi vncia vna, vel interna ſuperficies conſpergatur puluere ex myrrha, aloë, pipere, abſinthio et ſale. Aues optime et facillime interficiuntur, ſi pulmones compreſſeris.

p. 90. 8.) I. F. GMELIN *de plantis ſponte inter cerealia agrorum Sueuiae creſcentibus earumque vſu.* Diuiſione harum plantarum in vniuerſum ſecundum ordines naturales facta, graminum ſpecies primum pertractat. Singulam plantam deſcribit, atque praeter iconem ſemper neceſſaria de vſu medico et oeconomico notat.

p. 126. 9.) I. E. I. WALCH *de circulis concentricis in conchyliis petrefactis.* Reperiuntur tales circuli concentrici plerumque in maris petrefactis, quibus eſt

*) In nov. act. Vpſal. Vol. I. vid. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 191.

eſt ſuperficies glabra, partim in externa ſuperficie, partim inter ipſas lamellas in lapide calcareo. Corrigit et examinat Cl. Auctor aliorum opiniones atque proponit propriam, qua contendit vermes ex inteſtinorum et molluſcorum genere commutari in tales concentricos circulos. Attamen hanc ſuam ſententiam non ab omni dubio liberam iudicat, immo eidem ipſe obiicit nonnulla, eandemque erudito orbi diiudicandam relinquit.

10.) EIVSD. *obſeruationes lithologicae.* Pars II. p. 149.
Teſtudinem petrefactam recenſet et inquirit, cur tam raro perfectae reperiantur. Petrefactum Oſtracionis in terra calcarea deſcribit, porro petrefactum animalis, quod ad monoculos pertinere videtur. Caeterum de ortu corallitarum atque de ammonitis et belemnitis regionis Altorfinae habet.

11.) I. S. SCHROETER *de ammonitis regionis Vinarienſis.* p. 169.
Reperiuntur in terra calcarea et mox in omni ſuperficie, mox modo in primo gyro tuberculis obteguntur, vel quoque glabram habent ſuperficiem. Praeterea conſtituit claſſes, atque rariora exempla deſcribit.

Verſiones:

12.) FELTONI *deſcriptio veſpae crinitae et cicadae foliatae* ex Philoſ. Tranſ. Vol. LIV.

13.) COLLINSON *de Gryllis Americae ſeptentrionalis:* ex iisdem.

14.) WATSON *de daſypo nouemcincto;* ex iisd.

15.) GINNANI *de ratione, qua quaedam conchae roſtro nutrimentum capiant:* ex EI. oper. poſthum. T. II.

16.) MAZE'AS *de terra aluminari Tolfenſi:* ex Mém. préſ.

P. III. In tertia parte obueniunt hi tractatus:

p. 1. 1.) A. C. KÜHN *Analecta ad inſectorum hiſtoriam. Pars tertia.* Deſcribuntur nonnullae phalaenae atque potiſſimum vna, quae numerum 30 in alis depictum habet, et quaedam erucae. In tomento cydoniae inueniebat in ſingulari domicilio laruam aphidiuoram haud dubie cuiusdam coccionellae. Diſputat ceteroquin de optima methodo, ſecundum quam inſecta ad alios mittamus, de maribus inſectis feminis obſcurioribus atque de inſectis hybridis.

p. 28. 2.) I. A. E. GOEZE *de vermibus, qui diſſecti rurſus creſcunt et perfecta animalia referunt.* Ampla praefatione finita, ad proprias obſeruationes progrediens narrat, ſe, *Naide elingui* MÜLL. diſſecta, vidiſſe ſubſtantiam globularem prodeuntem, in qua propagationis vim ſuſpicatur, atque adeo ſpontaneam ſeparationem. Denique, praeter plura alia experimenta, nutritionem et incrementum horum vermium explicat.

p. 55. 3.) I. G. F. MEINECKE *obſeruationes entomologicae.* Exponit primum de inſectis, quae collectionibus corporum naturalium labem inferant, inter quae inprimis *Ptinus fur, Dermeſtes lardarius, D. Pellio, Termes pulſatorium et T. fatidicum* nominantur. Coleoptera omnium optime in vini ſpiritu

ſpiritu interficiuntur ita, vt poſtea ab aliis inſectis non aggrediantur, quod tamen haud verum eſſe cognouimus. Nonnulla inſecta maſculina ex Sphingum et Papilionum familiis in collectionibus ab oleo, quod ex eorum corpore exſudat, corrumpuntur.

4.) F. C. GÜNTHERI *deſcriptio terebratulae ſtriatae ex collectione Sereniſſimi Principis de Rudolſtadt.* p. 83.

5.) I. E. I. WALCH *de terebratulis.* Bona ex variis Auctoribus compilatio. p. 87.

6.) DE HÜPSCH *deſcriptio Talpae adhuc incognitae.* Eſt *Talpa* coloris cinerei ſplendentis, ſtriis latis cinereo luteis abdominalibus. Videtur Auctori ſpecies noua. p. 98.

7.) I. F. GMELIN *de plantis, inter cerealia agrorum Sueuiae ſponte creſcentibus. Pars ſecunda.* Egregia ſuſcepti laboris continuatio. p. 103.

8.) I. C. MEINEKE *lithographica et mineralogica deſcriptio regionis Oberwiederſtedt in comitatu Mansfeldenſi.* Indicatis terrae et lapidum poſitionibus et progreſſubus, enumerat ſollicite terras, lapides, mineras et petrefacta huius regionis. p. 127.

9.) I. E. I. WALCH *de arenae origine.* Refutata ea opinione, qua aſſumitur, arenam ex magnis quarzi particulis rotatione in minores lapillos mutatis fieri atque oriri, ſuam proponit opinionem, qua contendit, arenam tanquam particulas ex terra ſiliceа compoſitas ex maris et fluuiorum aqua praecipitari, et in ipſo praecipitationis actu ex conuentu p. 156.

 plurium

plurium particularum in globulos mox minores regulares, mox maiores irregulares increſcere.

p. 178. 10.) DE HÜPSCH deſcribit nonnulla petrefacta animalium, quae in Antwerpia detexit.

p. 184. 11.) I. E. I. WALCH *de pholadibus regni lapidei.* Diuiſionibus et deſcriptionibus harum petrefactarum conſtitutis de veſtigiis illis, quae lapidibus imprimunt, de regionibus et matricibus, in quibus reperiuntur, erudite diſſerit.

p. 209. 12.) EIVSD. *obſeruationes lithologicae. Pars tertia.* Encrinites LANGII ſingularis et perfectiſſimus deſcribitur ipſique encrinitae ad claſſes reducuntur; dein vero cochlites depreſſus commemoratur.

p. 218. 13.) G. A. GRÜNDLER *de ouis lacertarum lumen ſpargentibus.* Lumen augebatur, ſimul ac motus vel frictio accedebat.

In hac parte hae verſiones et excerpta inueniuntur.

p. 222. 14.) Excerptum ex GINANNI *opere de nonnullis maris Adriatici corporibus.*

15.) HVNTER *de elephantum oſſibus in America repertis.*

16.) LAVOISIER *de gypſi ſolutione.*

17.) DEGEERIVS *de inſectis in genere.*

XVI.

IACOBI THEODORI KLEIN naturalis diſpoſitio echinodermatum. Acceſſerunt lucubratiuncula de aculeis echinorum marinorum et ſpicilegium de Belemnitis. Edita et deſcriptionibus nouisque inuentis et ſynonymis auctorum aucta a NATHANAELE GODOFREDO LESKE, Prof. Hiſt. Natur. et Oeconom. Lipſ. Cum LIV. tabulis aeneis. Lipſiae, in officina Gleditſchiana. MDCCLXXVIII. 1 Alph. 15. plag. 4.

item:

NATHANAELIS GODOFREDI LESKE additamenta ad IACOBI THEODORI KLEINII naturalem diſpoſitionem echinodermatum et lucubratiunculam de aculeis echinorum marinorum. Cum XVIII. tabulis aeneis. ibid. eod. 1 Alph. 7 plag. 4.

Duplici hoc titulo conſultum eſt iis potiſſimum, qui primam KLEINII editionem iam poſſident. Cum enim Cl. LESKE promiſiſſet KLEINII dictis recentiorum obſeruata et vberiores deſcriptiones addere: protinus vidit aut intacta eſſe reliquenda KLEINII verba, aut plane fere mutanda; quod cum iniuſtum duceret, priorem rationem elegit, atque deſcriptiones, ſynonyma et obſeruata novasque ſpecies et ipſi Kleinianae diſpoſitioni ſubiuncta, et ſeparatim additamentorum nomine propoſuit. In ipſa KLEINII diſpoſitione, margini appoſita nomina Linnaeana et terminorum KLEINII cum Linnaeanis comparationem additam reperimus. In additamentis ſuis ſpecierum verarum de-

finitionem primum respexit, ideoque synonyma ex pluribus quam centum et triginta libris collegit, ipsa specimina ex museis plurimis, itinere Ienam, Winariam et Rudolstadium, vbi inprimis Clementia Serenissimi Principis FRIDERICI CAROLI A SCHWARZBVRG RVDOLSTADT, cui etiam librum suum dicauit, adiutus fuit, instituto, describere curatius, atque ex litteris Cl. O. F. MÜLLERI et VAN PHELSVM obseruata de animali echinorum proferre operam dedit. In genere ideo quidem KLEINII dispositionem est secutus: in quibusdam tamen ab Eodem recessit, quod ex tabula synoptica, quam deinde cum Lectoribus communicabimus, facilius patebit. Multas ideo species nouas constituit, alias ad varietates retulit, characteres specificos indicauit, multaque dubia certiora reddidit, in synonymis colligendis suisque locis ea tribuendis, descriptionibus et iconibus aliorum castigandis omnem operam impendit. Icones sunt partim ipsae Kleinianae tabulae partim nouae, quas omnes etiam viuis coloribus illustrari curauit, ex quibus illae, quas vidimus, et arti et naturae conueniunt. Consilium Cl. VAN PHELSVM, Echinorum testas singulas et spinis munitas, et iis orbas colligendas esse, omnibus, quibus historia Echinorum curae cordique est et Auctor, et nos commendamus.

Praefationem sequitur catalogus librorum, quibus vsus est Noster: tum tabula synoptica. Cum tanta sit Echinorum diuersitas: optimum putat Cl. Auctor, *Echinos* tanquam ordinem, qui medius sit inter mollusca et testacea, exhibere. Itaque

Ordo:

Ordo: ECHINVS.

Genus I. *Cidaris*, ad quam pertinent *Echini regulares ano verticali*, LINN.

Spec. 1. *C. esculenta*, seu *E. esculentus*, LINN. eiusdemque quatuor varietates.

2. *C. saxatilis*. MÜLL. *Zool. Dan. prodr.* n. 2847. testa minori, vertice magis depresso, duabus in singula area tuberculorum reliquis maiorum seriebus, ambulacris angustioribus, cuius varietas *Cidaris* BASTERI *opusc. subc.* III. p. 111. Tab. XIX. 1–8.

3. *C. hemisphaerica*, KLEIN. depressa, ambitu circulari, eminentiis minoribus et crebrioribus, ore pentagono angulis obtusis. p. 90.

4. *C. angulosa* KLEIN. cinereo violacea: cum *var. minori.* p. 92.

5. *Cidarites excauatus*, nouus, Tab. XLIV. f. 3. 4. est forte LANGII *Ech. rotularis* hist. lap. fig. p. 124. t. 35.

6. *C. Diadema*, f. *E. diadema* LINN. Spinae eius sunt 2–6 digitorum, bruno nigrae, superficie annulato serrata: depicta Tab. XXXVII. f. 1. 2. L l. g. 1. g. 2. eiusque varietas Tab. XLVI. 1. testa magis depressa, leuiter circa verticem angulosa, ambulacris biporosis: quae tamen nobis parum vel nihil a priori differre, atque potius prior icon Tab. XXXVII. f. 1. ex deliciis Knorrianis mutuata, negligentior facta esse videtur. LINNAEI descriptio in *museo Lud. Vlr.* minus est bona: nec pertinet huc a LINNAEO in Syst. nat. citata KLEINII icon. Subiunctae sunt tres ex SEBAE *thes.* varietates, quas Cl. VAN PHELSVM species existimat. p. 100.

7. *C. ouarius* est LANG. hist. lap. fig. p. 124. *Echinites ouarius.*

8. *Cidarites ſubangularis* (KLEIN. Tab. III. f. C. D.) a nemine Auctorum deſcripta eſt; Noſter tamen duo accepit ſpecimina, quae iconi optime conuenirent. Synonyma KLEINII et LINNAEI falſa.

9. *C. feneſtrata* (T. IV. A. B.): ſpecimen, quod Auctor vidit, differt a KLEINII, ore paruo. Spinis munitum exemplar, Tab. XXXIX. f. 3. traditur.

10. *C. Lucunter*, ſeu *E. Lucunter* LINN. differt a congeneribus, teſtae ambitu ouali, baſi pulvinata, ore ampliore, eminentiis maioribus, quarum in magnis areis, vbi eaedem maximae, ſeries ſex, in minoribus quinque, et in ſingulis duae ſeries maxima tubercula habent.

p. 111. 11. *C. rupeſtris*, ſeu *E. ſaxatilis* LINN. ambitu teſtae ſubellyptico, ambulacrorum poris arcuatis, arcubus in baſi obliquis, propius a vertice magis erectis: eminentiis mediae magnitudinis, rarioribus. Spinae eius ſunt rigidae, brunae, apice violaceae.

12. *C calamaris*, a Cl. PALLAS Spic. Zool. faſc. X. p 31 deſcriptus; hic deſcriptio et icon T. XLV. f. 1 – 4 repetitur.

13. *C. araneiformis*. SEB. III. t. XIII. f. 6.

14. *C. ſtellata*, SEB. III. t. XIII. f. 2.

15. *C. radiata*, *ib.* t. XIV. f. 1. 2. hic T. XLIV. f. 1. depicta.

p. 117. 16. *C. violacea*, quae eſt *E. atratus* LINN. teſtae ambitu ſuborbiculari, hemiſphaerico; areis 10. tuberculis varioloſis; ambulacris ſat latis, excauatis, poris in 4 ordines longitudinales diſpoſitis: ſpinis et clauatis, et apice angulatis, et cylindricis. Tab. XLVII. 1. 2. delineata traditur. A LINNAEO citata nomina RVMPHII et SEBAE ſunt ab hac ſpecie aliena:

KLEI-

KLEINII autem verſionem Gallicam recte commemorat.

17. *Cidarites circinnatus*, T. XLV. f. 10. depictus, qui et a BREYN. *echin.* p. 55. t. 1. f. 3. 4. proponitur.

18. *Cidaris mammillata*, ſ. *E. mammillatus* LINN. Eius tamen deſcriptio in Muſ. L. V. minus conuenit.

19. *C. papillata*, ſeu *Echinus Cidaris* LINN. cuius tres varietates ſtatuit Auctor, quarum etiam icones addit. Sic etiam a Cl. DE LVC nouiſſime detectum Echiniten *), cuius ſpinae *lapides* ſic dictos *Iudaicos* exhibent, tab. XLVI. f. 2. 3. depictus eſt, demonſtraturque IMPERATI primum fuiſſe, qui lapidibus Iudaicis verum locum tribueret.

20. *C. coronalis*, KLEIN. Tab. VIII. A. B. quae deſcriptione noua, a Cl. VAN PHELSVM cum Auctore communicata, illuſtratur.

Cidaris corollaris KLEINII Noſtro videtur nucleus *Cidaris ſaxatilis:* vti et *C. aſterizans* KLEIN. petrefacta *C. rupeſtris.*

Cidarem aſſulatam KLEINII, T. VIII. f. G. neque *Brontiam fauogineum* OLEARII ſiſtere, neque omnino ad *Cidares*, ſed potius ad *Galeas* pertinere Noſter demonſtrat. Igitur exemplar veri Brontiae, quod in muſeo Celſiſſimi Principis FRIDERICI CAROLI A SCHWARZBVRG RVDOLSTADT reperitur, depictum et deſcriptum tradit: eſt illud nucleus etiam *Galeae* ſ. *Echinocorytae*, vt videtur, cellulis tetragonis et hexagonis impreſſis diſtinctum. Originem eiusdem ita explicat Auctor: in Echinite cauo interna aſſularum ſuperficies cry-ſtallis

*) *Mém. préſent.* IV. p. 467.

ſtallis ſpatoſis pyramidalibus tetraëdris obſeſſa fuit: deinde maſſa quarzea ſoluta hunc nucleum expleuit atque latera cryſtallorum obduxit; baſis autem repleta fuit maſſa minus ſoluta et lapidem corneum formauit. Teſta Echini calcarea et cryſtallis calcareis ſolutis, nucleus quarzeus cellulis impreſſis remanſit.

21. *C. Sardica.* KLEIN. T. IX. A. B.

22. *C. flammea.* T. X. A. oliuaceo viridis, ambulacris pororum paribus ternis.

23. *C. variegata.* T. X. B. C. areis mediis rubris, a latere viridibus, ambulacris viridi albeſcentibus.

24. *C. puſtuloſa,* Tab. XI. A. B. C. D.

25. *C. granulata,* quae eadem cum *E. globulo* LINNAEI videtur, T. XI. E F.

26. *Cidarites teſſellatus,* T. XI. G. minoribus tuberculis, ore minori, figura depreſſa.

27. *C. Botryoides,* T. XI. H.

28. *C. toreumatica,* T. X. D. E. ſuperficie arearum impreſſa, ſcabra, ambulacris biporoſis. Eius ſpeciei petrefactum exemplar Tab. XLIV. depingitur.

p. 157. Genus II. *Clypeus.*

29. *Cl. ſinuatus,* T. XII. ambulacris latis transverſe ſtriatis, margine punctis impreſſis.

30. *Cl. hemiſphaericus* LANG. l. c. p. 119. Echiniten Noſter poſſidet, e quo coniicit, hanc ſpeciem ad *Echinocorytas* eſſe referendam.

31. *Cl. ſlabiatus* WALCH. delic. nat. II. Tab. E. III. f. 4. *dubia ſpecies.*

32. *Cl. conoideus,* ſuperficie ſuperiore fere recta, ambitu ſubrotundo: ambulacris 10, ſtriis transuerſis vtrinque poroſis.

Gen.

Gen. III. *Echinites* Nostri, s. *Conulus* KLEIN. p. 161.

33. *E. albogalerus.* T. XIII. A. B.

34. *E. depressus*, areis 10, maioribus sutura media diuisis, non assulatis; ambulacris 10 biporosis, vertice depresso, ambitu orbiculari, ore mediocri, 10sinuato, ano magno ouato. Tab. XL. 5. 6.

35. *E. vulgaris*: pertinet huc *Globulus*, *Nodus*, et *Bulla* KLEINII.

36. *E. quaterfasciatus.* T. XLVII. 3. 4. 5.

37. *E. 6fasciatus.* T. L. 1. 2.

38. *E. Subuculus.* T. XIV. l. m. n. o.

Gen. IV. *Echinoneus*, qui a Cl. VAN PHELSVM est constitutus (*Egelschuitje*): peripheria ouata vel ouali, ambulacris 10, biporosis. p. 173.

39. *E. cyclostomus.* T. XXXVII. 4. 5. ano oblongo, ori vicino.

40. *E. minor ore semilunari.*

E. scutiformis SCILL. tab. XI. f. 1. 2. est species dubia.

Gen. V. *Echinocorys.* *Galea* et *Galeola* KLEIN. p. 175.

41. *E. scutatus*, conuexo ouatus. T. XV. A. B.

42. *E. ouatus*, s. Galea Wagrica vertice nudo KLEIN.

43. *E. pustulosus.* KLEINII icon T. XVI. A. B. nucleum tantum exhibet: Cl. Auctor Echinocoryten testa instructum describit.

44. *E. quaterradiatus* MELLII, species dubia. T. LIV. f. 1

45. *E. minor*, s. Galeola KLEIN.

Gen. VI. *Echinanthus* s. Scutum KLEIN. p. 185.

46. *E. humilis.* T. XVII–XIX.

47. *E. altus*, T. LIII. 4. Differt a priori, altitudine maiori, vertice elato, orbiculari, ambulacris latioribus, apice conuergentibus granulatis. Petrefactus tantum occurrit. An non potius varietas prioris?

48. *E. ouatus*, f. Scutum ouatum KLEIN. Tab. XX. a. b. c. d. XVIII. C. D. Species dubia *E. orbiculatus*, ex WALCH. delic. nat. II. tab. E. III. f. 3. huc transfertur.

p. 193. Gen. VII. *Echinodiscus*, seu Placenta KLEIN.

49. *E. bisperforatus*. T. XXI. A. B.

50. *E. 5perforatus*. T. XXI. C. D.

51. *E. 6perforatus*. T. L. 3. 4. Solo fere numero foraminum hae species differunt.

52. *E. emarginatus*. T. L. 5. 6. foraminibus marginem attingentibus, incisurasque formantibus, peripheria subpentagona, ambulacris petaloideis ouatis, ano ouali, ab ore remoto.

53. *E. auritus*. SEB. III. t. XV. 1. 2.

54. *E. inauritus*. Omnis superficies minimis granulis, et ambulacra poris plurimis obsidentur. Numerum granulorum maiorum 36000 superare, granulorum minorum certe quadruplum, nisi plus, adesse, ideoque totam testam 144000 granulis, totidemque spinis instructam esse ostenditur.

55. *E. 4perforatus*, foraminibus et duobus sinubus simul coniungit sinuatos cum perforatis.

56. *E. Laganum*, testa integra, non perforata, ambulacris petaloideis, subtilissime striatis, vertice prominentiori, ano circulari, margini vicino. T. XXII. a. b. c.

57. *E. subrotundus*. T. XLVII. 7. petrefactus.

58. *E. reticulatus* f. *Echinus reticulatus* LINN. T. XLV. 8. 9.

59. *E.*

59. *E. orbicularis*, margine integerrimo, ambulacris oualibus acutis, ore rotundo. Eſt *E. orbiculus var.* δ LINN. T. XLV. f. 6. 7.
60. *E. roſaceus.* Tab. XL. 4.
61. *E. 10digitatus.* T. XXII. A. B.
62. *E. 8digitatus:* teſta binis canalibus inſtructa, aſſulata, aſſulis conuexis, vertice vmbilicato, colore cinereo albicante. T. XXII. C. D.
63. *E. dentatus.* T. XXII. E. F. cum var. minori Tab. XLIX. 6. 7.

Gen. VIII. *Echinocyamus*, Cl. VAN PHELSVM, cui ſunt ambulacra decem e vertice radiis rectis biporoſis ſtellata: os et anus vicina in baſeos media parte. Huius generis Noſter cum Cl. VAN PHELSVM quatuordecim ſpecies conſtituit, earumque deſcriptiones ſubiungit; cum tamen forma et habitu multum inter ſe conueniant, trium ſpecierum tantum, quas ipſe vidit, icones addidit: nos priorum nomina, harum definitiones ſubiungamus:

64. *Echinocyamus nucleus ceraſi*, ſuperficie globoſa, circumferentia orbiculari, baſi anguſtata, medio applanata, lateribus ſulcatis, petalis puluinatis, vertice excentrico. T. XLVIII. 2 a — 2 e.
65. *E. vertice centrali.*
66. *E. eruum.*
67. *E. craniolaris*, ſuperficie anterius globoſa, poſtice ſubquinquangulari, puluinata, decliui, circumferentia ellyptica, baſi ſubanguſtata, lateribus ſulcatis, petalis puluinatis, vertice excentrico. T. XLVIII. 3 a — 3 e. eſt idem cum *Echino minuto* PALL. Spic. Zool. X. T. I. f. 24.

E. tur-

E. Turcicus, *E. vicia*, et *ouatus*, a Noſtro varietates ſpec. 68. habentur.

68. *E. Lathyrus*, ſuperficie ac baſi puluinatis, circumferentia ouali, lateribus vix ſulcatis, petalis puluinatis, vertice fere centrali. Tab. XLVIII. 1 a — 1 e.

69. *E. equinus.*

70. *E. anguloſus*, quem etiam Cl. PALLAS Spic. Zool. IX. T. I. f. 25. iam propoſuit.

71. *E. oualis*, ſuperficie ac baſi puluinatis, circumferentia obtuſe ouali; lateribus vix ſulcatis, petalis applanatis, vertice prominulo centrali. T. XXXVII. 6.

72. *E. inaequalis.*

E. cor raninum et ſpec. 14. *E. Paddehort* Cl. VAN PHELSVM Noſtro videntur varietates ſpeciei 71.

Genus IX. *Echinarachnius*, ſ. Arachnoides KLEIN.

Gen. X. *Spatangus:* quo nomine *Spatangum*, *Spatagoidem*, *Briſſum* et *Briſſoidem* KLEINII coniungit Cl. Auctor: conueniunt enim animalia, tentaculis penicillatis inſtructa, quibus animal lente mouetur: in interioribus eiusdem ſimplex craſſum inteſtinum, excrementis plenum: dentibus, quibus Echini reliqui inſtruuntur, caret, et veſci videtur vegetabilibus marinis. Kleiniana nomina generica Noſtro familias ſuppeditant.

Fam. I. *Spatangi cordati, vertice ſulcati.*

73. *S. cor anguinum*, cuius tres varietates aſſumuntur

1. *Anglicum.* T. XXIII. C. D. XXIII. C.

2. *ſul-*

2. *fulcis crifpis.* T. XLV. 12.
3. *Noruagicum.* T. XXIII. A. B. E. F.

74. *Spatangus lacunofus*, f. *E. lacunofus* LINN. praeter fynonyma, quorum pleraque falfa. T. XXIII. A. T. XXIV. a. b. T. XXVII. A.

75. *S. pufillus.* T. XXIV. c. d. e. T. XXXVIII. 5.

Fam. II. *Spatangi cordati, vertice non fulcati.*

76. *S. ftriatoradiatus.* T. XXV.

77. *S. purpureus*, tefta purpurea flauefcente, ouato cordata, ambulacris quaternis petaloideis lanceolatis, tuberculis maioribus, in ziczac pofitis; fpinis acicularibus incuruis albis. T. XLIII. 3. 4. 5. T. XLV. 5. vid. Cl. MÜLL. Zool. Dan. prodr. no. 2850. et Zool. Dan. icon. I. t. VI.

78. *S. depreffus*, petrefactus. T. LI. 1. 2.

79. *S. fubglobofus*, tefta cordato rotunda, vtrinque conuexa fubglobofa, affulata, ambulacris denis, ftriato biporofis, ano ouato. T. LIV. 2. 3.

80. *S. Ananchytis*, quem Cl. KLEINIVS minus recte Cidari fubmifit: ouato cordatus, conicus, bafi excauata, tefta affulata, areis decem, ambulacris biporofis in areis minoribus ad os vfque extenfis. Tab. LIII. 1. 2.

81. *S. bicordatus*, petrefactus. T. XLVII. 6.

82. *S. carinatus*, etiam petrefactus. T. LI. 2. 3.

Fam. III. *Briffi.* p. 246.

83. *Spatangus Briffus*, figura gibba, ouata, ambulacris quaternis, depreffis, fafcia fingulari a reliqua teftae parte feparata. Eft *E. fpatagus* LINN. f. *Spatagus flauefcens* MÜLL. Zool. Dan. prodr. 2849. Quatuor eius funt varietates.

Fam. IV. *Briſſoides.*

84. *S. Briſſoides.* Tab. XXVII. B.

85. *S. ouatus*, teſta ouata conuexa, altiore, ambulacris biporoſis, ore lato reniformi. Tab. XLIX. 12. 13.

86. *Spatangus* . . . KLEIN. §. 108. β. T. XXIV. f. g.

87. *Spatangites* . . . KLEIN. §. 103. T. XXIV. h. i. Has duas ſpecies Cl. Auctor non vidit.

88. *S. oualis* *). T. XLI. f. 5., cuius ambulacra ex duobus verticibus oriuntur, quod etiam in ſpecie 83. et 84. obtinet.

His ſubiungit Cl. LESKE petrefacta quaedam *Echini*, quibus certum locum tribuere non audet, quae tamen medium forte genus conſtituant inter Echinanthum et Spatangum. Cum illo enim ſitu et ſtructura oris, cum hoc ani ſitu conueniunt: ſunt ea dicta

89. *Echinites pyriformis.* Tab. LI. 5. 6. et Tab. XLIV. 7.

90. *E. lapis Cancri.* T. XLIX. 10. 11.

91. *E. patellaris.* T. LIII. 5. 6. 7. teſta maxime depreſſa, ambulacris ſtellae formam imitantibus.

Spec. 46, quam ſupra omiſimus, eſt noua, petrefacta, inter *Echinocorytas* et *Briſſos* media, Tab. XLIV. fig. 5 depicta.

Ex quibus quidem ordo et ſpecierum numerus ſatis patet. Praemiſit Noſter autem harum ſpecierum deſcriptioni diſquiſitionem generici characteris, atque Auctorum definitiones, et diuiſiones horum animalium recenſet. Sic BREYNII, DAVILAE, VAN PHELSVM et O. F. MÜLLERI diſpoſitiones indicat. Addidit etiam ad *lucubratiunculam*

*) vid. Act. Helv. Vol. IV. p. 275. comm. noſtr. Vol. XI. p. 313.

lam de aculeis echinorum ſynonyma Auctorum, eorumque de partibus Echini deſcriptiones, vti etiam notabiliores aculeorum, a KLEINIO praetermiſſorum, formas, iconibus quoque illuſtratas. E quibus omnibus, quoniam ad perfectiorem huius libri cognitionem ipſum legiſſe opus eſt, ea tantum breuiter repetamus, quae de animali *Echini* ex PLANCO et aliis proponit: animal conſtare videtur canali cylindrico, cui tres ventriculi dati ſunt; circa anum quinque ſunt foramina ad oua excludenda deſtinata: inter inteſtina loca vacua, aqua marina repleta reperiuntur: haec ſtructura icone Tab. LIV. f. 4. illuſtratur. *Echini* cruſtaceis veſcuntur: *Spatangus* autem fucis et muco. Cl. O. F. MÜLLERVS haec animalia hermaphrodita putat: in fine enim ouariorum materiam albeſcentem, cremori ſimilem, effluentem inuenit, quae forte eſt loco ſpermatis virilis. p. 260.

Etſi REAVMVRIVS propoſuit, Echinos ſpinis, tanquam pedibus, ingredi: diligentibus tamen IANI PLANCI obſeruationibus, et teſtimoniis MÜLLERI et VAN PHELSVM ſatis probatum eſt, *Echinos* et *Spatangos* ſolis tentaculis ingredi, ſpinis autem corpus in hanc vel illam partem dirigere.

De ſtructura teſtae haec ſubiungit Noſter. Omnes huius ordinis ſpecies teſtam offerunt in decem areas, pauciſſimis forte exceptis, diuiſam, quae ambulacris totidem a ſe inuicem, vel integrae, vel dimidia ex parte ſeparantur. Hae areae ſemper ſutura longitudinali ſerrata, plus minusque euidenti, ſemper autem praeſente, in duas partes diuiduntur, atque iterum ſuturis rectis vel arcuatis in aſſulas variae figurae et magnitudinis, vel pentagonas, vel hexagonas, vel heptagonas, vel tetragonas trapezias, partiuntur.

XVII.

Noua phyſico medica.

Pariſina Societas Regia medica quaeſtionem propoſuit: *Quaenam ſit optima methodus hydrophobiam ſanandi?* Cuius reſolutio ante I. Nouembris 1779. ad Cl. VICQ D'AZYR, qui Societati a ſecretis eſt, transmittatur. Praemium erunt ſexcentae librae.

Berolinenſis Societas Phyſica, cuius inſtituti alibi *) mentionem fecimus, die 7 Ianuarii 1777. quaeſtionem propoſuit: *Quid in vniuerſum illud epidemicum ſit in proprie ſic dictis epidemiis* atque exmiſſis elaborationibus illi praemium viginti numorum aureorum Hollandicorum adiudicauit, quae dicto hoc: *morborum quoque te cauſſas et ſigna docebo:* inſcripta et latino ſermone elaborata erat. Cuius auctor fuit Cl. PETRVS CAMPERVS, qui autem id ipſum recuſauit praemium, et Societati iterum tradidit, vt denuo diſtribuatur. Quapropter Societas has iam cum viris eruditis communicauit quaeſtiones: *Quamdiu materia contagioſa luis bouinae maneat maligna atque periculoſa? Quamdiu lues iſta in corpore latitare ſoleat? Quaenam remedia praeſeruatiua eo tempore, quo infectum quidem eſt animal, nondum tamen aegrotare incepit, commode propinari poſſint?* Tractatus ſuper iſta re ante feſtum Ioannis 1781. ad Cl. OTTO, a ſecretis Societatis, Germanice, Gallice vel Latine ſcripti, ſolutis vectigalibus, ſunt mittendi.

Cll. Viri DVMANGIN et BACCHER operis periodici *Journal de medécine cet.* **), cui praefuit b. ROVX, in poſterum curam gerunt.

Inter

*) v. comm. noſtr. Vol. XX. p. 142.
**) v. ib. p. 395.

Inter sodales externos societatis Regiae scientiarum *Gottingensis* sunt recepti Cll. CLAS ALTSTRÖMER, THORBERN BERGMANN, PETRVS IONAS BERGIVS *).

Experientissimi Viri, CAROLVS PETRVS THVNBERG botanices demonstrator, I. M. REFLELIVS, primarius, et D. LEWEN secundus Regii Collegii Medici Syndicus, sunt denominati et constituti *Vpsaliae*.

Ibidem Cl. AND. IAH. RETZIVS, Professor cum munere historiam naturalem publice docendi est factus.

Cl. IOANNES HARTMANN, Professor medicinae Aboensis inter membra Ordinis Regii Wasani est receptus.

Cll. Viris BLVMENBACHIO et GMELINO *Gottingae* professiones medicinae ordinariae sunt demandatae.

Cl. PLOVCQVET professio medicinae *Tubingae* est tradita.

Cl. I. F. WEISSERBORN *Erfordiae* medicinae et artis obstetriciae professor est designatus.

Cll. CHRISTIANVS EHRHARD KAPP, FRIDERICVS ANDREAS GALLISCH et CHRISTIANVS FRIDERICVS LVDWIG inter sodales societatis oeconomicae *Lipsiensis* sunt recepti.

*) v. comm. nostr. secund. decad. indic. tripl.

Experientiſſimus CHRISTOPHORVS FRIDERICVS WEBER in arte veterinaria clarus annorum 38 aetate die 2 Nouembris 1778 *Dresdae* vitam cum morte commutauit.

Cl. IOANNES ERNESTVS IMMANVEL WALCH, eloquentiae et poëſeos ordinarius profeſſor, facultatis philoſophicae ſenior et variarum Academiarum et Societatum Socius cet. hiſtoriae naturalis amicus indefeſſus,*), malo hypochondriaco per aliquot annos praegreſſo, febre inflammatoria et ſpaſticis colicis inſultibus ſuccubuit *Ienae* die 1 Decembris 1778 annorum aetate 53, 3 menſium et 1 diei.

Cl. FRIDERICVS IOSEPHVS GVILIELMVS SCHROEDER **), Medicinae Doctor et Profeſſor Marburgenſis 45 aetatis anno obiit.

IOSEPHVS II. Imperator Auſtriae Auguſtiſſimus ſat inſignem librorum ab ALBERTO DE HALLER relictorum collectionem pro decem millium thalerorum ſumma coëmit eosque Mediolanum transmiſit. Clementiſſime vero permiſit Experientiſſimo TRIBOLET, cui bibliothecae practicae atque phyſiologicae perficiendae ac finiendae ſcura erat tradita, eos libros, qui ad haec opera redintegranda requiruntur, reſeruare.

*) v. comm. noſtr. Vol. XIX. p. 161. et 365. v. ſupra p. 700. v. Vol. XXIII. p. 45. vbi diarii: *naturae indagator*, quod edidit, ſumma eſt tradita.

**) v. comm. noſtr. Vol. XII. p. 368. Vol. XIII. p. 289. Vol. XX. p. 112.

XVIII.

Continuatio indicis physico medicorum scriptorum, quae anno 1774 prodierunt.

Bemerkungen auf einer Reise nach der Levante. Aus dem Französischen übersetzt und mit einigen erläuternden Anmerkungen begleitet von CHRIST. WILH. DOHM. *Leipzig.* 8. (Auctor huius itinerarii dicitur Liber Baro DE RIEDESEL, qui scripsit: *remarques d' un voyageur moderne au Levant.* à Amsterdam 1773. 8. min. Translatoris annotationes cernuntur in additamentis, emendationibus, illustrationibus et comparationibus recentiorum relationum cum veteribus. Inter ea, quae potissimum ad nos spectant, sunt quaedam coniecturae de peste, quae Nostro potius haereditaria, quam contagiosa videtur. Immedicabile eam nominare malum, quoniam non mederi potest, et contagiosum, quoniam fuga se liberant homines, valde noxium iudicat Noster. Quod si enim pestis ita contagiosa esset, vti dicitur, Turcae, adeo circa eius contagium reprimendum negligentes, omnes mortui essent.)

L'inoculation. Ode par Mr. DORAT. à Paris. 8.

Mémoire pour préserver les bêtes à cornes de la maladie Epizootique, qui régne dans la généralité de Soissons. Par Mr. DVFOL, Médecin, Pensionnaire du Roi et de la ville de Soissons etc. à Soissons et à Paris. 8.

Histoire de la chirurgie depuis son origine jusqu'à nos iours. Par Mr. DVIARDIN. Tom. I. à Paris. 4.

IO. DVCK V. DICK.

Traité de la main morte. Par DVNOD, à Paris. 4.

Mémoire ſur les moyens de reconnoitre les contrecoups dans les corps humain et d'en prévenir les ſuites. Seconde edition. Par Mr. DVVERGE. à Tours et à Paris. 8.

I. L. EBEL *Abhandlung vom deutſchen Indig.*

Kurze Unterweiſung in den Anfangsgründen der Naturlehre von IO. IACOB EBERT. *Leipzig.* 8. (Liber ob perſpicuitatem breuitatemque fini ſuo accommodatiſſimus.)

I. G. EISEN *vom glücklichen Fortgang, den das Einäugeln der Kinderpocken in Liefland gehabt habe. Riga.* 8.

De la connoiſſance et du traitement des maladies principalement des aiguës; Ouvrage fondé ſur l' obſervation traduit du latin de Mr. ELLER. Par Mr. I. AGATHANGE LE ROY. à Paris. 12. (*Latine ſcriptum librum* v. comm. noſtr. Vol. XII. p. 431.)

WILHELM ELLIS *Landwirthſchaft. Aus dem Engliſchen überſetzt. Leipzig.* 2 *Theile.* 8.

An hiſtorical account of Coffee with an engraving and botanical deſcription of the tree. To which are added ſundry papers relative to its cultur and use as also an article of diet and of commerce. By IOHN ELLIS. Lond. 4. c. f. (Germanica huius libri verſio vna cum Cl. LETTSON ſcripto de Thea hoc ipſo anno in variis aucta et emendata prodiit.)

C. C. ENGEL diſſ. inaug. de explicandis generalioribus veſicantium effectibus eorumque ſpeciali in inflammationibus vſu. Halae. 4.

IO. CHRIST. POLYCARPVS ERXLEBEN *phyſikaliſche Bibliothek. Göttingen.* 8. Auctor huius libri eſt nunc defunctus, qui, ex veri ſtudio et feruore erga phyſicam, omni perſonarum auctoritate poſthabita, iudicia de libris phyſicis et excerpta

cerpta breuia notatu dignarum rerum, adiunctis etiam nouis litterariis, edere coepit. Atque laudandum est omnino hoc institutum, in quo tamen saepe vberiorem epitomen ex libris pretiosis et diariis eruditis desideres. Dolendum est morte Auctoris interruptam esse sequentium partium seriem: atque optandum, vt vir doctus cum eadem studii assiduitate huius libri continuationem suscipiat.

C. E. ESCHENBACH M. D. progr. punctum medico legale ad infanticidium spectans. Rostock. 4.

IO. FRID. ESPER *von Zoolithen.* vid. comm. nostr. Vol. XXI. p. 325. (Hic liber quoque in Francogallicam linguam est translatus a Cl. I. FRID. ISENFLAM et Norimbergae anno 1774 prodiit in folio cum 74 iconibus pictis.)

P. C. FABRICII methodus cadauera humana rite secandi edit. secund. auct. Hal. et Helmst. 8.

Observations and experiments on the poison of coper. By WILLIAM FALCONER. Lond. 8.

A treatise on the venereal disease in three parts illustrated with copper plates II. Edit. By N. D. FALK. Lond. 8. (*Primo traditur anatomica et physiologica descriptio partium genitalium in vtroque sexu; deinde in caussas variorum graduum venerei morbi inquiritur; denique vera et rationalis medendi ratio suppeditatur.*)

A description of Patagonia, and the adjoining Parts of Southamerica: containing an account of the soil, produce, animals; vales, mountains, rivers, lakes, etc. of those countries; the religion, gouvernment, policy, customs, dress, arms, and language of the indian inhabitants; and some particulars relating to Falkland's Islands. By THOMAS FALKNER, who resided near

forty years in thoſe parts. Illuſtrated with a new map of the Southern parts of America, engraved by Mr. Kitchin, Hydrograph to his Majeſty. 4. (*Noſtra refert animalis deſcriptio, quod amphibium dicitur, et inhabitat fluuii Parauanae littus. Auctor dicit hoc nunquam ab Europaeis deſcriptum eſſe, Indis dicitur* Yaguaru; *magnitudine aſini, lutrae figura, breuibus et craſſis pedibus: Hiſpani id dicunt acuto naſo, inſtar lupi, erectis auribus: an Tapir* BVFF.? *Aliud animal ex ruminantibus, cornubus deſtitutum,* anta *dictum. Noua ſpecies* ſambuci.)

SAMVEL FARR aphoriſmi de maraſmo. Altenburg. 8. (*Iam mentionem fecimus huius ſecundae editionis, dum primam indicaremus* v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 547.)

ANTON. FEDERICI, Presbyt. Auxenanae Dioeceſ. elucubratio optico phyſica de cauſa mechanica praecipuarum luminis proprietatum. Romae. 8.

B. I. B. FELS diſſ. inaug. de glandulis conglobatis.

IO. IAC. FERBERS *Beyträge zu der Mineralgeſchichte von Böhmen. Berlin. 8. m. K.*

EIVSD. *Beſchreibung des Queckſilberbergwercks zu Idria.* v. ſupra p. 156.

WILLIAMS FORDYCE's *Unterſuchung der Urſachen, Zufälle und Heilung der faulen etc. Fieber.* vid. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 596.

RVDOLPH FORSTEN diſſ. quaeſtiones ſelectas phyſiologicas exhibens. L. B. 4.

Viaggio in Dalmazia dell' Abate ALBERTO FORTIS Vol. I. et II. In Venezia. 4. c. f.

Cours d'hippiatrique, ou traité complet de la médecine des chevaux par Mr. DE LA FOSSE. à Paris. fol. mai. c. f. (Non ſuperuacaneum arbitramur huius profecto elegantis et pretioſi operis, quod cum magna admiratione vidimus,

ſummam

ſummam ſaltem breuiter indicare. Tractatur nempe in eo anatomia equi accuratiſſime et pariter pathologia. Cl. DE LA FOSSE a patre in arte veterinaria admodum clarus ita educatus eſt, vt a puero huic rei ſeruiret bene ad eandem praeparatus. In oſteologia multa habet de dentibus eorumque mutationibus ſecundum aetatis diuerſitatem. Myologia, quae nobis potiſſimum placuit, admodum curioſe hic eſt tractata, et ſic quoque chondrologia, ſyndesmologia, angiologia, neurologia, ſplanchnologia cet. reperiuntur. Ex pathologicis notamus aſcarides vermiculares, qui in vna extremitate tria habere capita ſeu eminentias dicuntur, inter quae os reperitur, porro aegagropilas, quae ex pilis, membranis, aliisque ſunt conflatae, faſciolas hepaticas in ductu choledocho cet. Icones ſunt procul dubio elegantiſſimae et optimae.

Les enfans élevés dans l'ordre de la nature, ou abrégé de l'hiſtoire naturelle des enfans du premier age à l'uſage des peres et meres de famille. Par. Mr. DE FOVRCROY. à Paris. 12.

Recherches pratiques ſur les maladies vénériennes. P. I. I. GARDANE. (*Noua editio. Primam v. comm. noſtr. dec. II. ſuppl. III. p. 519.*)

EIVSDEM avis au peuple ſur les asphyxies ou morts apparentes et ſubites, contenant les moyens de les prévenir et d'y remedier, avec la deſcription d'une nouvelle boete fumigatoire portative. à Paris. 12.

EIVSD. le ſecret de SVTTONS v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 135.

H. D. GAVBII inſtitutiones pathologiae. L. B. 8.

An examination of Mr. HENRY's ſtricture on GLASS's magneſia. By THOMAS GLASS M. D. Lond. 8.

S. G. GMELIN *Reiſe durch Rußland 2ter und 3ter Theil* v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 303.

An hiſtory of the earth and animated nature. By OLIVER GOLDSMITH. Lond. 8. (*Liber compilatus, praeter hypotheſes nihil noui continet.*)

Della medecina traumatica per MICHEL ANGE GRIMA, Dottore di Medicina. Piſ. 4.

C. G. GRVNER analecta ad antiquitates medicas v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 336.

EIVSDEM morborum antiquitates collegit ex optimis quibusque autoribus recenſuit et ſuo quemvis morbum loco collocandum curauit. Vratislav. 8.

EIVSDEM variolarum antiquitates ab Arabibus ſolis repetendae. Ien. 8.

EIVSDEM diſſ. de cauſis impotentiae in ſexu potiori ex doctrina HIPPOCRATIS veterumque medicorum. ib. 4.

EIVSDEM progr. de daemoniacis a CHRISTO ſoſpitatore percuratis. ib. 4.

IO. GOTTLOB HAASE diſſ. inaug. de vnguine articulari eiusque vitiis Reſp. *Io. Aug. Caemmerer.* Lipſ. 4.

A. DE HAEN rationes medendi continuatae. Tom. II. v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 615.

ALB. DE HALLER bibliotheca chirurgica Tom I. II. Bern. et Baſil. 4. v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 503.

EIVSDEM bibliotheca anatomica Tom. I. Tiguri 4.

A. A. HAMBERGERS *allgemeine Experimental-Naturlehre auf eigene Erfahrung und Vernunftſchlüſſe gegründet. 1ter Theil.* 8. *m. K.*

P. I. HARTMANN diſſ de IOANNIS LANGII medici olim celeberrimi ſtudiis botanicis. Francof. ad Viadr. 4.

An account of the late Dr. GOLDSCHMITH's Illneſſ; so far as relates to the exhibition of Dr.

IAME'S

IAME'S powders: together with remarks on the ufe and abufe of powerful medicines in the beginning of acute difeafes. By WILLIAM HAWER. 4. Lond.

HAWKESWORTH'S *Nachricht von Reifen etc. aus dem Englifchen von* IOHANN FRIEDRICH SCHILLER. *Berlin.* 4 mai. (v. comm. noftr. Vol. XX. p. 463.)

P. IOSEPH HERBERT diff. de aquae aliorumque fluidorum elafticitate. Vienn. 8.

MARCI HERZ diff. de varia naturae energia in morbis acutis et chronicis. Hal. 4.

HEVRLIN de aqua (v. comm. noftr. Vol. XXI. p. 162).

IO. VAN HEVSDE diff. inaug. de diureticorum vfu et abufu. L. B. 4.

WILLIAM HEWSON'S experimental Inquirees Part. I. et II. Lond. 8. 2 Edit. (*Quas inquifitiones proxime recenfebimus.*)

CHRIST. GOTTLOB HEYNE elogium RVDOLPHI AVGVSTINI VOGEL. Gotting. 4.

Horti Malabarici Pars Ima. Auctore IO. HILL. (v. comm. noftr. Vol. XX. p. 152.)

G. C. HINDERER de geranio Robertiano. Giefae. 4.

L. E. HIRSCHEL *Gedanken die Heilungsart der fallenden Sucht betreffend. Nebft einem Anhang von einigen gegen die Würmer dienlichen Mitteln. Mietau.* 8. *3te Auflage.*

Rational recreations in which the principles of numbers and natural philofophy are clearly and copiously elucidated by a feries of eafy entertaining interefting experiments; among which are all thofe commonly performed with the cards. By W. HOOPER. Lond. 8. c. f.

IO. CHRIST. HVHN diff. obf. nonnullas medico chirurgicas in India Orientali collectas fiftens. Erlang. 4.

GVIL.

GVIL. HVNTER anatomia vteri humani grauidi tabulis illustrata. Lond. fol. mai.

Voyages metallurgiques ou recherches et observations sur les mines et forges de fer, la fabrication de l' acier, celle du fer blanc, et plusieurs mines de charbon de terre, faites depuis l'année 1757. iusques et compris 1769. en Allemagne, Suide, Norwege, Angleterre et Ecosse. Suivies d'un Mémoire sur la circulation de l'air dans les mines et d' une notice de la Iurisprudence des mines de charbon, dans le pays de Liege, la Province de Limbourg et le Comté de Namur. Avec figures par feu Mr. IARS. Publiés par M. G. IARS a Lyon. 4.

IAC. FRID. ISENFLAMM diss. inaug. de musculorum pathologia Resp. *Io. Iacob. Weiss.* Erlang. 4.

EIVSD. *Versuch einiger practischen Anmerkungen über die Nerven zur Erläuterung verschiedener Krankheiten derselben, vornemlich hypochondrisch und hysterischer Zufälle.* ib. 8.

A treatise on childbed fevers, and on the methods of preventing them, to which are prefixed two dissertations, the one on the brain and nerves etc. the other on the sympathy of the nerves and of differents kinds of irritability. By THOMAS KIRKLAND M. D. Lond. 8.

IO. RVDOLPH KLINKE diss. inaug. de diplopia. Gotting. 4.

F. W. KNAVBLER examen fontis mineralis soterii Roisdorfiensis prope Bonnam. Duisburg. 4.

ANTON. KOEHLER diss. de partu fetus mortui aeque facili, ac viui. Erford. 4.

IO. DIETR. ARNOLD KREVEL de asthmate. Hal. 4.

IO. GOTTLOB KRÜGERS *Naturlehre 4ter Theil. Halle.* 8.

IO.

10. GEORGE KRÜNITZ *das Wesentlichste der Bienengeschichte und Bienenzucht für den Naturliebhaber, Landmann und Gelehrten. Berlin.* 8. *m. K.* (Tractatus hic etiam magno operi *Oeconomische Encyklopedie* EIVSD. insertus, et in vsum eorum, qui illo carent, separatim editus est.)

* * KVESTER diss. de rubefacientium et vesicantium vsu in variolis. Erford. 4.

A chemico medical dissertation on Mercury etc. with observations on the vse and abuse thereof in venereal disorders etc. By I. L. L. ***. M. D. Lond. 8. (*Annititur Auctor noua praeparata mercurii inuenire, validiora notis nec saliuationem creantia. Fausta Eius conamina dicuntur, impeditus tamen est, quo minus iam inuenta sua detegeret. Sed quaedam tantum proponit cogitata, vt alii inuitentur ad ipsam inquisitionem.*)

Ephemerides des mouvemens celestes pour le meridien de Paris. Tom. VII. contenant les dix années de 1775 — 1784. revues et publiées par Mr. DE LA LANDE. à Paris. 4.

EIVSD. connoissance de temps pour l'année commune 1775. Publiée par l'ordre de l'Academie Royale des Sciences. ib. 8.

I. H. LANGE miscellae veritates de medicis cet. v. comm. nostr. Vol. XX. p. 133.

EIVSD. *der Arzt für alle Menschen, ein medicinisches Handbuch.* ib. 8.

CLAVD. HILAR. LAVRENT diss. inaug. de vsu et abusu instrumentorum in arte obstetricia. Argentor. 4.

Opuscules physiques et chymiques Tom. I. et II. par Mr. LAVOISIER. à Paris. 8 mai.

* * LEGER diss. mutatis moribus Parisinorum mutataque medicinae theoria rarior venaesectio. Resp. *I. M. de Frasne.* Paris. 4.

L. F.

L. F. B. LENTIN *Beobachtungen einiger Krankheiten. Göttingen.* 8.

IOH. LEPECHINS *Tagebuch der Reiſe durch verſchiedene Provinzen des Ruſſiſchen Reichs in den Jahren* 1768 *und* 1769. *Aus dem Ruſſiſchen überſetzt von* M. CHRIST. HEINR. HASE, *Paſtor zu Stadt Sulze.* 1 *Theil.* (Hoc itinerarium per varias Regni Ruſſici partes collectum eodem anno Petropoli cum tabulis aeneis Ruſſica lingua prodiit et locuples eſt optimis obſeruationibus rerum naturam ſpectantibus, quarum nos potiores alio tempore referemus.)

NATHANAEL GODOFR. LESKE ichthyologia vid. comm. noſtr. Vol. XX. p. 347.

Medical memoirs of the general diſpenſary for part of years 1773 and 1774. By ION COAKLEY LETTSON. Lond. 8.

HENR. PALMAT. LEVELING diſſ. de cranii militis quondam venerei poſtea epileptici tandem apoplexia defuncti. Ingolſtad. 4. c. fig.

PAVL CHRIST. LINKE diſſ. de hellebori nigri atque praeſertim viridis vſu medico. Hal. 4.

IDEM de noxis ex potu. Lipſ. 4.

An eſſay on the moſt effectual means of preſerving the health of ſeamen in the Royal navy cet. By LIND. (*v. comm. noſtr. Vol. hoc p.* 340.)

B. VAN LINDEN diſſ. inaug. de immodica mentis exercitatione. L. B. 4.

I. S. LINDINGER de Ebraeorum veterum arte medica, de daemone et daemoniacis. Serveſt et Vitebergae. 8.

CAROLI A LINNÉ genera morborum cet. (*vid. comm. noſtr. Vol. XXI. p.* 341.)

EIVSD. ſyſtema vegetabilium per MVRRAY. (*vid. ib. Vol. XX. p.* 620.)

EIVSD. diſſ. de planta cimicifuga Reſp. *Io. Harnberg.* Vpſal. 4. c. f.

CAROLI A LINNE' diſſ. de eſca auium domeſticarum Reſp. *Pet. Holmberger.* Vpſal. 4.

EIVSD. diſſ. de maro. Reſp. *G. Dahlgren.* ib. 4.

EIVSD. diſſ. de viola ipecacuanha Reſp. *Daniel Wickmann.* ib. 4.

Traité ſur les virus chancereux, où l'on deueloppe les cauſes, qui concourrent a determiner ſa nature, ſes effets dans ſes differens degrés et la maniere de le prevenir et de le combattre, avec un traitement particulier ſur les tumeurs ſquirrheuſes chancreuſes de tous les viſceres internes, mais ſur tout des tubercules de poumon, Par Mr. DVPRE de L'ISLE. à Paris. 12. Voll. 2.

IO. FRID. LOBSTEIN diſſ. de liene (*v. comm. noſtr. Vol. hoc* p. 37.)

EIVSD. diſſ. de calculis veſicae vrinariae cyſticis Reſp. *Io. Godofr. Phaehl.* Argentor. 4.

I. S. LOEVEN diſſ. de homine quatenus eſt machina. Duisburg. 4.

The electrical Philoſopher containing a new ſyſtem of phyſics founded upon the principle of an uniuerſal plenum of elementary fire etc. To which is ſubjoined a Poſtſcript. By R. LOVETT. Lond. 8.

I. C. LÜDECKS *Verſuch einer Naturgeſchichte der alten Mark. Berlin.* 8.

EIVSD. *Altmarkiſches Magazin.* ib. 8. (Laudatur hic liber propter res ad rem domeſticam et cognitionem naturae vtiliſſimas.)

CHRISTIAN GOTTLIEB LVDWIG inſtitutiones medicinae forenſis. Ed. IIda curante D. ERNESTO GOTTLOB BOSE. Lipſ. 8.

CHRIST. LVDWIG diſſ. inaug. de hydrope cerebri puerorum. ib. 4.

LYSONS *practiſche Abhandlungen.* (v. comm. noſtr. Vol. XX. p. 723 ſeqq.)

D. MACBRIDE introductio methodica in theoriam et praxin medicam ex Anglica lingua in latinam conuertit I. F. CLOSSINA. Trai. ad Rhen. 8. Voll. II. (*v. comm. noſtr. Vol. XX. p. 430.*)

Recueil des diſſertations phyſico chymiques, preſentées a differentes Academies. Par Mr. DE MACHY. à Paris. 8.

FRID. HEINR. WILH. MARTINI *allgemeine Geſchichte der Natur, mit vielen Kupfern. 1ter Theil. bis Alaun. Berlin und Stettin.* 8.

I. MARX obſ. med. P. I. (*v. ſupra p. 122.*)

IO. FRID. MAYERS *vierte Fortſetzung der Beyträge und Abhandlungen zur Aufnahme der Land- und Hauswirthſchaft nach Grundſätzen der Naturlehre und der Erfahrung entworfen. Frankf. am Mayn.* 8. (Nonnulla bona et vtilia verborum inutilium et opinionum naturae ſaepe repugnantium farragine abſcondita.)

IO. CHRIST. FRID. IMMAN. MAYER diſſ. de affectibus grauidarum. Hal. 4.

CARL GOTTLOB MEIER diſſ. de carice arenaria ſ. ſaſſaparilla Germanica. Breſl. 4.

Obſeruationum electrico medicarum in collegio electrico, quod condidit ADAM FRIDERICVS Princeps prima ſemicenturia theorematum de venaeſectione et purgantibus, quam Praeſ. HENR. MEINOLPH propugnandam ſuſcepit IO. MATTHAEVS ERNST. Herbipoli. 8.

C. I. MELLIN *Auszüge aus den beſten mediciniſchen Probeſchriften der vorigen Jahrhunderte. Altenburg.* 8. 2 *Theile.*

I. D. METZGER aduerſaria medico practica, vid. ſupra p. 455.

Traité de médécine theorique et pratique extrait des ouvrages de Mr. DE BORDEV avec des remarques cet. Par Mr. DE MINVIELLE. à Paris. 12.

* * MITTERBACHERS *kurzgefaßte Naturgeschichte der Erdkugel zum Behuf der Vorlesungen. Wien.* 8. (Compendium diligenter ſcriptum.)

F. W. DE MONCHY diſſ. inaug. de medico optimo naturae et obſeruatore et imitatore. L. B. 4.

G. H. MOERY diſſ. inaug. de actione mercurii in corpus humanum ſalubri et noxia. Duisburg. 4.

IO. GOTTFR. MORGENBESSER *Abhandlung von der Nothwendigkeit des Zufühlens. Breslau.* 4.

OTH. FRID. MÜLLER vermium cet. hiſtoria (*vid. comm. noſtr. Vol. XXI. p.* 18.)

PHIL. LVDW. STAT. MÜLLER *vollſtändiges Naturſyſtem des* LINNAEI. (v. ib. Vol. XX. p. 28.)

Pennantiſche Zoologie von P. MVRR *überſetzt. Augsburg.* 8. (v. ib. Vol. XIX. p. 334.)

IO. ANDR. MVRRAY *medieiniſch practiſche Bibliothek. Erſter Band. Göttingen.* 8.

N. I. DE NECKER phyſiologia muſcorum per examen analyticum de corporibus variis naturalibus inter ſe collatis continuitatem proximamue animalis cum vegetabili concatenationem indicantibus. Manhem. 8. c. fig. (*Nouis, at plerisque fictis opinionibus ornatus liber. Quaedam de hac re v. comm. noſtr. IIIiae decad. Suppl. I. p.* 3 *ſqq.*)

G. NIEROP de contagio varioloſo (*v. ib. Vol. XX. p.* 304.)

I. E. NEVBAVER Progr. de triplici nympharum ordine. Ien. 4. c. f.

GEORG. GOTTL. OFFTERDINGER *Anleitung für das Landvolk in Abſicht auf ſeine Geſundheit oder Fortſetzung der Heilungsart derjenigen hitzigen und geheim gehaltenen Krankheiten, welche von Herrn* TISSOT *nicht ausgeführet worden. Zürich.* 8.

R. C. F. OPITZ *Geſchichte ſeiner im Vaterlande, dem Fürſtenthum Minden angefangenen und mit dem glücklichſten Erfolge eingeführten Einpfropfung der Kinderblattern. Minden.* 8.

PALLAS *Reiſe durchs Ruſſiſche Reich* (vid. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 288. et 562.)

EIVSD. *Naturgeſchichte merkwürdiger Thiere etc. 4te Sammlung. Berlin und Stralſund.* 4. (v. ib. Vol. XV. p. 491.)

HENR. FELIX PAVLIZKY diſſ. de ſulphuris antimonii aurati extractione reſpectu terrae foliatae tartari inde oriunda optima. Hal. 4.

Traité des maladies chirurgicales cet. Par PETIT. (*v. comm. noſtr. Vol. XXI. p.* 486.)

I. C. PETRI diſſ. med. chir. ſiſtens tentamina quaedam circa generationem puris. Argentorat. 4.

Diſſertation Academique ſur le cancer, couronnée de l'Academie des ſciences et belles lettres de Lyon. Par Mr. PEYRILHE, Doct. en Médécine à Paris. 4. (*Latino ſermone a Cl. Auctore hic liber cum viris eruditis eſt communicatus, cuius ſummam non multum ante tradidimus.* vid. p. 689.)

I. G. PFVHLER diſſ. de calculis veſicae vrinariae cyſticis. Argentor. 4.

IO. GOTTFR. PIETSCHENS *Geſchichte practiſcher Fälle von Gicht und Podagra. Halle.* 4.

IOS. IAC. PLENK *Lehrſätze der practiſchen Wundarzneywiſſenſchaft zum Gebrauch ſeiner Zuhörer. Erſter Theil. Wien.* 8.

F. I. POCK diſſ. de aquis medicatis purgantibus. Viennae. 8.

IO. CHPH. POHLE progr. de fomite varioloſo. Lipſ. 4.

H. D. PONTY diſſ. inaug. de morbis ex perſpiratione ſuppreſſa oriundis. L. B. 4.

PRISTLEY on different kinds of air (*v. comm. noſtr. Vol. XXI. p.* 123 *ſeqq.*)

QVARIN methodus medendarum febrium (*v. ib. Vol. XIX. p.* 96.)

WILH. VAN REES de ſudoriferorum moderamine. Trai. ad Rhen. 4.

ERN. SAMVEL REINIGER diss. inaug. de prole parentum culpas luente. Lips. 4.

CHRIST. FRID. REVSS compendium botanices (*v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 672.*)

AVG. GOTTL. RICHTERS *chirurgische Bibliothek 2ten Bandes 4tes Stück. Göttingen.* 8.

C. H. A ROG diss. inaug. de scoliosi. L. B. 4.

EBERH. ROSENBLAD diss. med. de tympanite intestinali. Resp. *Laur. Chr. Tingstadius.* Londin. Goth. 4.

VON ROSENSTEIN *von Kinderkrankheiten* v. sup. p. 185.

VON ROSNAY *Naturlehre für das schöne Geschlecht. Leipzig.* 8. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 565.)

Beyträge zur practischen Arzneywissenschaft bey dem Krankenbette gemacht von IOHANN IMMANVEL ROTHART. *Gotha.* 8.

ROTTBOEL descriptiones et icones plantarum (*v. comm. nostr. Vol. XX. p. 228.*)

Tableau de l' analyse chimique ou procedés du cours de chimie de Mr. ROVELLE. à Paris. 12.

Journal de medecine cet. Par Mr. ROVX. Tom. XLI. et XLII. (*v. supra p. 476.*)

Observations sur la physique cet. Par Mr. ROZIER. (*v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 272 et supra p. 581.*)

EIVSD. traité sur la meilleure maniere de cultiver la navette et le colsat et d' extraire une huile depouillée de son mauvais gout et de son odeur desagreable. à Paris. 8.

G. P. RÜLING ordinum naturalium plantarum commentatio botanica. Gotting. 4.

IAC. CHRIST. GOTTL. SCHAEFER diss. de magnesia. Argent. 4.

AVG. SCHARSCHMIDS *Verzeichniß der Arzneymittel. (v. comm. nostr. Vol. XX. p. 263.*

I. W. SCHROEDERS *völlig eröfnete Alchemie oder höhere Naturwissenschaft in einer deutlichen Anweisung. Cassel.* 8.

SCHROEDER *von der Würkung der Eicheln* (v. comm. noſtr. Vol. XX. p. 636.)

Vollſtändige Einleitung in die Kenntniß und Geſchichte der Steine und Verſteinerungen von IO. SAMVEL SCHROETER. *Erſter Theil. Altenburg.* 4. (Maxima ex parte collectus liber, nec tamen diligenter vbique, nec naturae conuenienter, vt opinioni Auctoris vix ſaepe ſubſcribendum ſit.)

GEORG. CHPH. SCHMIDT *Beſchreibung einer Elektriſirmaſchine und deren Gebrauch. Iena.* 4 *mai. m. K.*

SCHMVCKER *chirurgiſche Wahrnehmungen* (v. com. noſtr. Vol. XXI. p. 472.)

SCHÜTT diſſ. de viribus arnicae (*v. ib. p.* 624.)

IO. GEORGE FRID. SCHVLZE diſſ. de ſaponibus. Gotting. 4.

SELIG *vom Salpeter.* (v. comm. noſtr. Vol. XX. p. 261. et ſupra p. 379.)

ADAM ANDR. SENFFT elementa phyſiologiae pathologicae ad lectiones accommodata. Vol. I. 8.

IOS. MART. SÜDLER DE ROSENECK diſſ. inaug. de butyro medicato. Trai. ad Rhen. 4 mai.

GEORG. FRIDR. SIGWART diſſ. inaug. an ſub partu humano etiam naturali emoueantur innominata adeo peluis oſſa Reſp. *Sept. Chriſt. Gottl. Seeger.* Tubing. 4.

Obſervations on Dr. WILLIAMS treatiſe upon the gout. By DANIEL SMITH. Lond. 8.

Nature ſtudied with a view to preſerve and reſtore health etc. With an account of a moſt powerful and ſafe deobſtruent medecine etc. By WILLIAM SMITH. Lond. 8.

IAC. REINB. SPIELMANN inſtitutiones materiae medicae praelectionibus academicis accommodatae. Argent. 8.

JAC. REINB. SPIELMANN diſſ. ſiſtens examen de compoſitione et vſu argillae. Reſp. *Io. Frid. Moſeder.* ib 4.

M. IO. GOTTL. STEGMANN *kurze Beſchreibung einer Saug- und Druckpumpe, wie beyde angewendet und gebraucht werden zu einer Bruſt- und Milchpumpe, verſchiedenen Arten von Spritzen, Schröpf- und Rauchtobacksklyſtierinſtruments: nebſt einer Anzeige eines beſondern Rauchtobacksklyſtierinſtruments. Caſſel.* 8. *m. K.*

IOH. STEIDELE *Unterricht für die Hebammen. Wien.* 8.

G. W. STEINS *Beſchreibung eines Baromacrometers und Cephalometers als nützlicher Werkzeuge in der Entbindungskunſt. Caſſel.* 4. *m. K.*

CAROL. FERD. SVADICANI diſſ. inaug. de remediis praecipuis ad hernias incarceratas. Götting. 4.

SVLZER *Verſuch einer Naturgeſchichte des Hamſters.* (v. comm. noſtr. Vol. XXII. p. 361.)

An abridgement of Bar. VAN SWIETEN Commentaries upon the Aphorismen of the celebrated Dr. HERM. BOERHAAVE. Vol. I. et II. Lond. 8.

TRAVG. CHRIST. TAVBNERS diſſ. de morbis generalioribus ex vſitatiſſimis potulentis. Hal. 4.

THAER diſſ. de actione ſyſtematis neruoſi in febribus (*v. comm. noſtr. Vol. XXI. p.* 532.)

TICHY diſſ. inaug. de arenulis in lotio adparentibus (*v. comm. noſtr. Vol. XX. p.* 727.)

S. A. D. TISSOT *Anleitung für den gemeinen Mann in Städten und auf dem Lande. Neue Auflage. Petersburg.* 8.

I. K. TODE *vom Tripper in Anſehung ſeiner Natur und Geſchichte. Kopenhagen und Leipzig.* 8.

Amoenitatum Roswaldenſium leuis adumbratio. Auctore B. L. TRALLES. Vratislav. 8.

DAN. WILH. TRILLER clinotechnia medica antiquaria ſeu de diuerſis aegrotorum lectis ſecundum

ipſa varia morborum genera conuenienter inſtruendis commentarius medico criticus cum indice rerum memorabilium locupletiſſimo. Francf. et Lipſ. 4.

GEORG. CHRIST. VFENDORFER diſſ. inaug. ſiſtens experimenta nonnulla et obſeruationes de bile. Argentor. 4.

Hiſtoire des maladies internes. Par Mr. RAYMOND DE VIEVSSENS. Ouvrage poſthume. Tom. I. à Toulouſe. 4.

Manuel ſecret et analyſe des remedes de M. SVTTON pour l' inoculation de la petite verole. Par Mr. DE VILLIERS. à Paris. 8.

R. A. VOGEL materia medica. Editio noua correctior et emendatior. Franc. et Lipſ. 8.

An account of the teſticles their common coverings and coats and the diſeaſes to which they are liable. With Method of treating them. By IOS. WARNER F. R. S. Lond. 8.

Eſſai ſur les jardins. Par Mr. WATELET. à Paris. 8 mai.

FRID. AVG. WEBER diſſ. inaug. de ſignis ex ſputo. Gotting. 4.

TH. THEOD. WEICHARD Epiſt. gratulat. de ſuccedaneorum Coffeae inueniendorum regulis. Lipſ. 4.

Vom Nutzen der Chymie insbeſondere in Abſicht auf Pommern betrachtet. Eine Antrittsrede von CHR. EHRENFR. WEIGEL. *Greifswalde.* 4.

IO. NIC. WEISSER ſpec. inaug. de ſanguinis in pulmonibus condenſatione haud defendenda. Hal. 4.

FRID. GVIL. WEISSENBORN diſſ. de pupilla nimis coarctata vel clauſa. Erford. 4.

FRID. WILHELM WEIS *Betrachtung über die nutzbare Einrichtung academiſcher Vorleſungen in der Botanik. Göttingen.* 4.

FRID.

FRID. AVG. WEITZ *neue Auszüge aus Dissertationen für Wundärzte. Zweyter Band. Francf. und Leipzig.* 4.

EIVSD. *Churſächſiſcher Landphyſicus. Eine mediciniſche phyſikaliſche Monatsſchrift zum Beſten des Landmanns, des Hauswirths und jeder anderer unmediciniſchen Leſer. Naumburg.* 8 mai.

WENZEL *Einleitung zur höhern Chymie* (v. comm. noſtr. Vol. XX. p. 257.)

WERNER *von den Kennzeichen der Foſſilien* (v. ibid. Vol. XXI. p. 66.)

ANDR. WESTPHAL progr. de ſymptomatibus tabis pulmonalis non ſemper ab exulceratione pulmonum oriundis. Gryphiswald. 4.

I. L. WIEGLEBS *Verſuche über die alkaliſche Salze* (v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 223.)

FRID. LVDW. WIGAND alloquium epiſtolare, quo inſtitutum ſuum de obſeruationibus et hiſtoriis morborum acidularum Wildungenſium vſu curandorum colligendis atque edendis aperit et medicos rogat, vt obſeruationes ſuas ſecum communicare velint. 8.

C. B. WILL diſſ. inaug. de tumoribus capitis. Argentorat. 4.

PHILIPP LVDWIG WITTWER diſſ. inaug. ſiſtens ideam diſpenſatorii noſtris temporibus accommodati. ib. 4.

IO. SIGISM. A WOGAV de fame naturali et praeter naturam aucta. Ien. 4.

IO. GVILIELM. GODOFR. ZANDER. de aphthis. Duisburg. 4.

IO. FRID. ZÜCKERT *vom Meinberger Mineralwaſſer in einem Sendſchreiben an den Herrn* D. IOHANN ERHARD TRAMPEL. *Lemgo.* 4.

Contenta in hac parte.

INDEX.

INDEX.

A.

Amygda-

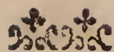

Bella-

Caca

C.

Cartheu-

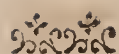

Cuni-

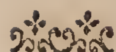
F

Febris

Gymno-

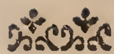

I.

Isatis

K.

L.

Luteo-

Muſcae

N.

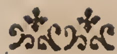
O.

Ononis

eius

Q.

Sciaenae

Terrarum

V.

Vitrioli

EMEN-

EMENDANDA.

P. 15. lin. 24. quorum lege quarum. p. 38. lin. 17. posita l. positi. p. 58. lin. 10. magnete l. magneti. p. 78. lin. 26. de causis l. de causis febris. p. 89. lin. 27. laborandis l. laborantis. p. 121. lin. 14. nimiae l. nimias. p. 125. lin. 14. drachma vna l. drachmam vnam. p. 135. lin. 13. nonnulli l. nonnullae. p. 148. lin. 18. ADAA l. ADAM. p. 204. lin. 3. operationem l. operationum. p. 231. lin. 14. quam l. quum. p. 255. lin. 1. eadem l. easdem. p. 317. lin. 23. subitaneus l. subitanea. p. 347. lin. 16. crusta illa l. crustae illi. p. 361. lin. 21. interaneis l. internis. p. 366. lin. penult. mediae l. medio. p. 372. lin. 10. CHRISTIANAS l. CHRISTIANVS. lin. 17. *Lugduni* l. *Lugdunum*. p. 375. lin. 16. *Mannichfaltigen* l. *Mannichfaltigkeiten*. p. 391. lin. 20. Bequini l. Beguini. p. 395. lin. 11. fuerit l. fuerat. p. 404. lin. 4. aptiorem l. aptius. p. 418. lin. 19. est l. sit. p. 426. lin. 18. venenosae l. venenosas. p. 428. lin. 14. topicologicae l. toxicologicae. p. 432. lin. 27. vesicatoriae l. vesicatorii. p. 445. lin. 9. referantur l. referentur. p. 447. lin. 11. illum l. illud. p. 452. lin. 22. in l. im. ibid. lin. 23. von l. bey. p. 456. lin. 32. mortem illico sequantur l. mors ilico sequatur. p. 458. l. 29. obortam l. obortum. p. 462. lin. 2. Batrauorum l. Batauorum. p. 498. lin. 11. laborante l. laboranti. p. 505. lin. 10. clare l. clarae. p. 522. lin. 14. rubicanda l. rubicunda. p. 554. l. 10. terra, eaque triplex. p. 555. not. ** adde: *aus* BACMEISTERS *Russ. Bibliothec* 4. *Band* 4. *und* 5. *St. S. Petersburg, Riga und Leipzig*. 1777. 8. p. 449. p. 590. lin. 3. *fixa* l. *fixo*. p. 591. lin. 17. intio lege initio. p. 605. lin. 22. eiicebantur l. eiiciebantur. p. 612. lin. 4. edisse l. edidisse. p. 652. lin. 28. nullae l. nulli. p. 720. lin. 18. post Gen. IX. adde spec. 74. ibid. lin. antepenultima 73. l. 75.